

YÂRENLİK

Ondan Bundan

Abdulkerim DİNÇ



YÂRENLİK
Ondan Bundan
Abdulkerim Dinç

Gece Kitaplığı: 26 • Hikaye: 02
Editör • İsmail Doğan
Kapak Tasarım & Dizgi • Ferhat Çakır
Birinci Basım • © Mart 2014
ISBN • 978-605-4942-19-0

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Yason Yayıncılık'a aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.



GECE KİTAPLIĞI, Yason Yayınevi Yan Kuruluşudur.
yasonyayincilik@gmail.com

Baskı & Cilt
İleri Akademi
Mebusevleri Mahallesi Degol Caddesi 45/F ANKARA
Sertifika No: 29847

YÂRENLİK

Ondan Bundan

Abdulkerim DİNÇ



İÇİNDEKİLER

Pınar Başı Burma Burma
Köprüler Yıkılmasın
Üç Oğul
Kapılar
Çakır Baba
Kamyon Şoförleri
Pasta
Körler
Eller
Bir Efsanedir Anadolu
Geçmiş Zaman Masalları
Ben Ağayım, Ben Paşayım Diyenler Kapıları Kitlemişler
Gel Hele
Yahya Akengin'in Şiirlerinde Memleket ve Gurbet Duy-
guları
Hatmigül
Her Şey Yanıp Gül Oldu
Veysel ve Toprak
Gelin Canlar Bir Olalım
Geçmiş Zaman Düşlerine Bir Yolculuk
Emine
İpek
Ağaç
Müşerref Teyze
İğde Kokan Sokaklar
Geçmiş Zamanlar
Gardaş La... Canını Yediim
Cıbıllar Parkı Notları
Gülsema
Evim
Zemheride Bir Gül Sohbeti
Gül ve Ben'i Okurken
Son Söz Yerine

PINAR BAŞI BURMA BURMA

Ayağımın altında üzüm

Herkes evine düzüm düzüm

Yer gök mühürlenmeden, akşamın kızıl gülleri kavak ağaçlarının ürperen yaprakları arasından koyu lâcivert renge dönüşürken, sokağın ortasında âdeta bir halka oluştururduk. Sokağın çocukları ve içimizden birisi:

Ayağımın altında üzüm

Herkes evine düzüm düzüm

Diye bağırır ve çığırarak evlerimizden önce çeşmeye koşardık. Ayaklarını, yüzlerini, ellerini kollarına kadar yıka-mak için sıraya girmiş cıvıldaşan çocukların neş'esine sokak çeşmemiz de katılırdı. Işıl ışıl gökyüzünde ayı ilk gören, her-kesten önce söylemek ve daha çok sevap kazanmak için ba-ğırmağa başlardı hemen:

Ayı gördüm Allah

Amentü billah

Ne günahım varsa

Affeyle Allah

Hepimizin çocuk dudaklarından hûşû ile dökülürdü bu sözler. Sokak çeşmemizin serinliğiyle okşayan suyunda, iyice yıkandıktan sonra evlerimize koşardık. O zamanlarda sokağa açılan kapılar kilitlenmez hatta yatsı namazı bitip ihtiyarlar dönünceye kadar açık kalırdı. Sokaktan geçen birisi şöy-le başını eğip içeri baksa yer sofrası etrafında sıralanmış ev

Abdulkerim Dinç

ahalisini görürdü. Annelerimiz, sofrta tahtasının tam ortasına buğusu tüten çorba kabını yerleştirir; eliyle kestiğı somun ekmeğini sıra sıra koyardı. Dedeme ve babama rağmen evin otoritesi nenemdi ve nenem besmele çekip kaşığına çorbaya götürmeden kimse yemeğe başlamazdı. Ağzımızı yakan o râyihalı çorbayı üfleterek içerdim. Eğer yaz akşamlarıysa çorbayı içip bitirmek bir yarışa dönüşürdü. Bazen nenem, acele ettiğim için ikaz ederdi. Ama bilirdi ki, aynı anda benim yaşındaki bütün çocuklar bir yarış içinde ve hepsi karınlarını doyurduktan sonra sokağa fırlayacaklar. Sokak çeşmesinin başında toplanırdık önce. Bizim çeşmemiz içimizden biri gibiydi. Tam aramızda şırl şırl akar ve sanki söyleşirdi bizimle. Ah, bir de dilinden anlasaydık!..

Cinli perili karanlıklara ürpererek bakardık. Sokağımızın tam ortasında bir sokak lambası vardı. Bütün sokağı ne güzel aydınlatırdı. Hacı Murat dedenin evinin sokağa bakan tarafında tam çatının altındaki geyik boynuzu daha bir büyüğü görünürdü geceleri. Çocuklar sokakta saklambaç gibi oyunlar oynarken, evlerde: “Elhamdülillah... “ , “ Ya Rabbi şükürler olsun. “ , “ Sen olmayanlara da ver. ” diye niyaz edildikten sonra “Hoş geldin.” yazılı bardaklardan çaylar yudumlanırdı. Bu arada akşam namazı eda edilir, yaşlılar bir bardak çaydan sonra yatsı namazına camiye gitmek için hazırlık yaparlardı. Mecid emmi sokağın diğer tarafındaki evinden ağır ağır gelir, dedemle tam daracığın girişinde buluşurlar ve konuşarak camiye giderlerdi. Annem gibi hamarat kadınlar sofrayı toplar ve bulaşıkları yıkamak için çeşmemize gelirlerdi. O zamanlar deterjanlar olmadığı için yağlı kaplar kumlanarak yıkanırđı.

Bembeyaz sakallı, gözlerinin içi daima gülen bir ihtiyardı Aziz Dede. Yaz gecelerinde, evlerinin önündeki binek taşına oturur ve yaşlı kadınlar, gençler, çocuklar etrafını kuşatırlardı.

Ve biz... Sokak lambasının ışığı altında kır sakalı ve kırışık, güzel yüzü efsunlu gözükdü. Aziz Dede, o büyümlü anlatımıyla Doksanüç Harbi, Seferberlik, Ermeni zulmü, kaçakçılık hikâyeleri anlatırdı. Büyüleyici sesi, geçmiş zamanlardan gelir gibiydi. Olmayacak tesadüfler, cinli perili hanlar, mezarlıklar, yalçın kayalar, geçit vermeyen ırmaklar, keçi şeklinde görünen cinler, izbe mağaralara sığınan kaçaklar, kaçakçılar... Hakikaten yaşadık o abartılı hikâyeleri, hakikaten... Dışarı fırlayacakmış gibi çarpardı göğsümüzde kalbimiz. Belli etmezlerdi; ama kadınlar da çocuklar gibi heyecanla, büyülenmiş gibi dinlerlerdi Aziz Dede'yi. Kimi zaman hikâyeye yarına kalırdı, aynen radyodaki "Arkası Yarın"lar gibi.

Aziz Dede'ye eşlik eden birisi vardı: çeşmemiz. Aziz Dedenin hikâyesi biter; ama çeşmemizin efsaneleri bitmezdi. Sokak çeşmemizin şırıltısı, geceleri daha bir efsunlu gelirdi yatağıma kadar. Gündüz ve gece hürmet gösterdiğimiz çeşmemiz, Aziz Dede'den daha yaşlı bir masalcıydı. El ayak çekilip uzaklardan köpek sesleri, bekçi düdüklere, çok uzaklarda istim yapan bir trenin homurtusu karanlığın içinde eriyip gecenin sükûtu şehrin üzerini örtünce çeşmemizin sesi çocukluk masallarımızı anlatırdı sanki. O sesle renkler erir, göz kapaklarımızın üzerine lâcivert, mavi bir atlas örtü inerdi.

Yumurtalı, susamlı ramazan pidelerinin kokusu, tatlı suya kadar gelirdi. Abadan Camii yakınında bir konağın çatısı altındaki tatlı su, ramazan günleri özellikle keşikte (sırada) bekleyen çocuklarla daha bir kalabalık olurdu. Ellerimizde sittelere keşiğimizi beklerdik. Bazen bir büyüğün keşiği bozarak öne geçmesi ne zorumuza giderdi. Sesimizi çıkaramazdık ama.. Kaleden top atılıp bütün minarelerden aynı anda akşam ezanı şehre dalga dalga inerken, topu bekleyen çocuklar bağrışarak evlerimize koşar, oruçlu dudaklarımızı: "Niyet ettim Allah rızası için bugünkü Ramazanı şerifin orucunu açmaya." diye mırıldandıktan sonra tatlı suyla serinletirdik. Elbet oruç

Abdulkerim Dinç

tuzla, hurmayla açılabilirdi; ama susuzluktan kurumuş dudaklara tatlı su kevser tadıydı.

Cennet Çeşme'den avuç avuç billur suyu yudumlarken Sivas'taki çocukluğumun çeşmeleri düştü gönlüme işte. Düştü de göğsüme bir şey tıkanıdı sanki. Rûya kadar güzel, rûya kadar uzak zamanlardan çeşmelerimizin şırıltılarını duydum. Şimdi çocukluğumun çeşmesi yok.. Yerine bir apartman dikildi. Sokak çeşmemiz, sokak çeşmeleri yok... Erzurum hâlâ çeşmelerini yaşatan; ama içler acınası biçimde yaşatan bir belдемiz. Gezdiğim çeşmelerin ya lüleleri çalınmış ya çoğunun suyu kesilmiş ya da pislik içinde... Anadolu Müslümanlığının simgesi bu şehirde sokak çeşmelerinin bu mezbele hâli yürekleri burkuyor. Hâlbuki o çeşmeler bu kentin tarihi, o çeşmeler bu kentin ruhu, o çeşmeler bu kentin kimliği... O çeşmeler Türklüğün ve İslam'ın mührü gibi süslüyor sokaklarımızı.

O çeşmeler mimarisıyla, kendisine ait folkloru, kültürüyle kimliğimizdir bizim. Haznesi, çatısı, işlemeli saçağı, zarif kitabesi, alınlığı, maşrapalığı, ayna taşı, ahşap ya da metal lülesi, yalağı, tekne seddi, çeşmeciciği, dinlenme yeri ve kemeriyle bir mimari kültürdür çeşmelerimiz.

Asıl sahiplerini gurbete salan kara yazgılı Erzurum'un, şehrin varoşlarından başlayarak kalbine doğru işgal edilen, kimliğini kaybeden, ruhunu kaybeden Erzurum'un artık bir âmâ gibi bakan çeşmelerini gördükçe bir hüznü yeniden yaşadım.

Erzurum'un damarlarında hayat dolaşır, cennettir kaynağı... On iki damardan yayılır; âb-ı kevser, âb-ı zülâl olur Erzurum'a. Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar hoş, lâtif, bu kadar serin, bu kadar hayat verici değildir su.

Seyyahların anlattığına göre iki yüz çeşme süslemiş Erzurum sokaklarını. Yeni hazırlanan bir kitabın listesine göre

iki yüz yetmiş çeşme var. Ama çoğu suya hasrettir. Ali Kızıltuğ türküsünde söyler ya hani:

*“Ceylanlara su vermeyen pınarım
Taşlarına baykuş konmuş gel hele.”*

Lüleleri çalınmış, gözleri âmâ çeşmeler... Başına gelmeyecektir artık; kınalı ellerinde kovalarla allı yeşilli, pembe yazmalı, ak ehramlı tazeler. Taşlarının oyuklarına mahallenin bıçkınları mektup bırakmayacaktır artık. İşmarlar edilmeyecek, güller, karanfiller bırakılmayacaktır artık. Dillere destan sevdalara şahitlik etmeyecektir artık.

Kuşlar gibi cıvıldaşan çocukları özler çeşmeler, öylece uzaktan bakarak. Bir abdesti bile özler, bir aksakallının besmelesini... Kırklamaları, sünnet yemeklerini, söz şerbetlerini, yatsı namazı sonrası içilen kahveleri, semaverde kaynamayı, aşureleri, düğün yemeklerini özler. Ve hatta son yolculuğunda bir mü ‘mini arındırmayı özler lüleleri çalınmış, gözleri âmâ çeşmeler. Artık gecenin sükûtuna geçmiş zaman masallarını, efsanelerini anlatamayacaktır. Sevdalı âşıkların gecelerine ilham olmayacaktır artık, lüleleri çalınmış, gözleri âmâ çeşmeler. Şimdi başka çeşmelerden demleyecektir çayını mahalleli. Erzurumlu her çeşmeden (pungardan) demlemez çayını.

*Akar gider Akpınar'ın suları.
Yazıcısı, daha birçok pınarı...
Tabakhane, Cennet çeşme suları
İçmezler de “İlle olsun taze çay!”*

Dediği gibi... Tebrizkapı'da, Mahallebaşı'nda, Dabakhane'de, Muratpaşa'da, sabah namazından önce deme bırakılmış çaylar, camiden hûşû içinde bir hayâl gibi çıkan mü'minleri bekler. Kahvelerin müşterileri, oturdukları yerler hep bellidir. Sigara altı olsun diye, Acem ekmeğinin arasına itina ile yerleştirilen göğermiş çivil peyniri dürüm

Abdulkerim Dinç

yapılıp yakut renkli çaylar eşliğinde zevkle yenir. Akpınar'ın, Yazıcı'nın, Dabakhane, Şabahhane, Cennet Çeşme sularıyla demlenmiş yakut renkli çaylar arka arkaya gelir masalara.

Çeşme hayattır. Hayatın daha başlangıcından mezara kadar...

Hacılar Hanı'nda, Çifte Minareli Medrese önünde nice yürekleri yanmış kervancıya zülâl olmuştur çeşmeler. Hayratır çeşmeler hep ve çağırır kitabesi ile: “Gel, Hasan ile Hüseyin aşkına, duru suyu iç!” diye.

Kuşluk güneşi, sarı saçlarını dantelli patiska perdelerin arasından allı güllü Bardız (Şenkaya) kilimlerinin üzerine dökerken bir heyecandır yansır duvarlara. Odalar, sofalar, taşlık bir heyecanlı!.. Hacı Halil Çeşmesi'nden sular taşınırken bir başka heyecanla açılır tırhıçlı, yeşil boyalı kanatlı kapı. Bütün mahallenin kırk yıldır en şeremet veletlerini dünyaya getiren Rebiye (Rabia) Ebe, yardımcıları ile bir “velet”i daha getirecektir dünyaya. Gurur, daha çok heyecan içinde yerinde durmayan evin hanımına döner. Daha dündür sanki sabah ezanından önce bu odaya gelişi. İki kadın manalı mânâlı bakışılar.

Torun sahibi olmanın gururu ve heyecanı ile eli ayağına dolaşan Zülbiye hanımın ilk bebeğini, nur topu gibi oğlunu, yine Hacı Halil Çeşmesi'nin nur gibi suyuyla yumuş yıkamışlardı. Kırk gün sonra yeni bir heyecanla konu komşu, kavim hısım davet edilmiş; Hacı Halil Çeşmesinden taşınıp ılıtılmış, içine kırk çakıl taşı atılmış suyla “kırklaması yapılmıştı, dedesi Hacı Muhlis Efendi'nin adı verilen cennet kokulu bebeğin...

Kemer hizasına kadar teknesiyle, lülesiyle toprağa gömülen; iki yüz yıllık tarihiyle yan yatmış, can damarı koparılmış,

suyu akmayan çeşmeler ne anlatır bizlere? Basiret sahipleri için, sadece toprağın damarlarından kopuşun değil; tarihin, irfanın, millî kültürün damarlarından kopuşumuzun bir misalidir suyu akmayan, yokluğa terk ettiğimiz çeşmeler. Aynı çeşmeden doldururken kovamızı, helkimizi, testimizi o kadar çok ve o kadar “bir “dik ki... Aynı çeşmeden kırklarken bebekleri, aynı çeşmelerden taşırken sünnet, nişan, düğün, cenaze yemeği suyunu. O kadar çok ve o kadar “bir ”dik ki... Sokak çeşmelerinin damarlarını kesip su borularını evlerimize taşıdıkça yalnızlaştık.

Çeşme taşları yıkılınca, toprağın damarından su yürümeyince, çocukluk rüyalarımız ve çocukluk masallarımız yok oldu... Çeşme taşına konan güllerin yerini naylon güller alınca; gizli oyuklarına saklanan mektuplar, mendiller yok olup yerlerini “chat”lar, telefon mesajları alınca sevdanın şiiri, sevdanın ruhu, sevdanın büyüğü yok oldu. Yüzlerce türkü öksüz kaldı kurnalarından su akmayan, toprağa yan yatmış, ruhunu kaybetmiş sokaklara âmâ gibi bakan çeşmelerle birlikte. Çaylar lezzetini kaybedince Muhammed’den (ASV) gelen muhabbet, çene çalmaya, dedikoduya, kavgaya dönüştü.

Orada... Toprağın damarlarında hâlâ kaynağı Cennet olan âb-ı kevser... Mübarek toprağın damarlarında... Ve, susuzluktan şerha şerha çatlamış dudaklarıyla Emir Şeyh Camii, Ağvan, Caferiye Camii, Camidar Sokak, Cürübe, Çeteci Abdullah Paşa, Çifte Minareli Medrese, Emin Kurbu, Habip Efendi, Hacı Cuma, Hacı Kurban, Hüseyin Ağa, Kale, Karatazı, Keşonobey çeşmeleri... yan yatmış taşlarıyla harap hâlde Arife Sokak, Camii Arkası, Çarıkçıoğlu, Darağaç, Dede Ağa, Gümüşgöz, Halıcı, İsmail Ağa, Karaköse.... Ve daha pek çok çeşme bu ruhun, bu kültürün asıl sahiplerini bekliyor.

KÖPRÜLER YIKILMASIN

Hazreti Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğreten, göklerin ve yerlerin gaybını ve yine açığa vurduklarımızı ve gizli tuttuklarımızı bilen Cenab-ı Hakk'a hamd ü senâlar ederek başlıyorum sözlerime.

Sizlere Çobandede efsanesini ve Deli Çermiğin acıklı destanını, Pasin Suyu'nun Aras'a sevdalanmasını ve Çobandede Köprüsü'nün hikâyesini yine haşhaş çiçeğinin yani gelincik çiçeğinin dilinden anlatacağım.

Suların ve rüzgârın ve toprağın ve kavakların ve yağmurun ve kuşların ve çiçeklerin lisanının ve isimlerin unutulduğu zamanlara geldik. Ve ben her şeyin aslını bilen bir gelincik çiçeğinden dinledim yüzlerce senedir gizlenen sırları. Dilimin döndüğünce anlatmaya çalışacağım. Yukarı Pasin'de, Kargapazarı Dağları'nın eteğinde kıpkızıl, al kanlara bulanmış bir gelincik çiçeği bütün sırları ifşa etti bana. Sordum kızıl çiçeğe:

-Neden böyle kana bulandın, seni kim böyle acımasızca kana buladı? Diye.

Ürpertiler geçiren alev renkli çiçek, lisan-ı hâl ile hikâyesini anlatmaya başladı:

-Keşke kana boyanmış olsaydım. Keşke kara donlu kâfir, alkanlara boyanmış olsaydı da o günü görmeseydim. Utancım-dan böyle al al olmasaydım. Sanırlar ki kandır, ateştir rengim. Bilmezler ki kardan beyaz, süttten ak tenimi bu hâle getiren bir utançtır. Dinlersen anlatacağım, yolcu.

Dedi ve anlatmaya başladı:

-Hazreti Nuh'un (a. s) gemisi, Cudi dağının tepesinde durduktan ve sular çekildikten, bir kez daha insanlar ve hayvanat veryüzüne dağıldıktan sonra; dağlar gür ormanlarla örtüldü. Bu ova elvan elvan çiçeklerle çitendi. Bu Pasin ovası tutya çiçeği ile yerbası ile ve eşfen, sütlüce, tere, eravend, cedvar, yıbruu's- sanem, şahtere ve lâle, zerrin, şakayık, terfilî, nanelerle ve nice şifalı otlarla ıtırlandı. Fillerin ve aslanların ve on kulaç uzunluğunda yılanların, kurdun ve kuzunun hazar içinde yaşadıkları bu ovada bir gece yarısı dağların damarı çatladı ve sütler gibi ak bir su akmaya başladı. Rüzgâr, toprağın damarından fişkırان suyun sebab-i hikmetini şöyle anlattı bana:

-Yerin altındaki su kaynaklarını görebilen ve Hazreti Süleyman'ın mektubunu Sebe Melikesi Belkıs'a götüren Hüdhdüd kuşu ki, Kafdağı'nın ardındaki Simurg'u bulmak için kuşlara rehber olur. Üç yüz kuş Hüdhdüd'ün rehberliğinde yola çıkarlar ve önlerine bin bir türlü engel çıkar. Dünya nimetlerine bağlı, tahammülü az kuşlar bu kutsal yolculuğu terk ederler. İşte bu kuşlardan birisi de kafileden koparak tam Kargapazarı Dağları'nın üzerine düşer. Düştüğü yerden Pasin suyu fişkırılmıştır.

Neyse efendim, türküler çığırarak dolaşmaya başladı ova da su. Eteğini bin bir renkli çiçeğin süslediği bu şirin suyun adını Pasin koydular. Bu şirin suyun saçlarını bulutlar tarar, kuşlar süslerdi. Bu güzelliğe meftun olmayan yoktu. Bir de yerin yüreğinden kaynayan sarı saçlı bir oğlancık vardı. Bu sarı saçlı oğlancık bir kez gördü Pasin'i ve yüreğinden vuruldu. Gece gündüz Pasin'in güzelliğini hayâl eder, Pasin'in ismini zikrederdi. Delikanlıdaki sevdâyı gören Pasin önce şaşırdı, sonra bu kadar seilmekten hoşnut olup göz kırpıp işmar etmeye başladı sarışın oğlancığa. Delikanlı bir kavuşabilse Pasin'e, onu da yakacaktı bu sevdâ. Kendini beğenmiş

Abdulkerim Dinç

şımarık kız, delikanlının sevdasıyla oynuyor; ama sarışın oğlancık bunun farkında değil. Sanıyor ki Pasin de onu seviyor ve dâhi böyle kuşlarla ve kelebeklerle, börtü böcekle türküler söyleyip oynaşması sevdasındandır. Ovada eteklerini savurarak dolaşan oyunlar oynayan Pasin, kara sevdalı delikanlıya doğru türküler söyleyip giderken onu gördü işte. Bingöl dağlarından kopup gelen bir başka delikanlıyı: Aras'ı. Birden gönlü delikanlıdan geçip Aras'a düştü. Aras'a koşmaya başladı. Aras da yolunu kuzeye döndürüp ona, Pasin'e... Etekleri çiçekli, başı papatya çelenkli Pasin'e... Delikanlı bu koşuşu kendisine sanıp daha bir kabardı yüreği. Hercai gönüllü Pasin, o dağın eteğine gelince kendini güçlü Aras'ın kollarına bıraktı. Sandı ki o dağın eteğinde işlediği günahı kimseler görmeyecek. İki genç beden, dalga dalga; köpük köpük birbirlerine karıştılar ve... İki genç, iki körpe bedenin dalga dalga, köpük köpük birbirine karışması görülmeye değerdi ki sanki bir zelleze oldu ve bu hararete dayanamayan aşağı ve yukarı Pasin ovası çöktü. Öyle bir birleşmeydi ki bu... (:) Artık Pasin ve Aras yoktu, sadece Aras vardı. Orada Çoban Dede denilen bir ermiş vardı. Koyunlarını otlatır ve gece gündüz namaz kılar, Cenab-ı Hakk'a niyaz ederdi. Çoban Dede, Pasin'in bir dağ eteğinde böyle kendisini Aras'ın kollarına teslim etmesinden utanarak ellerini kaldırdı ve:

-Ya Rabbi, bu utanca şâhid ettikten sonra her zerresinde bismelenin bereketi bulunan sürümle birlikte beni de taş et!... dedi ve orada sürüsüyle birlikte taş oldu. Taş olmadan önce toprağa sapladığı âsası, can buldu; yeşerip kavak ağacı oldu ve oracıkta diğer kavaklar peydahlandı ki sarışın oğlancık, Pasin'in Aras'a teslim oluşunu görmesin. Bu günahı görmesin. Gördü Delikanlı... Gördü sarışın oğlancık... Gördü ve kendi içine çekildi. Akar suyu akmaz oldu, görür gözü görmez oldu. Öyle bir ah çekti ki!... Yerin bin fersah derinliklerinden ateşler ve sarı sular ve kükürtlü sular püskürdü gökyüzüne kadar. Delikanlının alevleri ve dumanı sanırsın gökleri de yaktı.

Senelerce bu ovanın üzerini delikanlının dumanı kapladı. Pasin ise Aras'ın kollarında mest... İşte o günden sonra Delikanlı delirdi. Ne zaman aşk ile şifalanmış sularında çimmeye bir gelin gelse, Pasin'e olan öfkesinden dolayı gelini ateş ve kükürt tandırının derinliklerine çekip yok etti. Her yıl, tam Pasin'le Aras'ın o günahı işledikleri gün bir gelin ister, ismi Deliçermiğe çıkan sarışın oğlancık.

Gelelim bana...

Ben bütün bu sevda hikâyesine, bu ihanete şahit oldum. Dilim tutuldu. Tutulmasa ben de Çoban Dede gibi taş olmayı dileyecektim ulu Tanrı'dan. Günlerce kendime geledim utancımından. Ve bir gün suyun aynasında rengimin kıpkızıl olduğunu gördüm. İşte süttten ak, kardan beyaz rengim o gün bu gündür hicabın rengine girdi. Bir tek ben, bir tek Çoban Dede şahit olmadı bu sevdaya... Horasan Baba, Çakır Baba, Hasan Dede, Telli Dede, Ali Baba, Abdurrahman Gazi şahit oldular ve "İki genç birbirini sever ve bu sevda ile kaçarlarsa onlara nikâh gerekmez. Zira onların nikâhını gökte melekler kıyar." düsturunca bu iki sevdalıyı nikâhlamaya karar verdiler. İşte Çoban Dede'nin şahit olup da sürüsüyle birlikte taş kesildiği o vuslat yerinde nikâh akdi olarak bir köprü kurulmasına karar verdiler. İşte Çobandede Köprüsü o nikâh akdinin bir işaretidir yolcu.

Ve de bilirsiniz... Yedi kardeşiyle Horasan'dan gelen erenlerden Horasan Baba ile Hasan Dede, Aras'tan karşıya geçeceklerdir. Horasan Baba, Âsâ-yı Musa misali âsasını Aras'a vurur ve su Kızıldeniz misali yarılr, iki eren karşıya geçerler. Bir de ayaklarına bakarlar ki Horasan Baba'nın ayakkabısında çamur vardır; ama Hasan Dede'nin ayağında zerre miskal çamur yoktur. Bunun üzerine Horasan Baba, Hasan Dede'ye yönelir ve :

-Hasan senin makamın daha yüce olacak. Der. Hakika-

Abdulkerim Dinç

ten Hasan Dede'nin makamı, daha yüce bir tepe üzerindedir. İşte Çobandede Köprüsü, o iki mübârek insanın suyu yarararak geçtikleri yere kurulacaktır. Salât ve selâm üzerine olsun Hazreti Peygamber'in :“Kim Allah rızası için köprü yaparsa, Allah ona sıratından geçmeyi kolaylaştırır.” sözündeki müjdesine nâil olmak için kurulacaktır ya... Köprüyü kurmak isteyenler bir türlü o mübârek yeri bulamazlar ve ayağını tutturamazlar. Herkes çaresizlik içindedir. Deli Aras, her teşebbüsü kızıl gövdesiyle engeller. O esnada Çoban Dede peyda olur ve:

-Köprünün ayaklarını, âsamı attığım yere kurun! der.

Bu aziz görünüşlü yaşlı çobanın âsasını attığı yere, ayağı kurmaya başlarlar. O âsa ki, Kızıldeniz'i ikiye bölmüştü. Çoban Dede'nin âsası, Aras'ın iki yakasını birleştirdi, mübarek bir köprünün temelini gösterdi. O mübarek köprü ki, bir sevdaya nişan oldu. O mübarek köprü ki suyun iki yakasını birleştirdi. O mübarek köprü ki hasretleri birleştirdi, gönülleri birleştirdi. O mübârek taşların getirildiği kayalıklara her külünk besmele ile inerdi. Besmele ile yontuldu taşlar, besmele ile taşındı, besmele ile konuldu. Taşları kaynatan Hوران Harcı besmele ile karıldı. Dantel dantel işlendi, oya gibi işlendi. Taş ve o oynak zeminde yepyeni bir usûl ile köprüye hareket imkânları verildi. O usûlün özünde imân vardır. O usûlün özünde, bu dünya hayatını ahiret hayatının köprüsü kabul eden gönül vardır ve eğer iyice yaklaşır, kalp kulağıyla dinlersen Çobandede köprüsünün her zerresinde o zikri duyarsın.

Pembe, kırmızı, lâcivert, mor ışıklarla Deveboynu'ndan iniyordu güneş. Bir tatlı esinti çiçeklerin başlarını okşuyor, kuşlar âdeta şen şarkılar söyleyerek yuvalarına dönüyorlardı.

-Yorulduğum . dedi gelincik çiçeği.

-Yarın devam edelim. Ama dur, son bir cümlem daha var. Sen bilir misin ki lâcivert gecenin çiçekleri, yıldızlar kıpır kıpır süslerken semayı; Çobandede Köprüsü söyleşir kardeşleriyle.

-Kardeşleri mi? diye sordum şaşkınca.

-Kardeşleri ya... Kendisinden yıllar yıllar sonra; yüz elli, iki yüz, üç yüz yıl sonra kurulan kardeşleri Üsküp Taşköprü, Prizren Taşköprü, Mostar ve Drina köprüsü ile konuşurlar geçmiş zamanlardan. Küçük kardeşleriyle... Bugün gurbet ellere bıraktığımız kardeşleriyle... Prizren Taş Köprü'nün türküleri vardır, Üsküp Taş Köprü'nün türküleri vardır, Mostar'ın türküleri vardır... Drina'nın destanını yazmıştır İvo Andriç isimli bir Sırp kalem erbabı. Yazmıştır da kardeşlerinin en yaşlısı, en tecrübelisi, en bilgesi Çobandede Köprüsü'nün ne türküsü yakılmış, ne şiiri ne de destanı yazılmıştır. Hâlbuki nice şiirler kaleme alınsa, nice türküler yakılsa, destanlar dilsel azdır Çobandede Köprüsü için.

En acısı da ne bilir misin? Ben gözlerimle gördüm bir köprü'nün ürperişini, bir köprü'nün sırtının bir kaplan sırtı gibi kabarışını ve bir köprü'nün inleyişini... Bir köprü'nün feryat edişini, ben işittim o iniltileri ve o feryadı. Ve bir köprü'nün bütün ova sakin iken depremleri yaşamasını gördüm, Mostar Köprüsü yıkılırken. Küçük kardeşi Mostar Köprüsü önce Sırp'lar tarafından tahrip edilip sonra Hırvat topçularının nefret ateşiyle yıkılırken... Bir gece, bir düş gecesi... Kendisinden üç yüz yıl sonra kurulan küçük kardeşi Mostar'ın hikâyesini anlatmıştı Çobandede:

-Ulu Hakan, cihan Padişahı Kanuni Sultan Süleyman Han Hazretleri, mimarbaşı Sinan'a şöyle emreylet:

-Ey koca mimar, Frengistan'da gittiğimiz uç ilimiz Mostar'da öyle bir köprü yaptırın ki bugüne kadar eşi ben-

Abdulkerim Dinç

zeri görülmeye; seyredenin gözünü, gönlünü fethede; milletin adını hatırlata, yaşata.

Sinan'ın kalfası, Bosnalı Hayrettin Ağa, adeta imanımızın bir nakışı olarak hilâl şeklinde inşa eder köprüyü. Derdi ki:

- Mostar köprüsünün her taşı kondukça bana müjdeler gelirdi. O köprü hilâl ile sâlip arasında bir gönül köprüsüydü; çünkü. Ve medeniyetimizin bir zarafet misali idi. Ve o gün Hırvat topçuları alev kustular köprüye, İslam'ı ve Hristiyanlığı daha bir koparabilmek için birbirinden. Başardılar da... Yıkılan esasında köprü değildi, yıkılan taştan bir gövde değildi. Bir ruhtu, bir kültüdü... Yıkan öfke ise, hiç bitmeyen Haçlı ruhu idi. İşte o gün, Mostar Köprüsü yıkılırken; Çobandede Köprüsü'nün inlediğini, feryat ettiğini, bedeninin depreme yakalanmış gibi kabardığını hissettim. Bir köprü ağlar mı, inler mi?... Ağlıyordu, inliyordu Çobandede Köprüsü. Şimdi git ve gün ışığında Çobandede Köprüsü'ne iyice bak. Yaralıdır köprü.

Gelincik durdu. Derin bir soluk aldı. Uzaklara doğru bakıp ürperdi. Şimdi daha bir kan rengi idi. Pıhtılaşmış kan rengi...

-Biliyor musun?

-Biliyor musun, Çobandede Köprüsü de en az Mostar kadar yaralı!... Onu hiç değilse ihya ettiler. Eğer düşünürsen, Çobandede köprüsünün ihmâl edilişi, defneciler tarafından tahrip edilmesi, Sırp çetnikler ve Hırvatların yıkımından daha hafif değil. Ve biliyor musun köprünün ruhu, Türklüğün tarihi; o defnecilerin kazma darbeleriyle, köprüyü tamir edeyim derken bozanların gafletleriyle ve köprüyü yıkılmaya terk edenlerin ihmâliyle yok oluyor. Bu köprü bu topraklarda, bu kutsal ovada, yalçın kayalıklardan kartal gibi yükselen Ha-sankale gibi Türklüğün bir simgesi... O köprü yıkılırsa Drina,

Mostar, Üsküp Taşköprü, Prizren Taşköprü gibi gurbettir bu topraklar da artık. Bak, bir Frenk münevveri ne diyor:

- Türklerin dünya tarihinin en büyük köprü yapıcıları olduğunu söylemek mübalâğa değildir. Türk köprüleri, gerçek medeniyet eserleridir. İhmal edilmemesi gereken sanat eserleridir.

Ve siz ihmâl ettiniz, gelinlik kızların çeyizleri gibi süslü mücevheri: Çobandede Köprüsünü. Kalpleriniz gibi içini boşalttıktan sonra kapılarına kilit üstüne kilit vurduğunuz: Kaleniz gibi, suyunu kaybettikten sonra gözlerini bir âmâ gibi oyup bıraktığınız çeşmeleriniz gibi; taş, çamur ve ağaç sanıp acımasızca yıktığınız, hayatınızın can damarı evleriniz gibi... Çobandede Köprüsünü de yıkmayın!... Git ve söyle... Çobandede Köprüsünü elmas bir yüzük gibi korusunlar, bu topraklara sahip çıkmak istiyorlarsa. Köprüler yıkılmasın. Çobandede Köprüsü yıkılmasın. İsa Mesih misali ölümlere can veren bir nefes bekliyor Çobandede Köprüsü.

Gelincik çiçeğinin kızıl yaprakları iyice büzüldü:

-Üşüdüm, çok yoruldum. Şimdi git, cuma gecesi gel. Sana, ulu dağ başlarında bu toprakları bekleyen ışıkları anlatacağım.

Hakîr-i pür taksîr, bir gelincik çiçeğinden dinlediklerimi size naklettim. Böylece biline diye...

**Bakara suresi, 31.ve 33. ayetler*

ÜÇ OĞUL: FIRAT, ARAS, ÇORUH

Üç nehre analık eder Erzurum. Doğurur, emzirir; el bebek gül bebek büyütür. Büyütür de daha bıyıkları terlemeden salar gurbetlere. Yazgısıdır bu kara yazgılı Erzurum'un.

Ne mümkün tutmak üç deliyi, üç delikanlıyı. Daha yüzünü görmeden, sevdalandığı geniş kalçalı Dicle'nin sevdası çeker Karasu'yu yani Fırat'ı. Binlerce yıldır anlatıla gelen bir efsanedir Fırat'la Dicle'nin aşkı. Dumlu Dağı'ndan kopup Erzurum ovasına indiğinde ince, çelimsiz bir çocuktur. Dicle'nin sevdası gözünü karartır. Koşar, koştuğu coşar, kayaları döver, Murat'ına kavuşur. Şimdi, Dicle'nin kokusunu almıştır. İsmail Habip Sevük'ün söylediği gibi Fırat kovalar, Dicle kaçır. Ta ki, Şattularap'ta yavuklusunun, geniş kalçalı nazlı Dicle'nin, ensesinden yakalayınca kadar.

Fırat'ın küçüğü Aras, göge başkaldırmış. Baş dumanlı... Bingöl dağlarının Erzurum tarafından doğar. Tekman yaylasının taze kızları da katılırlar türküye. Emrah türküleri gibi, bir sevdaya tutulmuş bıçkın delikanlılar gibi sekerek iner Pasin ovasına. Ağabeyi Fırat'a, küçük kardeşi Çoruh'a göre daha sakın tabiatlı olan Aras, Pasin ovasında kıvrılarak raks ederken kekik kokuludur saçları, kolları kır çiçekleriyle donanmıştır. Yayla kokar Aras, kekik kokar. Pasin'in bütün kızları Güvercin Barı zarafetiyle koşarlar Aras'a. Koşarlar ya, Aras bir başka sevdaya koşar: Hazar'a.

Homurdanan, gri granit kayalara saldıran, köpüren; yıkmak, parçalamak, hapsoldüğü dar kalıptan kurtulmak isteyen Çoruh, dünyanın en hızlı akan nehirlerinden biridir. O, bir ırmak, bir nehir değil; kıvrılan, kabaran, sıçrayan, kökreyen,

kızıl gövdeli bir ilkel zamanlar ejderhasıdır sanki. Hâlbuki doğduğu Mescit dağlarında, menderesler yaparak akışını gör-seniz bu çelimsiz oğlanın nasıl olup da bu hâle geldiğini an-layamazsınız.

Dedem Korkut'un eteklerine sürünmek, toprağını öpmek için Mescit dağlarından yola çıktıktan sonra bir dirsek yapıp Bayburt topraklarını sular Çoruh. Sadece su değil; tarih akan Çoruh- vadilere, bereketli ovalara geçmiş zaman efsanelerini, destanlarını anlatan o deli- mitolojik zaman ejderhaları gibi yalçın kayalara saldıran Çoruh ki Dedem Korkut'un makamı-na, Dedem Korkut'un coğrafyasına gelince bir derviş sükûnu, bir derviş tevazuu ile boyun kırar. Kop'lar ve Zigana'lar ara-sında sıkışmış bu toprakların, elvan elvan çiçeklerin, gurbet türkülerinin, ermişlerin duası dökülen çeşmelerin velhasıl bir yanı gümüş diyarı, bir yanı yaylanın sesi olur Çoruh. (Dinç, Yahya Akengin'in Şiirlerinde Memleket ve Gurbet Duygula-rı)

İspir'e gelmeden daha bir garipleşir. Hele Yusufeli'nden sonra, Sukavuşumu'ndan sonra, gökyüzüne ser çekmiş, sarp ve yalçın kayalıkların kapattığı bu derin vadide binlerce yılın efsanesini omuzlamış deli Çoruh, kendisiyle yarışircasına giden yolu, arabaları gördükçe daha bir öfkelenir. Onun binlerce yıldır yıkamadığı hapsoldüğü kayaları, bu cüce insanoğlu kırmıştır. Oymuş, parçalamış, yarmış ve yollar açmıştır. Bir çöp parçası gibi anaforlarında yuttuğu cüce varlık, insanoğlu, şimdi yanından uçup gidiyor; âdeta alay eder gibi. Köprüler kurup üzerinden geçiyor. İnsanoğlu, köprüler atıyor üzerine ve yani insanoğlu bu çılgın nehre gem vurmaya başladı. Setler çekiyor öfkesine, hırsına; ama onun büyüünden kurtulamıyor. Barlarında, horonlarında Çoruh'un dansını yapıyor: suyun hırçın dansını... Onun kıvrılışını, atılışını, kabarışını, sıçrayışını, köpürüşünü...

Abdulkerim Dinç

Bu kızıl gövdeli, öfkeli ejderhadan ürkmüş; ama tarifsiz bir acıma duymuşumdur ona karşı hep. Ah, bir dilinden anlasam da sorsam: "Niye bu öfken, kime?.." !...

Çoruh, sadece bir nehir değil, bir tarih, bir kültürdür aynı zamanda. Doğu Anadolu kültürüne yakın Yukarı Çoruh ve Karadeniz kültürüne yakın Orta ve Aşağı Çoruh etrafında ve bu coğrafyaya bağlı bir tarım, hayvancılık kültürü, mimari, edebiyat, folklor ve etnografya oluşmuştur. Çoruh'la ilgili efsaneler yaratılmış, destanlar söylenmiş, türküler yakılmıştır. Türk edebiyatının tanınmış pek çok şairi, Çoruh'a şiirler yazmış; âşıklarımız destanlar, koşmalar söylemiştir. Bunlardan birisi de Âşık Özerî'dir. Türkü yapıp çıkarır Çoruh'u, Âşık Özerî:

*Bahar geldi coştı yine
Akar gider Çoruh Nehri
Alıştı canlar almaya
Bakar gider Çoruh Nehri*

*Olmaz akışı dengeli
Herkes takar çengeli
Demirden yapsan engeli
Yıkar gider Çoruh Nehri*

*Ne yaşlı tanır ne sabi
Derindir görünmez dibi
Ağaçları peynir gibi
Büker gider Çoruh Nehri*

*Kayaları yara yara
Bulamazsın her gün ara
Tohum gibi topraklara
Eker gider Çoruh Nehri*

*Kayaları oya oya
İnsanları soya soya
Karadeniz'de bir koya
Döker gider Çoruh Nehri*

*Yusufeli'n şakağında
İspir'in meyve bağında
Bayburt'un yeşil dağında
Çıkar gider Çoruh Nehri*

*Bir kaynağı Altıparmak
Gururlanıp akan ırmak
Buna yoktur zerre durmak
Çeker gider Çoruh Nehri*

*Özeri der seni tutsam
Baraj yapsam temel atsam
Susasam hepsini yutsam
Yakar gider Çoruh Nehri*

Nasıl medeniyetler hep su kenarlarında yeşermişse, Çoruh havzasında da, Çoruh nehriyle tarif edebileceğimiz bir kültür ortaya çıkmıştır. Bütün bu özelliklerine rağmen, bugü-

Abdulkerim Dinç

ne kadar Çoruh nehri kültür adamlarımız, araştırmacılarımız tarafından ihmal edilmiştir, ağabeyleri Aras gibi, Fırat gibi... Hâlbuki bu nehir üzerinde kurulması planlanan barajlar, bu kültürü büyük kısmıyla sulara gömecektir. Pek çok bitki ve böcek türü yok olacaktır. Daha da trajik olanı Çoruh, öfkesini çok acı çıkaracaktır gelecek kuşaklardan, çok acı...

Erzurum Ana'nın üç büyük oğlundan söz ettik...

Ya ağabeyi Aras?... Bingöl dağlarının kuzeyinden doğarken, o doğu yamaçlarından doğup yayla sularını topladıktan sonra doğuya yönelip Murat Suyu'na karışan Hınıs Çayı. Ya, Çoruh gibi Mescit dağlarından doğup, Tortum gölüne dökülen, daha sonra kardeşi Oltu Çayı ile birleştikten sonra Sukavuşumunda yine ağabeyi Çoruh'la buluşan Tortum Çayı...

Rahmine cennetten düşen hayat kaynaklarını cömertçe sunarken Erzurum Ana... Ya ademoğlu ne yapar?... Ne yapar? ...Şöyle diyelim:

“Kıymetini bilmediğin nehirler başka denizlere akar-mış...”

Fırat'a dair küçük bir dikkat...

Bir rüyâ tabiri yapmak istiyorum. Rüyanızda Fırat nehri-ni görüp üzerinden geçtiyseniz; Allah (c.c.) tarafından bütün dilekleriniz kabul edilecek, bolluk ve refaha kavuşacaksınız. Eğer Fırat suyundan içtiyseniz, bol rızık ve geçime kavuşacaksınız. Fırat nehrini kurumuş olarak görmek büyük devlet adamlarından birisinin ölümüne veya mülkünün elinden gideceğine ve helâk olacağına işarettir. Bu tabirde, “Fırat nehrini kurumuş olarak görmek” ifadesi bir Hadis-i Şerif'i çağırıştırıyor. Riyazü's Salîhin'de (3/332) bu Hadîs-i Şerif şöyledir: “Fırat Nehri'nin suyu çekilerek altın hazinesini açıklaması zamanı yaklaşıyor. Her kim, o zaman orada bulunursa o hazi-

neden bir şey almasın.”

Ve Rasulullah buyurdu ki:

-Fırat Nehri'nin suyu çekilip altından bir dağ meydana çıkmadıkça kıyamet kopmaz (Riyazü's Salihin, 3/332).

Bu Hadis-i Şerîf, Sahih-i Müslim'de (11/320) şöyle zikredilir: “Rasulullah:

- Fırat Nehri altın bir dağ üzerinden açılmadıkça kıyamet kopmayacaktır. İnsanlar onun için harp edecek ve her yüz kişiden doksan dokuzu öldürülecek. Onlardan her adam: ”Keşke kurtulan ben olsaydım” diyecektir.

Hadis-i şeriflerde işaret edilen dağ, Fırat nehri üzerine kurulan ve dağları andıran barajlar mıdır? Altın dağı, barajlarla birlikte Fırat havzasında arazinin altın kıymeti kazanması mıdır? Yoksa Fırat'ın suyunun bir zaman sonra, petrolden daha önem kazanması mıdır? Birleşmiş Milletler'in su politikaları üzerine geliştirdiği projelere göre, 2025 yılından itibaren Türkiye, büyük bir susuzluk problemiyle karşı karşıya kalacak ve 2040 yılında su savaşlarına sahne olacak. Ekoloji, çevre üzerine çalışan uzmanlar ise Fırat üzerinde kurulan barajların ilerde büyük felâketlere sebep olacağına işaret etmektedirler. Diğer bir söylenti, uzaydan çekilen uydu görüntülerinde Fırat nehrinin yatağında büyük altın rezervlerinin bulunduğu şeklindedir. Öyle ki, gün gelip Fırat'ın suları çekilince bu altın tepcikleri rahatlıkla görülebilecek. Bunun farkında olan emperyalistlerin Irak'ın kuzeyinde uyguladıkları politikanın temelinde bu altın rezervlerinin olduğuna da işaret edilmekte. Hâlbuki Sahih-i Müslim'de: “Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

-Fırat nehri (suları azalarak) altından bir dağı açıp meydana çıkarmadıkça kıyamet kopmaz. İnsanlar onun üzerinde

Abdulkerim Dinç

savaşıp birbirlerini öldürürler. Neticede her yüz kişiden doksan dokuzu öldürülür. Onlardan her biri: "Belki kurtulan ben olurum. diye savaşır."

"Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

-Fırat nehrinin suyu azalarak kıymetli altın hazinesini meydana çıkarması zamanı yaklaşıyor. Her kim o zaman orada bulunursa sakın ondan bir şey almasın!"

"Rasulullah 'tan (s.a.v.) duydum ki:

-Fırat nehrinin altından bir dağ açığa çıkarması zamanı yaklaşıyor. İnsanlar onu işittiklerinde ona yürürler. Onun başında bulunanlar: "And olsun, biz insanların ondan almasına müsaade edersek insanlar onun hepsini götürürler." derler. Daha sonra o altınlar nedeniyle savaş çıkıp insanlar birbirini öldürür."(Sahîh-i Müslim. İrfan yayınevi. Cilt: 8 sayfa: 426-427 ve Sahîh-i Buharî, "fiten bahsi", hadis: 29) .

Rüyalarımız, hayırlara vesile olur inşallah diyelim, ves-selam...

KAPILAR

-Sabahleyin kapıdan çıkarken “Besmeleyle önce sağ adımını atacaksın. Kapıdan çıkar çıkmaz, “üç gulhü”yle “bir elham”dan sonra; önce sağına, sonra sırayla soluna, önüne, arkana, yukarıya, aşağıya ve içine üfleyerek yedi defa “Ayete’l- kürsi”yi okuyacaksın. Akşam evine döndüğünde kapıdan girerken yine “besmeleyle sağ adımını atacaksın. Caalığa (banyo), helâya sol adımınla gireceksin. Caalıkta, helâda dünya diliyle konuşmayacaksın. Kapı eşiği kutsaldır. Helânın kapı eşiğinden südüklemeceksin (çiş yapmak), Allah korusun cinler çarpar. İkinci vaktinden sonra, hele akşam ezanı okunup da yer gök mühürlendikten sonra kapı eşiğinde durmak iyi değildir. Kendi evin, kendi evinin bir odası olsa bile kapıyı çalmadan yahut bir işaret vermeden girmeyeceksin. Çünkü kapıların koruyucuları vardır. Bizim kapımızın koruyucusu da at nalı... Hacı Muratgilin kapısını geyik boynuzu, Azizgilin ahırının kapısını at kafası korur.

Alaca bürüğün içindeki bu sevimli kadın, yani nene, elimden tutmuş beni yine bir kadın vaazına götürürken yolda bunları sıkı sıkıya tembihliyordu. Şimdi düşünüyorum da, bizim evin kapısını, yani evimizi at nalı; Hacı Murat dedenin evini geyik boynuzu, Aziz Dede'nin ahırını at kafası korur. Peki, Tebrizkapı'yı, Kilisekapı'yı, Karskapı'yı, Gürcükapı'yı, Erzincankapı'yı, İstanbulkapı'yı, Kavakkapı'yı, Harputkapı'yı, Yenikapı'yı, Ardahankapı'yı ne korur, kim korur?

-O kapıyı açma!

Abdulkerim Dinç

Döndü. Biraz önce kendisine selâm verdiği kitaplı genç:

-Ne kapısı be?!...

-Elindeki şeyi açma.

-Ne kapısı, bira bu be, bira!... Kapısını değil, kapağını açıyorum. S..tirol git başımdan. Zaten canım burnumda... Bir de sen tebelleş olma. Selâm verdik diye evliya mı kesildin? Sır Kapısı filmi mi bu lan!...

Kapağı açtı. Kitaplı genç, iki metre ilerde duruyordu. Yudumladı, yudumladı. Bir şeyleri kırmak, birileriyle kavga etmek, daha çok acı çekmek istiyordu.

Yanına geldi. Gözlerinde öyle sıcak bir gülümseme vardı ki... Öyle şefkat dolu bir gülümseme... Elinden bira şişesini aldı, kenara koydu. Elini iki elinin arasına aldı. Eli, ellerinin arasında ayağa kalktılar.

-Burası İstanbul Kapısı... Zamanla böyle çukurda kalmış. Bir zamanlar şehrin kalbine açılan kapıymış. Yerlere bak ne görüyorsun? Bira, rakı, şarap şişeleri, cam kırıkları, kusmuklar... Bu kapı, sadece Erzurum'un kalbine açılan kapı değil; Anadolu'ya açılan kapı. Bu kapı yok olursa Anadolu yok olur. Bu kapı yok olursa, Türklük yok olur. Bu kapı yok olursa İslâm yok olur. Bu kapı kutsal bir yerde duruyor. Başını kaldır , bak!... Yukarda Abdurrahman Gazi, sağında Dumlu Baba, karşısında Umudum Baba... Onlar ki, doğudan Hasan Dede'ye, Çakır Baba'ya; batıdan Terzi Baba'ya, Abdülvahap Gazi'ye kadar bu yurdun sahipleri, koruyucuları... Onlar, sarhoş kusmuqlarıyla kirlenmiş bu kapıyı koruyorlar. Sen, şu anda "Allaha emanet edilmiş" Erzurum'un kalbine açılan kapıdasın ve bir başka kapıdan girmek istiyorsun.

Görmek ister misin açıp da girmek istediğin kapıları?... O açtığın kapıdan da yedi kapı açılır. Her bir grup için ayrılan

yedi kapı. En hafifinin ismi Cehennem'dir. Cehennem kapısı diğer kapıların en hafifidir. İnkâr etmemiş günahkâr Müslümanların gireceği kapıdır. Sonra, Lezzâ, sonra Hutame, sonra Sa'ir, sonra Sekar, sonra Cehim, sonra Hâviye... Her bir ümetin kendi kardeşini lânetleyerek girdiği kapılar. Bilir misin, cehennem katlarının en azap veren katında, ateşin en alçak tabakasında, kimler bulunur: Münafıklar. İman etmedikleri hâlde mü'min taklidi yapanlar. Etrafına dikkatlice bakarsan onları saltanat kapılarında görürsün. Onların dudaklarından dökülenle, kalplerinde bulunan birbirinden farklıdır. Onlar bizim kapımızda farklı, şeytanın kapısında farklı konuşurlar. "İnsanlardan, inanmadıkları halde: "Allah'a ve ahiret gününe inandık." diyenler de vardır. Bunlar Allah'ı ve mü'minleri aldatmaya çalışırlar. Oysa sadece kendilerini aldatırlar da farkında değillerdir. Kalplerinde münafıklıktan kaynaklanan bir hastalık vardır. Allah da onların hastalıklarını artırmıştır. Söyledikleri yalana karşılık da onlara elem dolu bir azap vardır. Bunlara: "Yeryüzünde fesat çıkarmayın." Denildiğinde: "Biz ancak ıslah edicileriz!" derler. İyi bilin ki, onlar bozguncuların ta kendileridir. Fakat farkında değillerdir. Onlara: "İnsanların inandıkları gibi siz de inanın" denildiğinde ise: "Biz de akılsızlar gibi iman mı edelim?" derler. İyi bilin ki, asıl akılsızlar kendileridir; fakat bilmezler. İman edenlerle karşılaştıkları zaman: "İnandık; derler. Fakat şeytanlarıyla (münafık dostlarıyla) yalnız kaldıkları zaman: "Şüphesiz, biz sizinle beraberiz. Biz ancak onlarla alay ediyoruz. " Derler." (Bakara, 8-14)

İnsana doymayan, insanların çöp gibi döküldükleri o kapıların arkasında nefret vardır; sonsuz, şiddetli bir azap vardır. O kapıların arkasında aşağılanma, rezillik, sefillik, eziyet, işkence, kulakları yırtan gürültüler, vücudu yırtan iğrenç kokular, şu sarhoş kustumuklarından çok daha iğrenç yiyecekler vardır. Görmek ister misin bu şişenin kapısının arkasındakileri?..

Abdulkerim Dinç

Hadi bu şişenin kapısını açmayalım, bir kitabın kapağını açalım birlikte ve esfel-i safilinden, âlâ-yı illiyyine çıkalım. Bir kitabın kapısından... O kitap için, o kapı için bu kapının önünde - İstanbul Kapı'nın önünde- nice kanlar döküldü. O kanları şimdi sarhoş kusmuqları kirletiyor. Onlar, günlerce soğukla savaştılar. Günlerce şubatın, mart ayının o soğuğuyla savaştılar. 12 Mart'a kadar kan döktüler, can verdiler. Soğuğa direndiler ve 12 Mart sabahı bu kapıdan girdiler. İşte şurada, senin yaşlarında bir şehit yatıyor. Eğer bakmasını bilirsen, görürsün. Bak, orada işte!... Tertemiz yüzlü bir delikanlı... Bu şehri Ermeni "dığa"larından kurtarmak için girdiler. Namus için girdiler, ezan için girdiler... Girdiler ve öldüler. Şimdi o şehitlerin yüzlerini, bu şehrin Müslüman gençlerinin sarhoş kusmuqları kirletiyor. Burada gam gideren, burada neşelenen gençlerin hangisine sorsan :“Müslümanım” derler; gerçekten müslümandırlar. “Dininiz için canınızı verir misiniz?” diye sorsanız, hiç tereddütsüz koyarlar canlarını ortaya. Ama Ermeniler değil, Ruslar değil; müslüman gençler şehitlerinin kanları üstünde rakı içiyor, bira içip tepiniyor, biraları içtikten sonra edepsizce ayakta sallanarak küçük abdestlerini yapıyorlar. Şehitlerinin cennet görünen yüzlerine kusuyorlar... Ruslar, Ermeniler değil, bu şehrin evlâtları... Yani kendileri uğruna can verenlerin cesetleri üstünde tepinip içiyorlar, kusuyorlar. Ve bunları Abdurrahman Gazi seyrediyor, Dumlulu Baba seyrediyor, Habip Baba seyrediyor, Umudum Baba seyrediyor. Bilir misin, onlar lânetlemezler. “Allah cennetini nasip etsin!” derler. Zira Cenab-ı Hak bir kuluna cennet nasip edecekse, hidayete erdirir. Hadi, şu kapıyı kapatıp dua edelim.

O kapıdan girersen sekiz kapı açılır. O kapıdan girersen önce beyaz nurdan bir kapı açılır. O kapıdan girersen kırmızı yakuttan bir kapı açılır. O kapıdan girersen yeşil zebercetten bir kapı açılır. O kapıdan girersen mercandan bir kapı açılır. O kapıdan girersen gümüşten bir kapı açılır. O kapıdan girersen altından bir kapı açılır. O kapıdan girersen hem altın hem

gümüştten bir kapı açılır. O kapıdan girersen yakuttan bir kapı açılır. O kapıdan girebilmek için bu kapıdan girmen gerekir. O kapıdan girebilmen için dört kapılı bu şehre girmen gerekir. ‘Allaha emanet edilmiş’ bu şehre girmen için o dört kapının birinden girmen gerekir. O kapıdan girmen için bu kapıyı açman gerekir. O kapıdan girmen için Kale’nin kapısını açman gerekir. O kapıdan girmen için evinin kapısını bilmen gerekir.

Evliya Çelebi der ki:” Erzurum kalesi içinde Cennet Pınarı denilen bir su vardır ki içimi ab-ı hayat gibi lezzetlidir. Çünkü Cennet Pınarı’nın kaynağı Kevser’dir.

Yine derler ki:” Erzurum’un on iki damarı vardır ve on iki damarın kaynağı Cennettir. “Ve ben derim ki, dört kapılı bu şehrin dört kapısı: Şeriattır, Tarikattır, Marifettir, Hakikattir. Dört kapının arkasında kırk kapı, kırk makam vardır. Kırk kapının arkasında 1001 hatim vardır.

Ve ben derim ki, bu şehrin damarlarını kestiler. Bu şehrin kapılarını yıktılar. Bu şehrin kalbini mühürler gibi Kale’sinin kapısına kilit üstüne kilit vurdular. Bu şehrin kapılarının yıkılışına göz yumdular. Bu şehrin mübarek kapılarının sarhoş kusmuklarıyla kirlenmesine göz yumdular. İstanbul Kapı’nın önünde etleri satılığa çıkardılar. Ayşe’nin, Emine’nin, Fatma’nın etini; Ayşe’nin, Fatma’nın, Emine’nin namusu uğruna kanla, canla açılan kapının önünde satılığa çıkardılar. Ruslar, Ermeniler değil; Müslümanlar satılığa çıkardılar. Kızlarının İstanbul Kapı önünde satılığa çıkarılmasına bu şehrin münevverleri sessiz kaldılar.

Yıkılan şehrin kapıları değil, gönül kapılarıydı. Bilemediler... Şehrin kapılarına Troya atları getirip, yıkılan kapılardan şehrin nurunu emdiler, şehrin ruhunu emdiler... Konuşması gerekenler sustular. Konuşması gerekenler, libidolarını (Ego demiyorum bak!...) tatmin ederken, ansiklopedik ideoloji bilgileriyle siyaset savaşında pişpirik oynarken bu şehrin ruhunu

Abdulkerim Dinç

emdediler. Bu Şehrin kapularından gümrüksüz girip iŐgale baŐladılar.

Ve ben derim ki, Anadolu'nun kapısı olan bu kültür Şehri-
ni iri bir köye çevirdiler.

Gel gecenin ayazında bu mahzun Şehrin sokaklarında dolaŐalım. Kapıları dinleyelim. Arkalarında renk renk, nakış nakış günahların iŐlendiĐi kapıları dinleyelim. Arkalarında ruhların uyuŐturulduĐu kapıları dinleyelim. Bir zamanların pirinç tokmaklı, tırhıçlı; mübarek zamanlara, mübarek kalplere açılan kapularından kilit üstüne kilit vurulan elik kapılarına, plastik kapılarına gidelim.

Gel, gidelim... O ruhu kaybetmedik henüz. Orada... Bizi bekliyor. Yer gök mühürlendi ve karanlıklar karanlıkları örttü işte. Karanlıklarımızla ve gnahlarımızla o kapıya gidelim. Bütün kapılardan geçip, ardında günahlar dokunan kapılardan geçip o kapıya gidelim. O evin penceresinde ışık varsa, o evin kapısı açılırsa o ruh canlanır. O kapı açılırsa, bu Şehrin sokaklarından akan kirler temizlenir. O kapı açılırsa bu Şehrin zerindeki duman dağılır. Bu Şehrin kapıları açılırsa bu mübarek vatanın sokaklarında akan kirler temizlenir. Bu Şehrin kapıları açılırsa bu mübarek ülkenin üzerindeki duman dağılır; çünkü sırların sırrı o evin kapısında... Hani:" Kur'an yüz on dört kapıdır ve o yüz on dört kapının sırrı Fatiha'dadır ve Fatiha'nın sırrı besmelededir ve o besmelenin sırrı B'dedir."

ŐaŐkındı... SarhoŐluĐu gitmişti; tam göğsüne çöreklenen o baskı, o kara bulut kalkıp gitmişti.

-Peki, o ev, o kapı nerede?

Güldü.

-Mutlaka bulacağız ve mutlaka penceresinde ışık vardır. Bak, sabah ezanları dalga dalga yayılıyor Erzurum ovasın.

Oradan vatanın ufuklarına... O Şimdi abdestini almış, karlar gibi örtüsünün altında seccadesinin baŐındadır.

-Neresi o kapı, peki o kadın kim?

-O ev sizin eviniz, senin evin... O kapı sizin kapınız. Ve o kadın annen!...



ÇAKIR BABA

*Temmuz ayı, pazar günü
Sana geldik Çakır Baba,
Şehitlerin burda ünü,
Sana geldik Çakır Baba.*

*Soğanlı'nın başı duman,
Yamacında dertili çoban,
Niyet ettik kestik kurban,
Sana geldik Çakır Baba.*

*Eser rüzgâr, temiz hava,
Başucunda ettik dua
Bildircinlar kurmuş yuva,
Sana geldik Çakır Baba.*

*Koyun ile kuzu ile,
Gizli duran yazı ile,
Gelin ile kızı ile,
Sana geldik Çakır Baba.*

*Sevdalyız yâre biz de,
Gözü yaşlı dere bizde,
Bardız'lyız töre bizde,
Sana geldik Çakır Baba.*

Şehitler akıtmış kanı,
ERGANİ eyledin beni,
Denizle değişmem seni,
Sana geldik Çakır Baba.

Âşık Nihanî'si, kilimleri, lâlesi, sümbülü, soğuk gözeleri, serin yaylasıyla bir güzel beldemiz Bardız.

Akşam yeli eser kalesinde püfür püfür. Yârin kokusunu alır getirir yayladan. Kekik kokar yârin kınalı elleri, saçları sümbül kokar. Baygındır, alev alevdir nergis misali gözleri.

Bardız Çayı, çağıldayıp durur; destanını anlatır Bardız Kalesi'nin. Kızlar, nakşedip işlerler bu destanı, çayın türküsünü, o güzelim kilimlere. Gül olur, lâle olur... Ak parmaklarının kanını akıtırlar; bir Seferberlik, bir Yemen türküsünde al olur.

Bardız sokaklarında gece rüzgârdır uğuldayan. Masal devleridir alevler saçıp dolaşan Bardız sokaklarında, rüzgâr değil.

Her yılın Temmuz ayında Bardızlıların Çakır Baba'ya çıktıklarını biliyordum. Geçen yıl görmek nasip olmamıştı, çok arzu etmeme rağmen. Telefonun öte ucundaki ses: "Hadi, Çakır Baba'ya çıkılacak bu Pazar. On beş dakikaya kadar minibüs kalkacak."

Geceydi. Yanağımı, tıka basa doldurulmuş minibüsün camına dayayıp dışarıyı seyrediyordum.

Abdulkerim Dinç

Geceydi. Kokusunu, yayla çiçeklerinin kokusunu genzimde hissediyor, kuzuların meleşmesini duyabiliyordum. Çocukça bir sevinçle çırpınıyordu kalbim.

Geceydi ve yıldızlar vardı yalnız. Aman Allah'ım, yıldızlar ne kadar yakındı burada!...Uzanırsam bir bir alabilecekmışim kadar yakın. Sarıydı yıldızlar, maviydi. Lâcivertti gece; masallar, düşler gibi...

Gün penceremize doğdu. Perdeyi açtım, Bardız kalesiyle göz göze geldik. Bardız Kalesi : “Hoş geldin!” dedi, bana. Söyleyecek ne çok sözü vardı Bardız kalesinin. Anlatılacak ne destanları vardı duyabilen kulaklara. Asırlardır ama asırlardır Bardız çayıyla söyleşir dururdu Bardız kalesi. Yayla yollarına bakıp eski zamanlardan söyleşirlerdi herhal.

Bütün evler taş, Bardız'da. Evlerinin önü toprak olsa da tertipli, düzenli ve temiz bir köy Bardız. Bardız'ın evleri, yolları ve en güzeli: insanları temiz, candan... Kimi yaşlılara göre ‘rüzgârlı’ manasına geliyor Bardız ismi. Hakları da yok değil hani. Gece, hem de bir yaz gecesi, dışarıda adeta fırtınaya karsırgaya benziyor rüzgâr. Ürküyorsunuz. Rüzgârın bu uğultusuyla içiniz ürperiyor. Ve en yakışanıdır ‘rüzgârlı’ ismi.

Geceleri Bardız sokaklarında masal devleridir ağızlarından alevler saçarak dolaşan, rüzgâr değil. Çocuk düşleri düşer sokaklara ve masal perileri döver camları. Ağaçlar “hu!” çeker sabaha dek.

Bir köy değil Bardız sadece: Bardız, tarih... Buram buram tarih, buram buram kültür... Belki yüzlerce, belki binlerce yıllık bir yerleşim yeri Bardız...

Ne acı! Anadolu köylerinin kaderini Bardız da yaşıyor: Göç. Bugün yüz yirmi hane var köyde. Terk etmişler köyü. Aman Allah'ım, bir insan bu güzellikleri bırakıp da nasıl gi-

debilir buralardan?...Yaşlılar: “bir de kışın gel buraya.” diyorlar.

Yayla yolu kıvrım kıvrım Bardız 'da. Çayır çimen biçerek, lâle sümbül geçerek varıyorsunuz 'karpuz çatlatan soğuk sularının gürül gürül aktığı yaylaya. Bir hareket bir hareket yaylada.

On sekizinde bir genç kız, al bir atın üzerinde. Kağnılar yükleniyor bir heyecanla, bir hareketle. Köpeklerin havlamasından hissedebiliyorsunuz neş'elerini. Gevrek gevrek meleşen yaramaz keçiler, biraz sonra mis gibi kızarmış kebab olarak sofralarımıza geleceklerinden habersizler. Bağrısmalar çığırmalar, tepinen, kişneyen atlar ve türküler kadar güzel kağni sesi... Yayla yollarında 'şimdi katar katar kağnılar' gider Çakır Baba'ya.

Zirvede Çakır Baba. Bir taş dikili başında, askeriye dikmiş. Köyün aksakallılarına bakılırsa Çakır Baba bir şehit. Pek çok rivayet var hakkında. Kimi Doksanüç Harbi'nde şehit düşmüş diyor kimi seferberlikte. Daha geri götürönlör de var.

Her yıl Temmuz ayında Çakır Baba'ya çıkıyor Bardızlıların. Kurbanlar kesiliyor; namazlar kılınıyor ve topluca dualar ediliyor. Rahmet bereket diliyorlar Allah'tan. Ve ancak ondan sonra ot biçmeye, çayır biçmeye başlıyorlar. Bir aksakallı, bu geleneğin Doksanüç Harbi ile başladığını söylüyorsa da, ben yüzlerce yıllık bir gelenek olduğunu hatta insanlık kadar eski olduğunu biliyorum.

Mis gibi kokular yayılıyor Çakır Baba'da. Biraz önce meleşen keçiler, koyunlar şimdi şişte nar gibi kızarmış; iştahları daha bir kabartıyor. Mangallar çoktan yakılmış, kavurmalar bakır kaplarda çevriliyor. Semaverleri üflüyorlar, dumandan yaşarmış gözlerle. Çocuklar bir neş'e yumağı... Tepelere doğru kaçamak yapanlar ve tepinen atlarını şaha kaldıran

Abdulkerim Dinç

genç kızlar, delikanlılar... Yaşlılar çevrilmiş, birbirlerinin , 'lâflarını balla kesiyorlar'. “Ah!” diyor birisi sakalını sıvazlayarak ve geçmiş zamanlardan başlıyor anlatmaya. Sarı-puslu fotoğraflar gibi açılıyor hatıralar. Burada terör yok, burada enflasyon yok, burada trafik yok, burada beton ve asfalt ve egzoz ve burada siyaset yok. Bir başka dünya burası, bir rû'ya âlemi burası.

Sağ olsun, Âşık Erol Erganî kırmıyor bizi. Ta köyden bir saz getirip gönül telinden, yayla çiçeklerini dile getiriyor. Ve şimdi anlıyorum ki, âşığın dili de gönlü de ancak yaylada ruh kazanıyor, güzellik kazanıyor. Ağzına sağlık âşık, eline sağlık ihya ettin.

Ve sonra bir genç, utangaç mı utangaç, ustasının müsaadesiyle alıyor sazı ve yine müsaadesiyle başlıyor yanık sesiyle söylemeye. Henüz on dokuz yaşında. İsmi: Serdar Alyakut. Ama sazı alıp eline, dokununca dertli tele, yaylalar dile geliyor sanki:

*Bir zamanlar neş'e ile çıkardık,
Şimdi viran olmuş bizim yaylalar,
İner çayırarda oyun oynardık,
Çiçekleri solmuş bizim yaylalar.*

*Kırlarında lâle sümbül biterdi,
Her ocakta başka duman tüterdi,
Her çalıda başka bir kuş öterdi,
Bülbülleri susmuş bizim yaylalar.
Eski güzellikler geride kalmış,
Çayırar gözeler suyunu kısmış,
Çoban kavalını duvara asmış,
Işıkları sönmüş bizim yaylalar.*

*Soğanlı'dan getmiş allı turnalar
Asker yollarını bekler analar,
Her sokak başında akan pınarlar,
Suları kurumuş bizim yaylalar.*

*Göçmüş sürüleri olan ağalar,
Dalları kurumuş sahipsiz bağlar,
Akşam güneşiyle kızarmış dağlar,
Yolları kaybolmuş bizim yaylalar.*

*Alyakut, mâziye hasret çekerim.
Gurbetin elinde boyun bükerim.
Kalmamış köyümde kalacak yerim,
İnsanları göçmüş bizim yaylalar.*

Bir güzel gün daha böyle bitiyor. Sazlar çalınıp, deyişler söylendikten ve güreşler tutulduktan ve at yarışlarından sonra kağnılar yayla yoluna diziliyor art arda. Bir güzel gün, bir rû'ya daha bitiyor. Vedalaşıyoruz bütün dostlarla, bütün güzel insanlarla. Işıklar daha bir eğilir, gölgeler daha bir uzar, yaylaya bir hüznün çökerken. Şimdi bir türkü gibi tepelere, yaylalara gölgeler düşüyor ve şimdi kağnıların sesi binlerce yıllık yayla türkülerini söylüyor dağlara. Bardız Yaylası'nda. Çakır Baba'da kekik kokulu bir akşam daha iniyor perde perde.

1995 Temmuz'unda Bardız Yaylası'ndan Çakır Baba'ya çıkışı, o günün intibalarıyla dikkatlerinize sunmak istedim.

KAMYON ŞOFÖRLERİ

Onlar komşu gezmesi, yaş günü, evlilik yıldönümü, hafta sonu piknikleri yahut sahilde tatil bilmezler. Onlar, üzerinde tiril tiril bayramlık giysileri, komşularıyla birlikte bayram namazlarına katılamaz, evlerine sevinçle gidip eşleri ve çocuklarıyla bayramlaşamazlar.

Onları, sünnetlerde, nişanlarda ve düğünlerde göremezsiniz.

Onlar, ana ve babalarının, eş ve çocuklarının hastalıklarından günler, hatta haftalar sonra haberdar olurlar. Onların hastalarını, gece yarıları başkaları acil servislere taşır; ilâçlarını komşuları alırlar.

Onlar, çocuklarının doğumunda bulunamazlar; çocuklarının diş çıkarmalarını, ilk sürünmesini, ilk ‘anne’ deyişini, ilk adım atışlarını göremezler.

Onlar çocuklarına okul önlüğü, yakalık, çanta, defter, kalem alamazlar. Okulun ilk günü, yavrularının ellerinden tutup o ilk heyecanı yaşayamazlar. Onlar çocuklarının karnelerini, takdirnamelerini, diplomalarını günler hatta haftalar sonra görebilirler.

Kızlarına dünürçüler geldiğinde evlerindeki o heyecanı yaşayamazlar yahut oğulları için dünür gidemezler.

Onlar, kızlarının yahut oğullarının mürüvvetlerini yeni alınmış ve üzerlerinde iğreti duran elbiselerinin içinde, mahcup bir tebessüm ile yaşarlar. Bu paramparça olmuş, kirli, nasırlı, hâlâ mazotlu ellerini gizlemeye çalışırlar. Bu saadet

gününde oynamayı bile beceremezler.

Onlar, en yakınlarının ölümüne çoğu zaman yetişemezler yahut son anda musalla taşında cenaze namazına kavuşurlar. Çünkü onlar daima yoldadırlar. Gece gündüz, yaz kış, tatil ve bayramlarda daima yoldadırlar.

Onların hanımları evli-dul, çocukları babalı-yetimdir.

Onları kalabalıklarda, insan seli içinde fark edemezsiniz. Herkesin gittiği bir lokantada, bir kahvehanede göremezsiniz. Ama saç sakalı uzamış, giysileri kırışık, elleri kirli, baş önünde ve eziktir yemeğini yerken, çayını yudumlarırken... Bütün bu hâline rağmen seçici ve eli açıktır. Bir gölge gibi girdiği lokanta veya kahvehaneden yine bir gölge gibi çıkıp gider.

Onlar ancak sanayide, onlar ancak firmalarında arkadaşlarıyla; onlar ancak kamyon parklarında ve onlar ancak kamyon durakları denilen tesislerde canlanırlar. Asıl kimlikleriyle görünürler. İşte oralarda hayat doludurlar, canlıdırlar, erkek-tirler, insandırlar ve bazen çocukturlar, delikanlıdırlar...

Kendileri gibi bakır tenli, kırışıkları derin, bakışları derin, giysileri eski ve yağlı, elleri kara, nasırlı ve yağlı arkadaşları her şeyleridir onların.

Çok az bir kesiminin kendisine aittir kamyonu ya da tırı.. Büyük bir ekseriyet ise şoför olarak çalışırlar 'ekmek tekne'lerinde.

Haklarını bilmedikleri yahut işten atılmak korkusuyla sigorta bile isteyemezler işverenden. Pek çok işveren de aldatır kamyon şoförlerini sigorta yaptım diye. Bazı işverenler de ayın birkaç günü sigortalı göstererek aldatır, bu zavallı insanların. Çok düşük maaş, ücret ve primlerle çalıştırılırlar. Çoğu sigorta mağduru olduğu için ölüm yahut sakatlık, aileleri ve

Abdulkerim Dinç

kendileri için bir felaket, bir tragedyaadır.

Olumsuz şartlarda çalışırlar. Mesai düzenleri yoktur, çalışmaları takvime ve zamana bağılı değildir.

İşin en ilginç tarafı bütün bu olumsuzluklara rağmen, kamyon şoförleri başka bir iş kolunu, bir başka mesleği düşünemezler. Kamyon şoförlüğü onlar için hayatın kendisidir.

Bu gizemli insanlara toplumun bakışı ekseriyetle olumsuzdur. Onları ‘trafik canavarı’ olarak görürler.

En ulvi mesleklerde bile rastlayabileceğimiz kadar cahil hasta ruhlu şoför mutlaka vardır bu meslek grubunda da; ama toplumun bakışı genelde yanlıştır kamyon ve tır şoförlerine. Bu da bilgisizlikten kaynaklanmaktadır.

Uzun seferler, uykusuzluk, ailevi ve psikolojik problemler trafik için olumsuz durumlardır. Ancak, toplum kamyon ve tırların yollar için âdeta bir ‘sigorta’ olduğunu bilmez. Trafikğin akışı içinde sağ tarafı işgal eden bu büyük araçlar, şoförlerin kendilerini kontrol etmeleri için âdeta bir imkândır. Sürati düşürme, diğer şoförlerin dikkatlerini toplamaları için âdeta bir ‘sigorta’dır kamyon ve tır şoförleri.

Ve asıl önemlisi, toplum tarafından tanınmayan ve haksız bir surette ‘trafik canavarı’ olarak nitelendirilen kamyon ve tır şoförleri, kan damarlarımızda, hücrelere gıda taşıyan akyuvarlar gibidirler. Onlar trafikten bir çekilmiş olsalar, hayat felç olur. Onlar ki yiyeceklerimizi, içeceklerimizi, giysilerimizi, ilaçlarımızı, hayati araç ve gereçlerimizi ulaştırırlar bize.

PASTA

Her sabah kahvaltımızı çayın kenarında yapıyorduk. Tandırdan yeni çıkmış kar gibi ekmeğin arasına taze tereyağı ile çivil peyniri itina ile yerleştirip dürüm yapıyordum. Sarıgül, gülmekten kendini alamıyordu. Çayın, ekmeğin, tereyağının, peynirin kokusu tadı bir başkaydı burada. Yaprakların arasında süzülüp gelen sabah serinliği yüzümü okşuyordu. Şarkı söylemek, kahkaha atmak, konuşmak geliyordu içimden. Serçelerin cıvıltısı, pilli çanta radyonun türkülerine karışıyordu. Mahbup yenge de gelir, yüzünden eksilmeyen tebessümüyle bizi seyrederdi. Bütün ısrarlarımıza rağmen ne bir lokma alır, ne de bir bardak çayımızı içerdi. Ama bilirdik ki, en az o da bizim kadar mutluydu.

On gündür köydeydim. Kuşluk vakti kalkıyor; Sarıgül'ün tuttuğu ibrikten elimi yüzümü yıkıyordum. Derenin kenarında kahvaltı sofrası kurulmuş oluyordu ve çayın kokusu genzimi okşuyordu. Kahvaltıdan sonra çayın kenarında, tarlalarda türküler söyleyerek, konuşarak geziyorduk. Gizli bir cennetin koynuna düşmüştüm sanki. Geceleri yıldızları seyrederken birbirimize iyice sokuluyorduk. Yıldızlar, uzanıversek tutacağımız kadar yakındı bize. El ayak çekilirdi ve biz hâlâ türküler söyledik.

O sabah daha erken uyandırdılar. Hüsamettin amca, hayvanların yemini-suyunu vermiş, ahırını çoktan temizlemişti bile. Dışarı çıkarken tandıra sarkıtılmış kara tencereyi gördüm. Sarıgül'ün tuttuğu ibrik bir başkaydı bu sabah. Kahvaltı sofrası çay kenarına kurulmamıştı. Lokmalar boğazıma diziliyordu. On günlük rüyâ bitmişti işte. İlhami, arabayı hazırlıyor, koşumlanan at, bir derviş gibi kafasını sallıyordu.

Abdulkerim Dinç

Sofradan kalktık. Mahbup yenge eteklerini savurarak içeriye girdi. İki koltuğu da doluydu. Hepsini de önüme yığıdı:

-Taze yağ, ders çalışırken zihnini açar. Taze peynir, sabah pişirdim ekmeği. Bu da pasta... Şey çörek...

Çörek dediği, iri, kara hamur topağı şeylerdi. Farkına varmadan yüzümü buruşturmuş olacağım ki:

-Tarifini İzmirli öğretmenden almıştım, dedi sıkıla sıkıla.

-Hangi birini götüreyim ben yenge? Dediysen de anlatamadım.

İmtihanlarım vardı ve kendime bakmam, iyi beslenmem lâzımdı.

Getirdiklerini kirli bir şeker torbasına sıkıştırıp arabanın üzerine attı. Ağlamak üzereydi:

-Sık sık gel, ihmal etme bizleri. İmtihanların bitince yine gel... Tamam mı?

Çok iyi biliyordum ki ben onlara gülmeyi, yaşama sevincini, konuşmanın güzelliğini götürmüştüm. Biliyordum ki, artık her kuşluk çayın kenarına kahvaltı sofrası kurulmayacaktı.

At arabası çeşmede sıra bekleyenlerin, cami duvarına çömelmiş sohbet edenlerin meraklı bakışları arasında sarsıla sarsıla giderken, İlhami'ye sırtımı dönmüş nemlenen gözlerimi saklıyordum. Önce serçelerin cıvıltısı, sonra ağaçların arasında evler yok oldu.

Yurdun kantinine girdiğimde terden gömleğim sırtıma yapışmıştı. Saçlarıma dolan toz, vicık vicık çamur olmuştu sanki. Bir sandalye çekip oturdum. İşte o zaman rüyanın bittiğini anladım ve içimi tarifsiz bir hüzün kapladı. Bizim çocuklar,

uykulu gözlerle sallana sallana gelip etrafımı sardılar. Konuşmuş olmak için :

-Ne bu uyku çocuklar!... Ben bir köyden kasabaya, kasabadan şehre geldim; siz yeni uyanıyorsunuz.

Onlar, sabahlamışlardı. Derslerden kalacağımı söyleyerek aldırmaçlığıma kızıyorlardı. Hem çocuklara bir şeyler ikram etmek, hem de şu çörek denilen kara şeylerden kurtulmak için kirli şeker torbasını açıp çöreklerin hepsini masanın üzerine yığdım. Çocuklar kara şeylere tiksintiyle bakıyorlardı. Çöpe atsam huzursuz olacaktım. Mahbup yengeye ihanet etmiş hissedecektim kendimi. Çocuklara yedirmem lazımdı. Israrlarıma dayanamayıp tadına şöyle bir bakmak için aldılar. Tiksintiyle ağızlarına götürdüklerini görüyordum. Isırdım. Ağzımı bir rayiha kapladı. Ağzımdaki lokmayı şöyle bir damağımda gezdirdim. Yaşadığım şaşkınlığı arkadaşlarımın yüzünde de gördüm. Lokmalarını hâlâ ağızlarında tutuyorlardı. Tadını ve kokusunu bilmediğimiz bir saray, bir cennet taamı gibiydi. Şimdi hiç birimiz ellerimizde tuttuğumuz kara hamur topağı yemek istemiyorduk. Bitmesini istemiyorduk. Su bardaklarında gelen çaylarımızı yudumlarırken küçük lokmalarla yediğimiz çörekler bitmişti. Arkadaşlara çörekleri ikram ettiğim için kendime içten içe kızılıyordum. Bir tarafı hep tebessüm, bir tarafı hep hüçün alelade bir köy kadınının nasırlı ve iri, kara ellerinden çıkmış çörekler o günün konusuydu. Çörek, artık yiyecek olmaktan çıkmış kültür ve medeniyet tartışmalarımızın ana teması olmuştu. Çörekten tadamayan arkadaşlar hayıflanıyor, köye bir daha gitmem için ısrar ediyorlardı.

-Teyzeyi buraya getirelim, dedi sivri akıllılardan biri.

-Getirdik hadi, nerede yapacak aynı çöreğı? Bu çöreğın hamuru, suyu, yağı, tuzu, yumurtası farklı... İçine ne katılmışsa farklı... Ateşini bile farklı... dedi Ömer.

Abdulkerim Dinç

Haklıydı. Marketlerde satılan yumurtalarla, ambalaj tereyağlarıyla, fabrika unlarıyla aynı tadı, aynı rayihayı vermek mümkün değildi. Hatta kız arkadaşlardan birisi Erzurum köy mutfağı üzerine çalışmaya, tabii masadan kalkınca da unutulmak üzere karar verdi.

-Keşke! Keşke mezuniyet tezimi Erzurum mutfağı üzerine yapsaydım.

Benim densizliğim üzerimdeydi yine:

-İşte o zaman tam bir tonton teyze olurdu, dedim.

Herkesin güleceğini beklerken yüzlerin asıldığını gördüm; çünkü arkadaşımız doksan kiloyu biraz aşmış tombiş bir tipti. Daha sonra durup durup kahkahalarla gülecek, ama yatağa girdiğimizde bile çöreğin tadını damağımızda arayacaktık.

Mahbup yengeyi bir buçuk yıl sonra Numune Hastanesi'nde gördüm. Kapıdan girer girmez tanıdı beni. Pörsümüştü, solmuş dudakları titredi. Ağlamak üzereydi. Lekeli çarşafın altından sol kolunu çıkarıp bana uzattı. Sağ gözü daha iri, ölü bir hayvanın gözü gibi donuktu. O zaman içimde bir acı hissettim. Beyin kanaması geçirmiş, sağ tarafına inme inmişti. Dakikalarca konuşmadan yatağının kenarında oturdum. Mahbup yenge durmadan içini çekiyordu. Bir şeyler anlatmak istiyor anlatamıyordu. Ağzının kenarından beyaz bir salya yastığa aktı. Ehlamına sıkıca bürünmüş refakatçisi, tiksinden elindeki bezle Mahbup yengenin ağzını sildi. Şimdi Mahbup yengenin cansız sağ gözünde de yaş vardı. Ağlamam için buradan bir an önce kaçmam lâzımdı.

-İyisin yenge, seni çok iyi gördüm. İnşallah yine gelirim. Belki de ben gelmeden sen yürümeye başlarsın, yine dere ke-

narında otururuz. Sen şu meşhur pastandan yaparsın. Bütün arkadaşlar, senin pastadan bekliyor, dedim.

Kuru, iri, nasırlı eliyle elimi tutup sıktı. Elim acıdı.

Doktoruna gittim:

-Çok yaşlı deyince şaşırdım.

-Nasıl olur doktor bey, daha ellisinde bile yok, dedim.

Genç doktor açıkladı:

-Ben takvim yaşından değil, biyolojik yaşından bahsediyorum, dedi.

Mahbup yenge bir romandı. Bütün Anadolu kadınları gibi otuzundan sonra yaşlanmaya başlamıştı. Henüz ellisine varmamıştı ama çok yaşlıydı Mahbup yenge.

Kendi kendime:

“Yarın yine ziyaretine gideceğim.” diye söz verdiğim halde gidemedim. Daha doğrusu gitmemek için bahaneler uydurdum. Bir kaç gün sonra acı haberi işittim.

Mahbup yengeyi ölmeden önce bir defa daha göremediğim, hiç değilse cenazesinde bulunamadığım için pişmanlık duyuyordum. Derenin kenarında, her sabah kahvaltı yaptığımız ağacın altında çayımı yudumlarırken bunları düşünüyordum. Sarıgül:

-Mahbup yengeyi düşünüyorsun...

-Hı hı !...dedim.

-Bir çörek yapmıştı hatırlıyor musun Sarıgül?

Sarıgül acı acı güldü:

Abdulkerim Dinç

-Onun meşhur pastası, kimseye tarifini vermezdi. En kıymetli misafirlerine hazırlardı. Bir yiyen, bir daha yemek için köye gelirdi. Köye haber gönderip yengenin pastasından isteyenler çok olurdu. O da büyük bir gururla hazırlar, gönderirdi.

Buruk çayımдан bir yudum alırken, Mahbup yengenin tebessümünü ensemdede hissettim, ürperdim. Döndüm. Sarıgül anlamamıştı.

-Noldu abi!

Cevap vermedim.

-Ben pastanın tarifini almak için yıllarca uğraştım, ne diller döktüm, ne kadar yalvardım bilemezsin. Tarifini vermedi. Kendiyle beraber götürdü. Köye okulun ilk açıldığı zamanlar İzmirli bir öğretmen gelmiş. Mahbup yengeyi çok severmiş. O vermiş tarifini. Ne tarifi işte!... O zaman pastayı kim biliyor. Un, yağ, yumurta nasıl katılır; ateşte ne kadar kalır, onu öğretmiş. O kadar... Yengem, pastaya kendisi ilâveler yapmış. İçine otlar, şerbetler falan katıyordu. Tarifini bulacağım ama...

İçimde duyduğum o müthiş pişmanlık ve acı ile:

-Tarifini bul Sarıgül, dedim. Tarifini, terkiğini bul. Mutlaka bul!... Damak zevkimizi kaybettikçe bir şeyleri kaybediyoruz Sarıgül.

KÖRLER HAFTASI DOLAYISIYLA

Ben diyorum ki: Bazı sınıflamalar, bazı kavramlar yeniden tarif edilsin. 'İşitme Engelliler' deniliyor mesela. Düşünüyorum büyük kompozitör Beethoven, 1819 yılında tamamen sağır olduktan sonra, birer san'at abidesi olan missa solemnisi - dokuzuncu senfoniyi- yarattı.

Değil kuşların, denizin, bulutların; değil ağaçtan düşen bir yaprağın musikisini; değil evrenin musikisini; Afganistan'da bacağı kopan bir bebeğin feryadını, Bosna'da tecavüz edildikten sonra parçalanan bir genç kızın çığlığını, terörün kara toprağa düşürdüğü aksakallı bir ihtiyarın dudaklarındaki duayı, açlığın, yoksulluğun sesini, feryadını, çığlığını duymayan, duyamayan ve kendisine işitme nimeti verilmiş insan ve hatta milyonlarca insan Beethoven'den daha mı güzel duyabiliyorlardı?

Beethoven'den daha mı şanslıyız?

Spastik Hawkins, insanlığın düşünce dünyasında, ilim âleminde devrimler yaratıyor. Evrenin sırlarını insanlığın önüne koyuyor.

Bir kaç mısra okumak istiyorum müsaade ederseniz:

Görürem Kâbe'ye karşı Muhammed

Bucakta yire urmuşdur yüzini

Yüz secde'de barmağın götürmüş

Dili söyler bilemezem sözünü

Abdulkerim Dinç

*Kesilmiş göbeği sünnet olunmuş
Kamatlu sürmelemişler gözünü
Bir ak sufa dolamışlar vücudın
Tenini bağlayan saçmış tozunu*

*Diledüm kim varam elüme alam
Görem o aydan arı hub yüzünü
Bir gün geldi havadan heybet ile
Ki gizlen halk gözünden özünü*

*Ne kim mürsel Nebi geldi cihane
Muhammed'dür dükelinün güzünü
Cem-i enbiyânun huy husâlin
Verün ana bezenüz kendünüzü*

*Anı üç güne eğin gizlü sahlân
Hemişe gicesin ü gündüzünü
Yire bir dürlü kavm geldiler tiz
Alub girdiler ol din yıldızını*

*İşiden anlaya söz rümuza
Saadet ol kişinün kim Resulün
Gözine çeke ayağın tozunu
Ümidi bu dürür bu gözsüz'in kim
Ümitsüz komaya ol Gözsüz'ini*

Bu mısralar bir siyerden... 14. yüzyılın büyük âlim ve şairlerinden Erzurumlu Kadı Darîr'e ait. Darîr: anadan doğma kör demek.

Edebiyatımızda Kadı Darîr ünvanıyla şöhret bulmuş olan bu büyük zat, altı asır önce yaşamış olmasına rağmen, bugün hâlâ yaşıyor ve yaşayacak. Büyük bir hafıza kudretine sahip olan ve tahsilini tamamladıktan sonra kör olmasına rağmen kadılık mevkiine kadar yükselen üstat, yaşadığı çağda da gerek ilmi, gerekse şiirleri ile şöhret bulmuş. Onun en meşhur eseri, 1388 yılında tamamlayıp Sultan Berkuk b. Enes'e ithaf ettiği Siyer. Siyer, edebiyatımızda ilk mevlit olma ayrıcalığına da sahiptir. Ayrıca, 2120 beyit tutarında Yusuf u Züleyha isimli bir mesnevisi, Yüz Hadis Tercümesi ve Fütuhü'ş Şam isimli bir tercüme eseri daha var. Bu sanatkâr, bu lirik şair, kendisine görme nimeti bahşedilmiş faniler gibi yokluğa, nisyana gömülmedi. O görmüyordu, hem de anadan görmüyordu; ama o, kalp gözüyle görüyordu. Görüyordu ki biraz önce okumaya çalıştığım mısralarda olduğu gibi:

Görürem Kâbeye karşı Muhammed

Bucakda yire urmuşdur yüzini demektedir.

Hâlbuki Kâbe'ye gidip, Kâbe'nin etrafında tavaf edip de Kâbe'yi göremeyen nice kendisine görme nimeti verilmiş olanlar var.

Bir başka gören; görmediği hâlde gören, kalp gözüyle gören, eşyanın, evrenin ruhunu görebilen bir başka âşığımız var. Kadı Darîr'e altı asır sonraki kardeşi, Yunus Emre'nin yirminci yüzyılda devamı... Âşık Veysel...

Âşık Veysel'e geçmeden önce, kültürümüzün görmeyenlere karşı tavrı, bakışı ne idi, iki işaretle değinmek istiyorum: Esasında bu konu başlı başına ele alınmalıdır kanaatindeyim. O zaman kültürümüzün mahiyetini daha iyi anlayabiliriz.

Yüce Peygamberden bir hadis nakletmek istiyorum. Şöyle rivayet olunuyor:

Abdulkerim Dinç

-Allah teâla buyurur ki: «Kulumu iki sevgiliyle iptila, yani gözlerinin nurundan mahrum edip de kulum şikâyet etmeyip sabr ederse gözlerine bedel olarak ona Cennet veririm.»

Sevgili Peygamberimize göre, görme nimeti ellerinden alınmış mü'minleri, sabrın sonunda Cennetle müjdelenmişlerdir. Bundan daha ilginç; Kur'an'da bir surenin, Abese suresinin, bir âmâ olan İbni Ümmî Mektum dolayısıyla nazil olmasıdır. Tefsirlerde, bu surenin iniş sebebi olarak şöyle bir hatıra nakledir:

Efendimiz, Velid, Ümeyye b. Halef, Utbe b. Rabiâ gibi Kureyş'in ileri gelenlerine İslâmı anlattığı bir sırada âmâ olan Abdullah b. Ümmü Mektum gelir:

-Yar Rasulullah, Allah'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret.. der.

O esnada Rasulullah (s.a.v.) cevap vermez. Çünkü Kureyş'in bu ileri gelen kimseleri, zaten kendilerine özel muamele edilmesini istiyorlardı. Efendimiz, onları gücendirmek istemez. Abdullah tekrar seslenince elinde olmayarak yüz hatları değişir. Bu esnada onlar kalkıp giderler. Biraz sonra Abese suresi nazil olur.

Kâinatın yaratıcısı, sevgilisi yüce Peygamberimizi, bir âmâyâ karşı yüzünü ekşitti diye tenkit ediyor. Kâinata rahmet olarak gönderdiği, habibim dediği sevgili peygamberimizi bir âmâyâ yüzünü döndüğü için ikaz ediyor ve bu vesileyle bir sure nazil oluyor. Yüce dinimizin bu konudaki hassasiyetini göstermesi bakımından Abese suresi çok dikkat çekicidir. Bizler bu kültürün mensubuyuz. Bizler bu kaynaklardan hayat buluyoruz, bu hassasiyeti hayat düstûru haline getirmemiz gerekiyor.

Kültürümüzün, medeniyetimizin bakış açısına kısa bir na-

zardan sonra: “Gözlerim görseydi bu şiirleri yazamazdım.” diyen Âşık Veysel’e dönmek istiyorum. Hepimiz bakıyoruz dağlara, tepelere, çiçeklere, güzellere, güneşe, aya, kuşlara, denizlere, derelere, hepimiz bakıyoruz. Bakıyoruz da, ne görüyoruz? Gerçekte görebiliyor muyuz? İsterseniz, gözlerinin nuru elinden alınmış Veysel’in gözleriyle bir bakalım:

*Esti bahar yeli karlar eridi
Kubarmış dağlarda kar çiçekleri
Kavlettim yâr ile ahdım var idi
Birlikte dermeye mor çiçekleri*

*Baharda çoşarsa bu ulu toprak
Vücuda getirir her türlü yaprak
Al yeşil giyinmiş dağlara bir bak
Besleyip büyüten yer çiçekleri*

*Yürümüş güzeller helke kolunda
Sivr’alan köyünde yayla yolunda
Devşirmiş bağlamış top top elinde
Kokular koynuna kor çiçekleri*

*Ah senin elinden çektiğim çile
Söyleyip ismini düşürmem dile
Bülbül fıgan eyler kırmızı güle
Sakın incitmesin har çiçekleri*

*Veysel’in derdini yazmışlar başta
Beni yakıp sen kızınma ataşta
Yanakta güllerin fiyatı kaçta
Satmaya gelişmez yar çiçekleri*

Abdulkerim Dinç

Hangimiz bu lirizme, hangimiz bu gözlere, hangimiz bu nüfûza sahibiz. Renkler hangimizin gözünde bu kadar büyüdü bir tabloya, bir musikiye dönüşebiliyor. Aynı renk cümbüşünü ‘Mektup’ isimli şiirinde buruk bir türkü gibi terennüm ederken yine gözlerimizin önünde renkli bir tablo çiziyor:

*Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan
Gözletme yolları gel deyi yazmış
Sivr’alan köyünden bizim diyardan
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış*

*Beserek’te lâle sümbül yürüdü
Güldede’yi çayır çimen bürüdü
Karataş’ta kar kalmadı eridi
Akar gözüm yaşı sel deyi yazmış*

*Eğlenme gurbette yayla zamanı
Mevlâyı severen ağlatma beni
Benek benek mektuptadır nişanı
Gözyaşım mektupla pul deyi yazmış*

*Kokuyor burnuma Sivr’alan köyü
Serindir dağları soğuktur suyu
Yâr mendil göndermiş yadigâr deyi
Gözünün yaşını sil deyi yazmış*

*Veysel bu gurbetlik kâr etti cana
Karıştır göçünü ulu kervana
Gün geçirip fırsat verme zamana
Sakın uzamasın yol deyi yazmış*

Daha ne söylenebilir ki koca Şâir için...

O bizim göremediklerimizi gören, o renkleriyle beraber çiçeğin börtü böceğin musikisini mısralara döken büyük şair için. Bakınız ne diyor, kendisi için:

*Gerçek şâir olamazdım
Çiçek gözüm almasaydı*

Ellili yıllarda, gazeteci dostları:

-Ameliyat ettirip gözlerini açtıralım, dediklerinde bunu şiddetle reddetmiş ve:

*Bir küçük dünyam var içimde benim
Mihnetim ziynetim bana kâfidir
Görenler dar görür geniştir bana
Sohbetim ülfetim bana kâfidir*

*İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini arap atını
Bilirsem Türklüğün var kıymetini
Vatanım milletim bana kâfidir*

Cevabını verir. Ben görmeyenlere acımak yerine imkân yaratılması kanaatinde olduğumu ifade etmek istiyorum. Eğer imkân verilirse nice Kadı Darîr'ler, nice Âşık Veyseller kazanacaktır kültürümüz.

ELLER

Bugün isterseniz elimizi şakağımıza koyup düşünmeyelim; ellerimizi karşımıza alıp konuşalım. Şu anda çay bardağını tutan, kapının tokmağını çeviren... Tokat ativerdiğimiz, bir çocuğu okşadığımız; kalemi, kazmayı, neşteri, çapayı, fırçayı tuttuğumuz.... selâmlaşmak, vedalaşmak için salladığımız... Tokalaştığımız, gökyüzüne açtığımız ellerimiz...

Bizler değil dışında, etrafında; içinde yaşadığımız, çevremizi kuşatan şeyleri, daha da garibi kendi vücudumuzu fark edemeden, anlayamadan yaşıyıp gidiyoruz.

Bir kahvede, bir kasaba kahvesinde oturmuş çayımı yudumlarken, bir magazin mecmuasında “Elin Sırları” isimli yazıyı okuyorum.

Yirmi yedi kemik ve bunlara yön veren mükemmel bir kas ve sinir sistemiyle, bütün canlılar içinde bir benzeri daha bulunmayan, Aristoteles’in “âletlerin âleti”, ünlü filozof Kant’ın “Beynin, dışarda görünen yüzü” olarak tarif ettiği elimizin özelliklerini okudukça büyük bir şaşkınlık geçirmekten kendimi alamıyorum. Meselâ çay bardağını karıştırmak, bir kitabın sayfalarını çevirmek gibi basit hareketler dünyanın en büyük zekâ mühendislerinin bile ağzını açık bırakmakta. Bu mükemmel âleti, birçok özelliğinin yanında, ömrümüz boyunca en az yirmi beş milyon defa açıp kapadığımızı biliyor muyduk?

Tıp ve bilim dünyasının bugün en büyük çabalarından biri, insanoğlunun harika organı elin bir benzerini sun’i olarak yapmak. Ancak, robot el çalışmaları henüz istenilen noktaya varmış değil. Alman mühendis Jörg Schneeblei gibi birçok bilim adamı, asla bir elin mükemmelliğine ulaşamayacağını

ileri sürmekte.

Yazıyı bitirdiğim zaman gözlerim, hemen kapının kenarında, rengi zamana yenik düşmüş, birçok yeri sökülük ve yamalı bir elbisenin içinde, omuzları çökük ve kambur; esmer yüzü toprak gibi kalın kalın çizgilerle buruşmuş, granit bir heykeli andıran aksakallı bir ihtiyarın ellerine takıldı. Bu eller, elden ziyade yaşlı bir ağacın köklerini andırıyordu. Yüzü gibi, yüzünden daha esmer bu eller bir ağacı, yontulmuş bir kaya parçasını, toprağı andırıyordu. Yaşına rağmen parmaklarının boğumları gibi duran nasırları, taşlaşmıştı sanırım. Belki hiçbir şey ifade etmeyecek, üzerine kuru şiiirlerin yazıldığı bu nasırlı, bu şerha şerha çiftçi elleri, o anda beynimde büyüdü büyüdü... Bir heykel gibi, dağlar gibi büyüdü, asırların sembolü oldu.

O ellerle karşılaşmasam okuduğum yazı, bizde hayranlık uyandıran Allah'ın sonsuz mucizelerinden birini daha tanımanın coşkusuyla kalacaktı. O elleri görmesem yazı; tıbbî, teknik, sibernetik, bilimsel bazı şeyleri çağrıştıracaktı o kadar.

Ellerimiz...

Eller deyince annemin elleri gelir önce hatırıma. Yeşil damarları sertleşmiş ve çıkmış; beyaz olması gereken içi, sararmış ve pütürlü; ancak, sıcak... Ancak şefkatin, sevginin kendisi... Yüzümü, saçlarımı okşayan en sıcak şey...

Bir bebeğe uzanan ilk ışık... Anaların elleri...

Bir başka el, Hiroşima'ya bombayı bırakıyor; binlerce ananın, binlerce yavrunun sıcak elleri kavrularak toprağı düşüyor.

Bir bebek dünya ile ilk bağlantısını elleriyle kuruyor. Çevreyi, kendi vücudunu; minicik, pamuk eller kavramaya çalışıyor ilkin.

Beli bükülmüş, ayakları artık kendisini taşıyamayan bir

Abdulkerim Dinç

ihtiyar; bastonunu kavırıyor ve gözü kanlı, beyni kuduz bir köpek gibi korkunç anarşist silahını elleriyle kavırıyor. Ve bir aylık henüz adı konulmamış bebek, kanlar içinde toprağa düşüyor ve minicik pamuk elleri cansız, gökyüzüne açık, öylece kalıyor. Bir baston yerde yuvarlanıyor.

Alnı ve göğsü domur domur ter, gürbüz bir delikanlı; iri, güçlü elleriyle toprağın göğsünü parçalıyor, hayat vermek, hayat dağıtmak için... Terini toprağa katık yapıyor, elleri toprakla savaşıyor hayat için.

Gözlerinde şeytanın kırbacı parıldayan vergi kaçakçısı, yumuşuk boğum boğum pembe, kıllı ellerinde para... Don-suz, hasta bebelerin, aç dulların, gözü yaşlı yetimlerin, cebinde çay parası olmayan aksakallı pîri fânilerin kanını, canını, gözyaşlarını para diye sayıyor...

Kurt kuş, in cin uyurken gözleri okumaktan ve yazmaktan kanlanmış bir genç insanın ellerinin arasında kalemi, geleceğe ışık taşıyor...

Karanlık bir sokak köşesinde, karanlık bir diskotek, karanlık bir kahve zulasında karanlık bir adam, parmakları arasından bir körpe delikanlının elleri arasına eroin bırakıyor. Delikanlının nur yüzlü anası ellerini Allah'a açmış...

Mevlâna, Hak'tan aldığı halka elleriyle saçarken; nükleer ve de nükleer olmayan, konvansiyonel ya da kimyasal silahları atan eller; kandan ve gözyaşından aldıklarını, kan ve gözyaşına gönderiyorlar.

Kalemi, fırçası... Tellerde dolaşan parmaklarıyla geçmiş ve geleceği aydınlatırken san'atkâr... Kelimelerin kifayet etmediği yerde elleriyle kitleleri ve tarihi peşinden sürüklüyor, geleceği vadeden politikacı. Kitleler, ellere koşuyor.

Bir başka yerde hayat fişkırıyor neşter tutan ellerden. Bir bebek hayata bir hekimin ellerinde "merhaba" diyor.

Taşı, demiri, ağacı ve çeliği hamur gibi yoğuruyor eller. Yükselen binalar, tüten fabrika bacaları, çalışan makinalar, dönen çarklar, çarklar... Çarklar... Dişliler ve kıvılcımlar... Bir işçinin güçlü ve nasırlı ellerinde görüyorum geleceği. Binlerce el fabrika bacalarına uzanıyor, milyonlarca el fabrika bacalarından ekmeği topluyor.

İki genç, parmaklarına sonsuzluğu geçiriyorlar. İki genç, sevgiyi ellerinde buluşturuyor. İki insan, hayatı ellerinde buluşturuyorlar. İki insan, evreni ellerinde buluşturuyorlar.

Bir başka yerde, ağzı salyalı bir sarhoşun hançer darbeleriyle kaldırıma düşmüş bir fahişenin kızıl ojeli parmakları şehrin yüreğine düşüyor. Gözü yaşlı baba eğiliyor ve pırlanta yüzlü, kızıl ojeli parmaklarda minicik, apak, pamuk ellerini görüyor yavrusunun. İlk gülücük, ilk adım, ilk konuşma... Ve yuva dediğimiz saadet ocağında mutluluğa atılan kahkahalar... Mutluluğa uzatılan papatyalar gibi pamuk pamuk eller...

Ellerimiz tabanca tutmasın. Daha bir aylık, adı konulmamış bebekler ölmesin. Ellerimiz tüysüz yetimin, beli bükük ihtiyarın, gözü yaşlı dulların ekmeğine uzanmasın. Ellerimiz, minicik elleri toprağa düşürecek bombaları atmasın. Ellerimiz kan ve barut kusan, gözyaşı kusan silahları kavramasın.

Ellerimiz, düşürdükten sonra adına fahişe, orospu dediğimiz kızlarımıza, kardeşlerimize uzanmasın. Örselemesin...

Bu su, bu toprak, bu hava, bu güneş bizim...

Ellerimiz kalem, ellerimiz sevgi, ellerimiz kazma, ellerimiz neşter, ellerimiz fırça, ellerimiz rahmet... Ellerimiz... Ellerimiz kalplerimizi.... Ellerimiz ellerimizi tutsun.

Ben de ellerimi uzatıyor, vatanımın güzel insanların ellerini tutuyorum.

BİR EFSANEDİR ANADOLU

Toprağı vatan kılan; yakılan türküler, her taşına, her suyuna yaratılan efsanelerdir, uğrunda dökülen kan kadar. Canımızdan bir parça gibi her deresine, her tepesine, her yaylasına, her dağına, her ovasına verilen isimlerdir toprağı vatan kılan. Toprağı vatan kılan destanlardır. Sevgilerimize, felaketlerimize, acılarımıza, umutlarımıza, sevinçlerimize yaktığımız türkülerimizdir toprağı vatan kılan.

Güzel yurdumuz, Anadolu'muz, ebedî vatanımız da bir efsaneler ülkesidir. Bir karış toprağı, bir avuç suyu, bir küçük taşı yoktur ki, efsane yaratılmamış olsun.

Taşlar dedim.. Türk insanı her taştta bir destan yazmış, her taştta efsaneler yaratmış.

Güzel Anadolu'muzun pek çok yerinde “gelin kayalarına” “na rastlarız. İsterseniz bunlardan birini anlatayım. Aralarında benzerlikler bulunan “gelin kayaları”ndan birisi de Erzurum'un Aşkale ilçesinin, Kandilli beldesine bağlı Merdiven köyündedir.

Bundan çok eski zamanlarda Merdiven köyünde evlenme çağına gelen bir delikanlıya, şöyle eli yüzü düzgün, hamarat, iyi bir aileden kız aramaya başlar, köyün büyükleri her bir koldan. Şunun boyu kısa, şu pek şişman, şu sözünü bilmez, bunun ağzı kokuyor, şunun anası deli, bunun babası dolu, şu sonradan görme, bu eline sahip değil derken, bir kız bulurlar ki komşu köyden, kız paşası!...Sırma belikleri topuklarını döver, yanakları Amasya elması, kiraz gibi al al dudakları... Bir gülümsemeye görsün, sanırsın sıralanmış incidir parıldayan, o küçük ağzında... Şikârını vurmaya hazırlanmış avcının

okunu andıran kirpiklerinin altında ceylân gözleri, bir görenin yüreğini yakıp kavurur. Hele endamı, hele taştan taşa sekişi... Beli kambur yetmişliklerin, dizlerinin ferî kesilmiş dedelerin dahi yüreğini hoplatır, kemiklerini titretir.

Neyse efendim... Haberler salınır, dünürler gider, dünürler döner. Kız evi naz evidir misali biraz nazdan, oyalamadan sonra “he!” deyip söz kesilir.

Zaman nedir ki... Kardır borandır derken cemre havaya, suya düşer; sonra toprağa... Toprak sürülür; hasat edilir. Bir de bereket gelmiştir, kızın nasibi mi ne!... Ambarlar dolup taşar. Ak koç, kara koç diye ayırt edilmeden en semizinden koç seçmesi için haber salınır çobana. Davullar dövülür, kazanlar kurulur, halaylar tutulur. Oğlanın yüreği güm güm... Aylardır daha yüzünü görmeden, methini işitip de tutulduğu yâre kavuşmanın heyecanıyla eli ayağına dolaşır. Düğün alayı, atlar, arabalarla düşer yola...

Gelini getirecek alayda damadın erkek kardeşi de bulunmaktadır. Düğün alayının peşinden bakakalan damat, yüreğini katar düğün kervanına. Öyle ya töredir, düğün alayında damat bulunmaz. O, bekler... Yâri kavuşturacak yollara dalıp dalıp gider gözü. Yıllardır at koşturduğu yol bir başka görünür gözüne. Yüreği ürkek bir güvercin gibi çırpınır göğsünde.

Gelin alınır. Bir yandan davullar dövülüp bar tutulurken, gelin evinde bir feryat, bir figan... Ak güvercinleri kayıp gitmektedir ellerinden; evlerinin şenliği, gözlerinin bebeği kızları gelin gitmektedir. Ana çırpınıp dövünürken, gelin olduğu günü hatırlamaktan da alamaz kendini. Böyle gelmiş, böyle gider... Kızlar el bebek, gül bebek büyütülür; büyütülür de böyle davulla zurnayla gelin edilir, uçurulur kuş misali.

Gelin alayı bir suyun başında istirahata çekilir. Bir ara, gelinle damadın kardeşi göz göze gelirler. Gelirler ya şim-

Abdulkerim Dinç

şekler çakar sanki. Şimşekler gözlerden akıp yüreklere düşer. Gelin ve damadın kardeşi yol boyunca gözlerini birbirinden ayıramazlar. Bir suçu, bir günahı gözleriyle yaşarlar. Bilirler suçlarının ağırlığını, bilirler ama ne gözler ne gönül ferman dinler.

Köyde bir telaş bir telaş... Oğlan evinin etekleri birbirine dolaşmakta... Köyün kadınları, kızları daha bir merak içinde... Kimi gelinin dillere destan güzelliğini merak ediyor... Delikanlıda gözü olan köyün kızları kıskançlıklarını gizlemeye çalışırlar; ama hasetten de... Neyse... Yolu gözleyenlerin nidası duyulur önce... Sonra uzaklardan davul sesi... Ve uzaklarda, çok uzaklarda yamaçta bir toz bulutu... Cümle köylü yola koşuşurlar.

Gelin alayı, tam köyün girişine gelmiştir. Gelinle damadın kardeşinin yüreğine gözlerinden düşen şimşek, mucizevî bir şekilde gökyüzünden düşer ve bu iki genç insanla birlikte düğün alayı taş kesilirler. Gözleri birbirine çevrili, sonsuza dek... Gözlerde yaşanan günahlarının bedelini öderler.

GEÇMİŞ ZAMAN MASALLARI

Seyfizülyezen, Ebâ Müslim-i Horasani Bahadır hikâyelerinden, Hazreti Ali ve Hazreti Hamza cenklerinden çıkmış gibi bakır tenli, iri yüzlü, uzun ve kırçıl sakallı, kocaman burunlu, çukurdaki gözleri sımsıkı örtülü ve köşeli, sert hatlı bir yüze sahip olan dev, iki tarafa ve öne arkaya doğru sallanarak, bir ejderhanın boğazlanırken çıkardığı ses gibi hırıldarken korkuyla nenemin arkasına saklanmışım. Adeta duvarları sarsan bu hırıltının biraz dikkat edince belli bir ritimle çıkarıldığını fark ettim. Bir anlık korkum gitmiş bir ejderha masalının içine girmiş gibi nenemin alaca bürüğünün ardından bu esrarengiz varlığı seyrediyordum. Esrarengiz diyorum çünkü eğer çocukluk intibalarımın bir aldatmacası değilse baba tarafından akrabamız olan Dursun Dede devasa cüsseye sahip bir ak saçlıydı. Dedemin amcasının oğluydu. Bir bakraç yoğurt, bir sepet yumurta, tandır ekmeği, bir topak peynir, bir topak tereyağı ile çıkagelmiş ve günlerce evimizin baş köşesine bir padişah gibi kurulmuştu. İşte o ilk gece, akşam yemeği yenilip, cemaat halinde yatsı namazı kılındıktan sonra Dursun Dede, baş köşeye kurulmuş; sırtının yumuşak minderlerle rahat etmesi sağlanmış; ve biraz önceki namazdan daha huşu içinde kendisine dalmış müminlerine (o zaman öyle görüyordum) hiç ehemmiyet vermeden ağır ağır gözlerini kapamış ve zikrine başlamıştı.

Yemen, Seferberlik, kaçakçılık, perili cinli hikâyeleri anlatarak herkesin cazibe merkezi hâline gelen bu olağanüstü adama karşı içimde tarifsiz bir hayranlık vardı. O, şamanlar gibi öne arkaya, sağa sola sallanarak büyüklerimin “hızar” dedikleri o korkunç hırıltıyı çıkarırken odada bulunan herkes cezbe hâlinde, hayranlıkla, şaşkınlıkla ve tam bir teslimiyet içinde seyrediyorlardı Dursun dedeyi.. Kadirî tarikatına

Abdulkerim Dinç

mensuptu. Ve benim çocukluk hatıralarım içinde her zaman ayrı bir yere sahip olacak o hırıltılar esasında bir zikir di. Ses, Dursun dedenin burnundan ağızından değil de kemikleri dışarı fırlayacakmış gibi inip kalkan göğsünden geliyordu..

Halbuki, yaşadığı müddetçe uyuduğunu görmediğim nennem, herkes yattıktan sonra siyah bir örtünün altına girer ve yanına koyduğu çakıl taşlarıyla zikir çeker, dualar ederdi. Ama her gece o örtünün altına girmeyi, orada nelerin olduğunu hayâl ederdim. Bu ürkütücü hayâller her zaman çok cazipti. Korkardım ama... Nennem zikirlerini, tespihini çekerek gözleri kapalı ve hafif hafif sallanarak yapardı. Nennem Nakşibendi tarikatındandı. Sivas'da bugün hâlâ İsmail Efendi deyince herkesin bildiği ve Ulu Camii haziresinde medfûn olan Hacı İsmail Toprak Efendiye intisaplıydı. Nennemden görmediğim için Dursun dedenin zikri benim için ürkütücü ve cazip gelmişti. Daha sonra öğrenecektim ki, Nakşîler zikirlerini gizli, Kadirîler ise aşikâr yaparlarmış.

Dursun Dedenin zikri biter, şerbetler sunulur, yeni bir çay faslı başlar ve hemen hemen her gece bir yatsılık hazırlanır ve sonra Binbir Gece masallarından daha efsunlu masalların esrarengiz sayfeleri çevrilmeye başlardı. Dursun dedenin hikâyeleri başlardı. Ama zaman zaman Erzurumlu Âşık Emrah'tan, Sümmanî'den, Seyranî'den deyişler söylenirdi. Özellikle Sümmani makamı denilen ezgiyi çok beğenirdim. Daha sonra o gür sesiyle Erzurumlu Fahrettin Hoca özellikle kış gecelerimizi Sümmani'nin, Büyük Efe dediği Muhammed Lütfi Efendi'nin deyişleriyle güzelleştirecekti. İlahiler ve deyişler, hikâyelerin, menkıbelerin ve hatıraların arasına serpiştirilirdi. Kaçakçılık ve asker kaçaklarının hikâyeleri, esrarengiz köyler, cinli perili hanlar, değirmenler insanın hayâlini zenginleştirerek anlatılırdı.. İşte o zaman kör iki göz gibi duvara yapıştırılmış pencereler, bütün dikkatimi Dursun Dedeye yoğunlaştırmama rağmen bir devin gözleri gibi gözlerime dikkerdi bakışlarını. Sanki Dursun dedenin hikâyelerinin kahra-

manları bu camlardan fırlayıp girecekti odaya. Ne ilginçtir ki oda dolu olmasına rağmen kendimi bir çölün ortasında yahut karanlığın koynunda yapayalnız hissederdim... Ve korkmaktan büyük hazlar duyardım...

Dursun Dede yine câzibe merkezi olmasına rağmen, bazı geceler köşeyi Hacı Murat dede alırdı. Hacı Murat dedenin Yemen ve Çanakkale Harbi'ne, Sarıkamış'a, Seferberlik dönemlerine ait hikâyelerini dinlemek daha bir lâifti. Dursun dede bir masalcı gibi, Hacı Murat dede tarihçi gibi anlatırdı. İşte böyle gecelerde Hacı Murat dede beni kucağına oturtur ve yeleğinin cebinden çıkardığı arkası trenli Serkisof marka saatini kulağıma dayardı. Saatin tiktakları, Hacı Murat dedenin cennet kokan sakalı, alır götürürdü beni bir rüyâ âlemine.

Sonra rahmetli Ümit Kaftancıoğlu'nun hazırladığı "Köroğlu" hikâyeleri... O yıllarda hayatımıza uzun dalgadan yayın yapan radyo hâkimdi. Televizyonun ismi bile konulmamıştı Türkiye'de. Akşam üzerleri bütün Türkiye'de aynı dakikada hayat dururdu. Programın cingılı, divan sazla yapılan Köroğlu ezgisiydi. Sonra bir âşığın ki, sanıyorum Âşık Reyhâni.... "... Gâhi Arzu, gâhi Kamber. Öyle ya her âşıkın bir âhı vardır." deyişinden sonra bir savaş nağmesi ile yeniden saz girer ve hikâye anlatıcısı Köroğlu'nun bir kolunu anlatırdı. İşte o dakikalarda Türkiye'de hayat dururdu.

İlkokul dördüncü veya beşinci sınıfta tanıdım Âşık Veysel'i. Onar kuruş alarak okulun altındaki salona toplamışlardı bizi.. Karşımızda fötr şapkalı, koyu renkli elbise giymiş, bakır tenli, gözleri bir çocuğu ürkütecek derecede kırışıklar ve karanlıklar arasında kaybolmuş ihtiyar Âşık Veysel'di. Eski bir saz ile çok sıkıldığım türkülerini söyledi. Ne çaldığını, ne de söylediklerini anladım. Dışarı çıkarken tesadüfen yanımdan geçti. Gün aydınlığında daha yakından görme imkânı buldum. Genç bir köylü koluna girmişti. Elbisesi ve başındaki eski fötr şapkası inanılmaz derecede kirlî ve yağlıydı. Uzaklaştım..

Abdulkerim Dinç

Yıllar ama yıllar sonra TRT Erzurum Radyosu prodük-törlerinden rahmetli dostum Hasan Ali Kasır, Âşık Veysel'le ilgili yirmi dakikalık bir program metni yazmamı isteyinceye kadar Veysel'in bir şiirini başından sonuna kadar okumamış-tım. Veysel'in bütün kitaplarını topladım. Ve o gece ilk defa Âşık Veysel'i tanıdım. O gece sabaha kadar salonda dolaşıp durdum. Bu büyük insanı, Yunus Emre'nin yirminci yüzyıldaki kardeşini neden bu güne kadar tanıyamadığıma hayıflanıp durdum.

Benim görme şansına eriştiğim çağın en büyük âşığı Veysel'den sonra âşıklarımızı Erzurum'da tanımaya başladım.

Hocamız Bilge Seyidoğlu hanımefendi dersimize âşıklar getirmişti, Halk Edebiyatı dersinde. Âşıkların bütün gayretleri, geçmişe ait müzelik bir değer, çok basit, ilkelce dramati-ze edilmesi gibi geldi bana.. Sınıfımıza getirilen ve ismini hatırlayamadığım âşıkları ben ve benim gibi pek çok arkadaşım beğenmediler. Belki bu yüzdendir Erzurum'da bulunduğum sürece bir âşık kahvesine gidip de sanatlarını icra ettikleri mekânlarda âşıkları dinlemeyi hiç arzu etmedim.

Sonra ama yıllar sonra Âşık Reyhani'yi, Murat Çobanoğlu'nu, Mevlüd İhsani'yi, Şeref Taşlıova'yı, Erol Ergani'yi... dinleme ve bazılarıyla tanışma, sohbet etme imkânı buldum. Beni en çok etkileyen ise Bardız yaylasında, Çakır Baba türbesinde yapılan şenliklerde Erol Ergani'nin saz ve sözü oldu. Âşığın dilinin de, sazının da yaylada anlam, gü-zellik kazandığını o zaman fark ettim işte...

BEN AĞAYIM, BEN PAŞAYIM DİYENLER...

KAPILARI KİTLEMİŞLER GEL HELE!

“Kapıları kitlediler ve gittiler... gittiler oğul... Bilir misin o türküyü; hani der ya: “Ben ağayım, ben paşayım diyenler kapıları kitlemişler, gel hele...” Öylece kapıları kitleyip gittiler... Evlerinden, köylerinden gitmediler oğul, köklerinden gittiler. Ellerinde tezek kokusu, ellerinde çakır diken, yüreklerinde bıçak yarasıyla gittiler...”

Gittiler.. Eli kınalı tazeleri, donsuz bebelerini kapı eşiklerinde bırakıp kara yazgılarını değiştirmeye gittiler. “Ya beni de götür; ya sen de gitme!” feryadına aldırmadan gittiler... Kollarını çaresizce kavuşturmuş tazeler, kapı eşiklerinde tozlu yolları gözler oldu. Trahomlu gözler, sıtmalı körpe bedenler, kapı eşiklerinde yolları gözler oldu... “Yine cüdâ düştüm nazlı yârimden, hasretiyle dîdelerim kan ağlar” diye başlayan mektuplar, mektupların içinde birkaç kuruş geldi önce... Ateşle, gözyaşıyla yazılmış mektuplar geldi, iç çeken, hasret yangını, çıkıran mektuplar:

*Mektup selam söyle benden sılaya
Söyle benim için de eller ağlasın
Gözü yaşlı düştüm gurbet ellere
Uzaktır aramız da yollar ağlasın*

Abdulkerim Dinç

*Bu nasıl bir kuşumuş da yuva yapmamış
Bu nasıl insanmış da gönül yapmamış
Yaptığı yuvayı da tamam etmemiş
Sanki benim derdim bana yetmemiş
Bir deritte sen bana ekledin zalim felek (Halk türküsü)*

Günler günleri, aylar ayları kovalar. Güz gelip geçer, salkım salkım kara bulutlar iner tepelerden; kar damlara kadar çıkar... Mektupların ardı kesilir... Zemheri, sıtmalılı oğlanı alır önce... Ak karların üstüne kara kazan kurulur, kurulur da, teneşire konunca körpe kuzu, yer gök ağlar sanki..

Cemre havaya düşer önce, sonra suya, sonra toprağa.. Kapının önündeki söğüt ağacı göğerrir.. çiçeğe durur ağaçlar... Yollarda ne gelen, ne giden... Erinin yolunu gözleyen Taze, yine kapıya yaslanıp kollarını kavuşturur, öylece bakar yollara.. Büyük kıza verem demişler. Küçüğünün trahomlu gözleri ceriha.. Kapı eşiğinde komşuların verdiği kuru ekmekleri kemirirler.

Bir gün, ilk mektebe giden komşu çocuğunu çağırır kapıya. “Yaz!” der... Yaz!... Kurşun kalemini sivirtir çocuk sümüğünü çekerek: “Nasılsın, iyi misin; iyi olmanı Cenab-ı Hakk’tan dilerim. Sen de bizden suval edecek olursan...” diye söylenenleri yazar da yazar çocuk...

*Yârim İstanbul’u mesken mi tuttun,
Gördün güzelleri beni unuttun,
Sılaya gelmeye yemin mi ettin.*

*Yârim sen gideli yedi yıl oldu,
Diktiğin fidanlar meyveye geldi,
Seninle gidenler sılaya döndü.*

*Gayri dayanacak özüm kalmadı,
Mektuba yazacak sözüm kalmadı. (Halk Türküsü)*

Veremli kızın ceylan pınarı gözleri, bahar çiçeklerine verilir. Giderseniz oraya görürsünüz, tarla kuşları ötüşür başında. Gayri dayanacak özü kalmayan gelin, kapısını kitler; trahomlu oğlunun elinden tutup gider... Nereye gittiğini kimse bilemez... O günden sonra kapısını açan olmaz. Kilidi pas tutar.

“İnsan nefesi olmayınca duvarlar bel verir önce; hezanlar yan yatar... Tütmeyen bacalara baykuş konar oğul... baykuş konar...”

“Bilir misin oğul Alamanya çıktı sonra. Yine gurbet... yine hasret... Alaman gâvuru, Türkün dişine baktı beygir satın alır gibi. Her bir yerini muayene etti. Kurbanlık tosunlar gibi trenlere doldurup götürdü.”

Mayısterler (Meister / usta başı), yayla çocuğunu yerin yedi kat dibine indirir kömür için; maden için.. Kekik kokulu ciğerleri çürütür yayla çocuğunun, böbrekleri çürür...

O, her şeye rağmen, başında tüylü şapkası, sarı uçlu cigarası, hiç giyilmeyecek naylon çoraplar, naylon bebekleriyle gelir... Kapılar, pencereler ardına kadar açılır... Kapının önüne minderler atılır; Gülcan Opel “Bir çift turna gördüm durur dallerde / Allah’ı seversen kalma yollarda” derken, Muş tütününü yerine ucu sarı cigaralardan tütürülür konu komşu ile. Hüzünlü ezgilere rağmen kapılara, pencerelere güneş bir başka doğar ... Her şey yeniden can bulur sanki.. Pilli radyoda Çobanoğlu’nun Kiziroğlu’su, Almanya Mektubu; Yaşar Reyhani’nin Erzurumlu Gelin’i çayın çağılıtısına, çeşmenin şırıltısına karıştır... Sarı uçlu cigara ne zaman biterse bilinir ki, yol görünmüştür... İç çekmeler başlar. Gizli gizli ağlamalar. Şimdi kapılar daha yavaş açılır, yavaş kapanır. Sarı uçlu cigaralar bitti ya, gelen giden de azalmıştır. Kapının önüne kurulan sofralar, iç odaya kurulmaya başlamıştır artık. Bavula tazenin göz yaşları akar. Ve bir sabah... ve yine aylar.. ve yine yıllar...

Abdulkerim Dinç

*Elleri koynunda pınar başında
Almanya'ya doğru bakar bir gelin
Yedi çocuğu var dördü peşinde
Feleğe dişini sıkar bir gelin*

*Zavallıya hayat olmuş işkence
Ona zehir olmuş zevk-ü eğlence
Dışarıdan bir erkek sesi duyunca
Postacı zanneder çıkar bir gelin*

*Sorunca derdini söylemez dili
Yirmibeş yaşında bükülmüş beli
Hâtra aldığı kirli mendili
Gözünün yaşıyla siler bir gelin*

*Yıkık avlusuna hasır sererek
Körpe yavrusuna göğüs gererek
Yıldızlarda haber var mı diyerek
Akşam dam üstüne çıkar bir gelin*

*Çaresi yok derdi düşmüş derine
Uykusu yok hasret vurmuş serine
Kemerini vermiş borcun yerine
Beline iplik sıkar bir gelin*

*Reyhanî der gel bu gelini kına
On yıldır elleri görmemiş kına
Sofrada Mehmet'i gelir aklına
Çorbayı yemeden döker bir gelin*

(Bu yazıyı bitirmek nasip olmadı. Yahya Akenginle alâkalı metinle birlikte okunursa tamamlanmış olur sanıyorum.)

YAHYA AKENGİN'İN ŞİİRLERİNDE MEMLEKET VE GURBET DUYGULARI

*Bir sandığın vardır sırmadan telden
Bir çift yavrum vardır domurcuk gülden
Nasıl ayrılıyım sen gibi yardan
Seneler seneler dertli seneler
Gidip de gelmeye kötü seneler*
(Bayburt türküsü)

“Gurbet içimizde” bizim...

Bir tarafımız hep “hüzün” ve “melâl”... Şâir: “melâli anlamayan nesle aşına değiliz” demişti. Melâlin yerini, o bize has hüznün yerini, içimizdeki gurbetin yerini, melânkoli sardı; karamsarlık kapladı, isyan kuşattı.

Dağlar dağlamıyor artık. Uçaklarla bir saatte varıyoruz ya, içimizdeki en yakın mesafeler uzaklaşıyor. “Göge varıyor ya gönle varamıyor seferimiz”. İçimizden uzaklaşıyoruz. İçimizden... Birbirimizden... Ve artık: “Çimenler üstünde göz yaşı yok “. Ve dağlara bakıp bakıp da Kerem misali bir ah çekip yüreğimizi dağlamıyoruz. Ne âşıklar o âşık ne mâşuklar o mâşuk...

“Geçitler artık içimizde”... “Yol ver dağlar ben sılama varayım” diye türküler de yakmıyoruz.

Yâre haber turnalarla, sabâ yeliyle salınırdı ya, şimdi en uzak mesafeleri bir saatte aşıyoruz. Artık, çocukların bile ellerinde cep telefonları var. Artık, çocuklar bile internette ‘çet’

Abdulkerim Dinç

yapıyor.

Ve artık sormuyoruz: “Giden gelmiyor acep ne iştir?”.
Giden gidiyor. Ve daü’s - sılayı bizim gibi duymadan; başka sevgilerin, başka arzuların, başka emellerin, başka ihtirasların kucığına gidiyor giden.

Sormuyoruz: “Bu duman nedir?..”

Turnalar da eksildi göklerimizden, başka iklimlere kanat çırpıldılar.

TURNAM

*Bağımızdan akan türküleri vurdular
Dönmedin ki silaya bilesin turnam
Sularla söyleşen dillere hasret büyütürüm
Besteler kollarım vatan ırmaklarından
Sazlara sinmiş bir şarkıdır belki dönüşün*

*Göge vardı gönle varamadı seferimiz
Bir boşluk makamında ezgiler uçmuş
Zor geçitler var içimizde köprüler akşam
Varlıkla yokluk arası bulutlar ortasında
Bir yaralı müjde var kanadında turnam*

*Bin yıllık aynalarımızı kırdı rüzgârlar
Sırları dökülen kalbimiz oldu
Mor ikindilerde sohbetlere değmiş ki nazar
Yollarda akşamlar kaldı hatırasız*

*Kuzgun nasıl konmuş çeşme taşına
Nasıl tükenmiş enginleri saran rüyâmız
Ses alırım yol bulup da varamam
Özgürlük mermili haramiler şehrinde
Hasret var sevmelerin zincirine turnam*

(Eylül 79 s.58)

Abdulkerim Dinç

Başka iklimlere kanat çırpın turnalara dert yanar Yahya Akengin. “Turnam” aynı zamanda iki asırlık hayat maceramızın destanıdır. Turnalar semboldür aslında ve turnaların gittikleri iklimler ‘şura’ yahut ‘bura’ değil, gönül iklimidir.

Gönül iklimlerindeki karı, boranı, fırtınayı kaybettik. Ve hüznü kaybettik.. Ve aşkı kaybettik. Ve gurbeti kaybettik...

Artık bülbüller bir kuş sadece, dağlar bir dağ...Sâbâ yeli bir rüzgâr, bulutlar asit yüklü; gözyaşı değil...

Yollar ne mâşuğa gidiyor, ne Aslıya.. İçimizdeki Kerem’leri öldürdük, içimizdeki Leylâ’ları, içimizdeki gurbeti öldürdük. Sümbüllü bağlar tarumar: gül solmuş, bülbül suskun... Onlar gittiler artık, dönülmesi imkânsız gurbetlere.

Biz biliriz gurbeti hâlbuki biz gurbeti çok iyi biliriz. O gurbeti Yemen’de, o gurbeti Trablusgarp’ta, o gurbeti Sina Çölleri’nde duyduk. Çantamızda «Bir çift kundura, bir de fes» vardı. Koynumuzda yârin işlediği mendile sarılı Kelâm-ı kadim... Sarıkamış’ta, Koplur ‘da şehitlerin mavi semaya dönmüş gözlerinde vardı: memleket hasreti, ana hasreti, yâr hasreti... Işıldı ışıldı gözleri. Bir tül gibi, melek kanatları gibi karın örttüğü Sarıkamış çocuklarının, Kop çocuklarının gözlerinde ışıl ışıl sıla hasreti, ana hasreti, yâr hasreti parıldardı; yıldızlar değil...

Biz asırlardır, asırlardır gurbeti taşırız içimizde. Biz aslında dünya hayatını ‘gurbet’ kabul eden bir kültürün mensubuyuz. Bu millet içinde taşır gurbeti ve bir yanı hep hüzdür.

Savaş olmuş gitmiştir, yıllar yılı. Ardında bir taze, mede bebeler bırakıp gitmiştir ve dönmemiştir. Ve hep taze gelinler sormuştur:

Giden gelmiyor; acep ne iştir!...

Höllük eleyip, el bebek gül bebek kuzucuklarını büyütüp besleyen; ellerini kınalayıp sonra asker eyleyen kara bahtlı analar sormuştur:

Sarıkamış, Altın Bulak

Soğanlı'yı nereden bilek? diye...

Aslında sefere giden her asker, ardında perişan bir gönlü ve gözü yaşlı evlâd ü ıyali sürükleyip götürdüğünü bilir. Her sefere giden; içinde sıla hasreti, yâr hasreti, ana hasreti gittiğini bilir. Ve tazeler, kirpiklerinden dökülen yaşları çimenlerin üstüne şebnem diye döker. Kanlı ufuklara bakarken, hüznünü ve aşkını ve sevdasını döker nakış nakış halısına, kilimine... Oyasına işler nakış nakış, dantel dantel...

Nice Maraşlı Şeyhoğlu hana sağ inip ölü çıkmıştır ve nice Maraşlı, Sivaslı, Kastamonulu, Erzurumlu, Tokatlı, Elazizli, Edirneli, Bayburtlu taze gelin, bağıryanık ana, gözleri kanlı; ufukta oğullarını beklemiş, yâri beklemiş hasretle kan öğütmüştür içinde.

‘Han Duvarları’ daha sonra otel odaları olacaktır ve bir zaman sonra gelinler bir başka türkü yakacaktır:

Ya beni de götür; ya sen de gitme.

Ve artık huduttan huduta koşan yiğitlerin ardındaki kaygıların yerini farklı kaygılar alacaktır:

Yârim İstanbul'u mesken mi tuttun

Gördün güzelleri beni unuttun diye.

“Daha deniz görmemiş Bingöl çobanları” kurdu kuzuya, yâri zengine kaptırmamak için, başlık parası için çıkar gurbete. Yıkık, harabe, hastalıklı, yoksul Anadolu'nun, yoksul çocukları ekmek parası için, başlık parası için, üç dönüm çorak tarla için gurbetin yolunu tutar, yatağı yorganı sırtlanıp. Türküler de, ağıtlar da değişir.

Abdulkerim Dinç

Tarih boyunca hep hareket hâlinde olmuş Türkler, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren yeni bir harekete başlar, bin yıldır sıkı sıkıya sarıldıkları topraklarını bırakarak. Daha iyi yaşamak, çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak için... Önce İstanbul'a, sonra Ankara'ya, İzmir'e, Bursa'ya, İzmit'e, Adana'ya, Mersin'e.. göçe başlar. Yaylaların serin havalarını, elvan elvan çiçekleri, kekikleri, çağıldayan dereleri bırakıp karanlık apartmanların karanlık bodrum katlarına, ya da kentlerin uzak tepelerine, çukurlarına, üç briket, iki kalasla gecekondular kurar. Gecekondular Yahya Akengin'in "Sanayi Mahallesi" şiirindeki mahallelere dönüşür. Orhan Gencebay'lı, Ferdi Tayfur'lu, Müslüm Gürses'li Sanayi Mahalleleri...

Ve bir gün Ankara'da, Çiçin'de ilkokul beşinci sınıf talebesi bir çocuk, çizgili defterinin bir yaprağını koparıp, minicik elleriyle: "Beni köye kömün!" yazdıktan sonra, gecekondularının kömürlüğünde, ince, yoksul boynuna ipi geçirerek kendini asar.

"Beni köye kömün!"...

Minicik yavrunun ardında bıraktığı bu yazı, aslında değişen ekonomik, kültürel hayatımızla birlikte değişen insanımızın köklerinden kopuşunun, koparılışının bir çığlığıdır. Duyabilen kulaklar için tabii... Çiçin'de, Mamak'ta, Sanayi Mahallesi'nde... Milyonlarca minik yavrunun, delikanlının, körpe kızların duygularına, ruhlarına ilmekler atılmıştır. Ruhlarına ilmek atılanların destanlara, asırlara sığmayan Ferhat'ları gecekondulara mahkûm eden çizginin şiiridir Sanayi Mahallesi.

Sanayi Mahallesi isimli şiirinde Yahya Akengin, seferberlik ezgilerinin arabeske dönüşünün şiirini yazar. Cîlâsı göz kamaştırır düş şehirlerde, hayâl kırıklıklarının, küçük insanın tragedyasını, cansız uçan kuşlara bakıp bakıp da turnaları hatırlayan Anadolu insanının şiirini yazar:

SANAYİ MAHALLESİ

I

*Yüzlerce dağdan, binlerce Ferhad'ın kazması elde,
Gelip gelip kurduk sanayi mahallesini
Sevda mektubumuzdur hayata ve İstanbul'a
Sokakları satırlarınız... konduları imzamız
Değme çeşmelere kanmaz, şirindir alınıyamız*

*Kağnıdan yavaştır uzay gemileri, özledik mi sılayı
Yorulur da yumarım ki gözlerimi köydeyim:
Oynaşır çerçi sandığında yağmur sonu güneşi,
Renkler gözümü çelerdi, oyuncaklar aklımı
Kocaman bakışlı çocuk, öyle sevmiştii dünyayı*

*Cilası göz kamaştırır düşler şehirden,
Yorumu bizdendi için için
Kapalı çarşılar göz ederdi boncuklardan,
Yazma pullarında lekesiz yüreklerin şavkı,
Pazenlerde taze gelin mahcupluğu vardı*

*Ninemde, seferberlik ezgisinin,
Özlemleri dinmeyen gurbeti çağlardı
Yine de ışırdı gözleri bir kamyon gelende
Hele genzine benzin kokusu vurdu mu,
Lâmbasız yaşanmış akşamları anardı*

*Cansız uçan kuşlar geçerdi bazan,
Turnalarla yarışan, bulutlara kur yapan,
Aklına durgunluk verirdi seyredenlerin
Sonra söğüt gölgesinde ırmaklarca serin,
Hülyâsı başlardı resimlerdeki şehirlerin*

Abdulkerim Dinç

II

*Kulaklarımın taşra ıssız perdelerinde uğultun,
Dolaşıp dururdum kıyı bucak nen varsa sezdim
Ahp yalılardan udların suskunluğunu,
Ekledim keremin duvardaki sazına*

*Sana yorgun yüreğimin daralan geçitlerinde,
Sorular kubbe kubbe düğüm düğüm;
Unutup gidiyorsun beni sanayi mahallesinde
Sokakları benim yazım, ferhad pınarından mürekkebi
Okudukça üzen mektuplar gibi*

*Yolunu şaşırın serçe irisi bir uçak
Ve rüzgârda sürüklenen bir resmine karşılık,
Umutların bacalarını tüttürdük varoşlarında
Ne vardı böyle uzak duracak*

*Uçarı bir çağın huysuz kanatları altında
Yanyanadır artık bavullarımız
Ben bir türlü tedirgin, sen bir başka huzursuz
İstemesen de kulak vereceksin türküme;
«Ya beni de götür ya sen de gitme»
Ulubath›nın burcuna bayrak diktiği gündenim,
Ben şimdi senin sanayi mahallenim*

Ben bugün kaybettiğimiz iklimlerin, gurbetin ve hüznün musikisini mısra mısra yeniden gönül mızrabıyla duyuran bir şairden söz ediyorum. Bu toprakların yetiştirdiği bir gurbet şairinden söz ediyorum. Çocukluğunu Kop dağlarında; gönlünü, sevdalarını Ziganalarda bırakmış Yahya Akengin'den...

BAYBURT

*Düşlerimin zor geçitleriydi Kop'lar, Zigana'lar
Her gün bir Leyla'nın göçüp
Bin hasretin tutuştuğu seneler
Kanatlarında suskun müjdelere,
Dolanırdı Çoruh boylarında turnalar
Sesini arayan bir şehrin uğultusu,
Uzanırdı geceleri burçlarına Kale'nin
Güzellikler Beybörek'in yavuklusu,
Yığıtlıklar sahibiydi her çilenin
Çeşmelerinden duası dökülürdü ermişlerin,
Dilinden Dedem Korkut'un çağrıları...
Hicranları Zihni'den beri derin
Sılamdır ve ordan bir selâm gibi gelir,
Kalbimin en eski ağrıları
Kursun çadırların artık otursun Leyla,
Söylensin otağında vuslat türküleri
Bir yanı gümüş diyarı bir yanı yayla
Atlaslarda açan yeni bir çiçek
Gören gözler Bayburt diyecek
Koplar ve Ziganalar arasına sıkışmış sesine ses arayan
Bayburt'ta:
Ekinleri kavrulmuş köylerden geçtim
Sam vurmuş ümitleri gönüller kırık
Derde devâ olmaz pınarlardan içtim*

Abdulkerim Dinç

İçimdeki çölleri besliyor açlık diye şair yüreğini açar. Koplur ve Ziganalar arasına sıkışmış, unutulmuş Bayburt'un aradığı ses olur Yahya Akengin ve o aslında Karacaoğlan'ın, Emrah'ın, Zihni'nin el verdiği bir gönül eri, bir söz ustasıdır.

Koplur ve Ziganalar arasında biri daha vardır: Dedem Korkut'un eteklerine sürünmek, toprağını öpmek için Mes-cit dağlarından yola çıktıktan sonra bir dirsek yapıp Bayburt topraklarını sulayan Çoruh. Sadece su değil tarih akan Çoruh, vadilere, bereketli ovalara geçmiş zaman efsanelerini, destan-larını anlatan o deli; mitolojik zamanlar ejderhaları gibi yal-çın kayalara saldıran Çoruh ki Dedem Korkut'un makamına, Dedem Korkut'un coğrafyasına gelince bir derviş sükûnu, bir derviş tevazuu ile boyun kırar. Koplur ve Ziganalar arasında sıkışmış bu toprakların, elvan elvan çiçeklerin, gurbet türkülerinin, ermişlerin duası dökülen çeşmelerin velhasıl bir yanı gümüş diyarı, bir yanı yaylanın sesi olur Yahya Akengin.

Anlattığı Bayburt'tur, Bayburt hasretidir Yahya Akengin'in. Ama dikkatle bakılınca mısralarına, vârisi oldu-ğu söz sultanları gibi gönlümüzün tercümanıdır:

Çoruh, Kopdağı'nın yokuş türküsü

Kulak versem Kırkçeşme'nin sesine

Akar eşref saatlere dualar

Karışmış Bayburt'un efsânesine

Çoruh, yurdun bedeninde bir şahdamar

Edirne'den Ardahan'a geldik elden

Cümle şadırvanlar süzülen,

Bir Selçuklu güneşinde ısındık

Destan okuyup yedi iklimdin,

Bir siperde bir Allah'a bir Vatan'a sığındık

Yahya Akengin, adını söylese de Bayburt'un, Çoruh'un, Kop Dağlarının; biz onda Kızılırmak'ı, Aras'ı, Yeşilirmak'ı, Fırat'ı görürüz. Biz onda Elazığ'ı, Bitlis'i, Diyarbakır'ı, Van'ı hissederiz. Biz onda Torosların, Ilgazların, Erciyeslerin, Palandökenlerin efsanelerini dinleriz. Yahya Akengin'in şiirlerinde Bayburt bütün bir vatan coğrafyası, bir bakarsınız bütün bir Türk dünyası oluverir. Öyle ya, o yüzlerce yıldır söyleşen Kopleların, Çoruh'un ve Dedem Korkut'un topraklarından yetişmiştir. Yahya Akengin'in şiirlerinde memleket duyguları da, gurbet duyguları da, zamanda Dedem Korkut olur; mekânda Çoruh olur, Koplelar, Ziganalar olur.

Sadık Kemal Tural hoca, Yahya Akengin'i "Yeni Millî Edebiyat Akımı" diye adını koyduğu bir akımın çerçevesine sıkıştırır. Hâlbuki O; şekildeki, icatlardaki yeniliğe rağmen asırların imbiğinden süzülen söz zincirinin son halkalarından biridir. Yine Sadık Kemal Tural'a göre: "Mahalliden millîye geçen çizgiyi yakalayan" bir şairimizdir aynı zamanda.

Yüreğini step türkülerine koyan, Çoruh'ta tarihi, coğrafyada vatani yaşayan Yahya Akengin'in şiirini besleyen kaynaklar, çocukluğuna kadar uzanır:

"Dolaştığım bütün köylerde beni hüznlendiren bir ortak görünüm var. Terkedilmiş, yıkılmış evler... Büyük şehirlere olan göçler sonucunda harabeye dönmüş bazı köy konakları var ki, onlara bakarken içimde bir dramın perdeleri sahneleniyor. Oralarda nice şen düğünler olurdu. Uzun kış gecelerinde nice doyumsuz sohbetlere dalınırdı. Köroğlu, Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber, Tahir ile Zühre, Emrah ile Selvi hikâyeleri... " ve " Yarın akşam kaldığımız yerden devam ederiz." cümlesiyle bağlanır, biz çocuklar ertesi akşamı ipe çekerdik. Ertesi akşam:

O konaklarda, Zihnî'den, İrşadî'den, Celâlî'den, Ağlar Baba'dan, Hicranî'den, Erzurumlu Emrah'tan, Sümmanî'den

Abdulkerim Dinç

beyitler seslendirilirdi. Yunus'un ilahileri yankılanırdı. Bayburt'ta bu gönül sultanlarının şiirleri "beyit" olarak adlandırılır; şiirleri, ermişlerin evliyaların hikmetli sözleri olarak kabul ve saygı görürdü. Dokunaklı, duygulu özel ezgilerle söylenirdi. Bu konak sohbetlerinde biz çocuklar; terbiyeli, uslu uslu, kapı hizasında oturmak kaydıyla bulunabilirdik. Sadece, kulak misafiri olma hakkımız vardı.

Bizim köyümüze, Dedem Alişan Efendi'nin konağına, sık sık gelen iki büyük misafir vardı. Dedemin yakın dostları Ağlar Baba ve Dede Paşa. Ağlar Baba'nın "Divan"ı, Dede Paşa'nın "Sohbetler" i şimdi yayımlanmış bulunuyor. Dede-si İrşadî'nin yazmaya başladığı, Ağlar Baba'nın tamamladığı "Kısas-ı Enbiya" ise henüz yayımlanmış değildir.

İşte bu şahsiyetlerin bulunduğu konak sohbetlerindeki manevî iklimi, gönül zenginliğini, hoşgörü ortamını bu günün Bayburt'unda bulamamanın burukluğunu yaşıyorum. O güzelliklerin soluklandığı mekânların çoğunun, bir deyişte terennüm edildiği gibi "pençe yemiş âşiyana dönmüş" olmasının düşündürdükleriyle doluyorum. Bu manzaralar zamanın attığı yıkıcı pençeden miydi, yoksa hızlı gelişme ve değişmelere direnemeyişin ani çöküntüsünden miydi, bunları düşünüyorum." (Siyasetnâme, s.46-47)"

Bu satırlar, Yahya Akengin'in sanatkâr kimliğinin arka plânını gösterdiği gibi, hasret çektiklerinin sadece coğrafya olmadığını, coğrafyayı vatan kılan, coğrafyayı kültür kılan unsurlar, hatıralar olduğunu da göstermektedir. Bu hasret, ruhsuz ve kimliksiz binlerce Ferhat'ın belini kıran metropollerde daha da büyümektedir.

Yahya Akengin, daha çocuk yaşlarda tahsil için memleketinden ayrılır; gurbete çıkar. Erzurum'a gider:

ÇOCUK

*Erzurum'da, güneşli bir Ocak sonu
Yerler ak, dağlar ak, bulutlar ak...
Turnatepeler'e bakıyor resim-salonu,
Çizdiğin manzara yine bir uzak*

*Yaklaşan Şubat iznidir yüreğinde
Düşünüp silayı dalmışsın çocuk
Kop Dağı'nda kar üstüne çizdiğin yolu
Aşıp gidiyorsun, öyle çabuk...*

*On beşinde bir şairin içini.
Resmin arkasına yazmışsın kaçak
Yaklaşınca resim öğretmeni,
Bir mısra yarım kalmış bak...*

*Gün gün anarım seni çocuk
Değil yıldönümü, saat-dönümlerini kutlarım..
Neylersin renginde durmadı hiçbir ufuk
Her şey mısralar gibi kaldı yarım.*

Memleketinden ayrılırken çocukluk sevdası, Allı Kız'ın Türküsü tütmededir burnunda. Allı Kız'ın Türküsü, bize Ahmet Muhip Dranas'ın Fahriye Abla'sını hatırlatır. İki şiirde de çocukluk aşkı terennüm edilir. Dranas'ın, keskin kömür kokulu sokaklarındaki ak pak gerdanlı, kesik saçlı, bütün erkeklerin içini gıcıklatan, bilekleri altın bileziklerle dolu ve

Abdulkerim Dinç

kısa etekleri rüzgârda açılan, açık-saçık şarkılar söyleyen çapkın Fahriye Abla'nın yerini Akengin'de Allı Kız alır. Fahriye Abla'nın ve Allı Kız'ın kaderleri de çok farklıdır. Allı Kızın Türküsü, Dranas'a rağmen gerçekten bir türkü, bir halk hikâyesi gibidir. Bu iki şiirin mukayesesi bile, bizi Akengin'in şiirlerindeki ruha götürür.



ALLI KIZIN TÜRKÜSÜ

*O beni bilmezdi seyrederken uzaktan
Yaşamak üstüne türküler yakardı
Düşlerimde uçardım o zaman
Yeşildi kırmızıydı bahardı
Adını bilmediğim renkler de vardı
Dünyaya lekesiz ufuklardan bakardı*

*O allı bir kızdı çiçeklere su veren
Güneşle doğan
Günlere kırmızı türküler seren
Ama bilir miydim o zaman yalnız
Çocuktum ben
Bilir miydim içimdeki çiçeği o kız*

*Gözlerimde duydum yalnızlığı ilk kez
Bir sabah ararken
Dediler uzaklara gitti allı kız
O bahçede nice güller açıp soldu
Yıllar yılı derken
Allı kız o yerlerde unutuldu
Silindi gözlerimin yalnızlığı
Allı kız yüreğime inerken*

Abdulkerim Dinç

*Ne zaman barış ne zaman mutluluk
Ne zaman sevgi dense
Hep aklıma gelir
O bahçede çiçeklere verilen su
Allı kız ve türküsü*

*Şimdi dudaklarımdaki sessizliğin adı gurur
Aldırmazlık şarkılarını dinler gibiyim
Oysa susturulmuş bir orkestradır yüreğim
Bir boşansa allı kızın türküsünü söyler.*

Erzurum Eğitim Enstitüsünü bitiren şair, şimdi Erzurum Garı'ndadır:

YOLCU GÖNLÜM

*Erzurum Garında bir tren
Sirtına sonbaharı yükleniyor
Dalından düşmüş yaprak gibi yolcular
Rüzgârlara boyun eğmiş
Biri de ben*

*Palandöken dağlarını tutmuş ezgilerle
Yeryüzünün ilk şairi çobanlar
Geceden gündüzü ayıran çizgilerle
Uğurluyor ayrılık katarını ezanlar*

*Uyuyor şimdi şehir içinde bir şehir
Bir daha göremeyeceğim sevgilimdir
Şafağında güneşler bensiz de ışıır
Yollar, bana da bir ezik teselli taşır*

*Kemah Boğazında güz seccadesi
Esmer ikindi güneşinde bir esmer adam
Elleri duada, Fırat'a vurmuş nefesi
Ağarıyor git-gide kara sevdam*

*Kerem ile Aşlı'dan bir ses
Her geçene fısıldamış Erciyes
Ağartmış saçlarını şefkatli kalbi
Yoluma durmuş, anacığım gibi*

Abdulkerim Dinç

Ayrılıklardan yanık ve yağız bir türkü doğar ve kent, ruhsuz kent, ruhsuz kentin labirentinde nicedir içimizden göç eden ve şimdi bir uzak dağlı olan yeşil hasretiyle yüreğe düşen çocukluk türküleridir. Ara sıra zaman denizinden kıyılarına vuran o türküler olmasa; öyle yapayalnız, aklımızın çöllerinde büyük sevdalardan uzak ve hatırasız ne yaparız!...

*Uzayıp geldi çocukluğu bağladığım türküler,
Çorak toprakların, yeşil yamaçların ezgisi,
Destan olan sevdalarla yan yana yürüdüler
Baktım, acılara bilenmişti yaşamının sevgisi
Bir başka dünya açıyordu yüreklerde her soru
Baktım ki, yolumuz aşka doğru...*

Memleket hasreti, ana hasreti türkülerde ifadesini bulur.

*Zigana Geçidi'ne koydum yüreğimi,
Doruklarda akşam nasıl olur unutmadım
Kar yağınca uzaklarda neden titrediğimi,
Daha kimselere anlatamadım*

Türkülere de sığmayan, daha anlatılmadık ne duygular vardır. Farklı bir gaye ile yüreğini koyduğu Zigana Geçidi'nden memleketine, Bayburt'a dönerken düşündükleri, Han Duvarları'nı çağrıştırır:

“Orta Anadolu yolundan gidiyoruz Bir yıldır hasta yatağında olan babamı düşünüyorum. Çaresiz hastalığın pençesinde... Her an için o acı haberi alabileceğimi hesaba katıyor, hazırlıklı olmaya çalışıyorum. Yirmi yıldır Ankara'da yaşayan babamın, zaman zaman: “Ben bütün rüyalarımı Bayburt'ta görürüm.” deyişini hatırlıyorum. Kop Dağı cephesi düşüp Rus

işgali başlamadan batıya doğru göç eden ailemiz, Yozgat'ın Yudan köyünde konaklamış. Babam orada, gurbette, doğmuş. İşgal sona erdikten sonra, beşiği olan seferberlik kağnısında sılaya dönmüşler.

Anlaşıyor ki vefatı da gurbette olacak babamın. Bayburt'a defnedilmesine dair bir vasiyette bulunmuyor. Çünkü yatırım programında bulunan Demirözü Barajı ile birlikte, köyümüz Güçlü'nün sular altında kalacağını biliyor.» (Siyasetnâme, s. 22-23)

Yahya Akengin, bir şiirinde:

Besbelli bir uzak yoldur Anadolu

Karakış, nöbet tutar dağ başında der.

Anadolu'yu ne yollar, ne otobüsler, ne trenler, ne uçaklar yakımlaştırır. Anadolu'yu yakın kılacak olan gönülden gönüle kurulacak köprüdür. Yanık çehresinin, şerha şerha parçalanmış ellerinin, cahil görünüşünün ardında derin bir mânâ âlemi, bir irfan yatmaktadır Anadolu insanının. Yüreğine bakılırsa Anadolu'nun, dağ başında nöbet tutan karakış bahara döner. Yahya Akengin, Anadolu'nun sıcak yüreğini avuçlarında tutabilmiş, Anadolu'nun gönlünü gönlüne alabilmiş bir şair. Memleket hasretinin, gurbet duygularının ardında; kaybettığımız yüzlerce yıllık kültürümüz, duygularımız, düşüncelerimiz, davranış biçimimiz vardır. Ve şiirlerinde içimizdeki gurbeti, bize has sevdayı mısralara döker Yahya Akengin.

Şairimiz Yahya Akengin, 9 Şubat 1946'da Bayburt'ta doğdu. Erzurum Yavuz Selim Öğretmen Okulu'nu, Erzurum Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdi. Daha sonra Anadolu Üniversitesi'nde edebiyat lisansını tamamladı.

1967 yılında başladığı edebiyat öğretmenliğini çeşitli orta öğretim kurumlarında, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde ve ODTÜ'de 1979'a kadar sürdürdü.

Abdulkerim Dinç

1979'da Kültür Bakanlığı Baş Müşavirliğine 1985 yılında TRT Ankara Radyosu Tiyatro ve Eğlence Yayınları Müdürlüğüne atandı, TRT Televizyon Dairesi Başkanlığı uzmanlığında bulundu.

Daha ortaokul sıralarında şâir ve yazar olmaya karar veren Yahya Akengin'in, şiir, roman ve tiyatro türlerinde 14 eseri yayınlandı. Eserleri dolayısıyla 8 ödül aldı. 1992 yılında Oğuz Dede romanına Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Sanat Ödülü verildi.

Yahya Akengin aynı zamanda İlesam (Türkiye İlim ve edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği)'nin kuruculuğunu ve yönetim kurulu başkanlığını yaptı. Hâlen Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı (TÜRKSAY)' ın başkanıdır.

ŞİİR KİTAPLARI: İstesen, Akşamla Gelen, Çağ Sürgünü, Saatler ve Çehreler, Ötelerden, Kimselere Anlatamadım, Sözümüz Var.

ROMANLARI: Özlem Yokuşları, Dönüş Acıları, Yaralı Dağlar, Oğuz Dede

TİYATRO: Enver Paşa ve Büyük Ümitler, Eski Çarıklar, Aile Bağları

RADYO OYUNLARI: Ceylan Vurmak, Torosların Öbür Yüzü, Plevne Günleri, Nene Hatun, Şirket Koltuğu

HATIRA: Siyasetname ya da Bir Seçim Hikayesi

Türk Edebiyatı, Doğu Edebiyat, Milli Kültür, Türk Dili, Boğaziçi dergilerinde çeşitli zamanlarda yazı ve şiirleri yer alan Yahya Akengin'in, bir Şiir kitabı Makedonya'da yayınlandı. Tanıtma, eleştiri, gezi notları da bulunan Yahya Akengin görüldüğü gibi edebiyatın hemen her türünde eser vermiş bir sanatkârımızdır.

HATMİGÜL

Kumral saçları iki yanında örgülü, elâ gözlü, minik bir kız Hatmigül. Henüz altı yaşında, zayıf mı zayıf, benzi soluk mu soluk...

Yaşından çok daha küçük gösteriyor Hatmigül. Hatmigül yıllardır hasta. Babasına “Bu kız hasta, doktora götür.” dediğim de aldırır gibi gözüküyordu; ama ona göre: “Çocuktan işte, üşütür filân, hasta olur... Çocuk!...” Hatmigül hastaydı. Öyle üşütme filan değil.

O yıl Mustafa'nın durumu iyi. Patates bereketli, pancar bereketli, tosunlar kesimlik hâle gelmişler. Mustafa zevkten ellerini ovuşturuyor. Öğretmen, yaşlılar, kasaptan tosunların parasını almaya giden Mustafa'ya ısrar ediyorlar:

-Madem şehre gidiyorsun, madem para alacaksın, şu kız da bir götür muayene ettir. Yazıktır, minik kız eriyip gidiyor gözümüzün önünde. Allah'ımı seversen Mustafa!..

Mustafa hâlâ işin farkında değil:

- Çocuk değil mi? Hastalanır. Hastalanır geçer işte. Biz de az hastalanmadık çocukluğumuzda deyip geçiştirmek istiyorsa da öğretmene, büyüklere söz dinletemiyor ve çaresiz Hatmigül'ü de şehre götürmeye razı oluyor.

Gün doğarken, kan ter içinde yatağında kıvranan Hatmigül'ü annesi kaldırıyor. Öperek, okşayarak; dualarla yıkıyor, giydiren, saçlarını örüyor ve yine öperek, okşayarak babasının yanına katıp gönderiyor. Kapının eşiğinde kollarını göğsünde kavuşturmuş, yavrusunun ardından çaresizce bakakalan ananın gözlerinden yaşlar ip gibi akıyor.

Abdulkerim Dinç

Beş çocuk babası iri yarı Mustafa, dağ gibi Mustafa, dönüp bakıyor. Hatmigül bir kedi yavrusu gibi arkasından koşmaya çalışıyor. Yetişemiyor babasına, soluklanıyor, tıkanıyor, boğuluyor... Mustafa çocuğun, kız çocuğunun, elinden tutmak ayıp olsa da Hatmigül'ün elinden tutuyor. Minik Hatmigül yine yürüyemiyor.

Minibüse gelinmiştir. Biniyorlar. Hatmigül'ü pencereden taraf oturtuyor Mustafa. Hatmigül, yanağını - sarı, soluk, zayıf yanağını - cama dayıyor ve yorgun, bezgin, hasta gözlerle dışarıyı yaşıtı çocukları, yalaktan su içen inekleri, tavukları, toprak yolun ortasından geçen ince suyu seyrediyor. Daha doğrusu seyrediyor gözüküyor. Bir ara, Hatmigül'ün ince eli Mustafa'nın dizine düşüyor. Mustafa bu ince parmaklı, zayıf eli bir müddet seyrediyor. Bu el Hatmigül'ün eli... Küçük kızının, kanından, canından bir parça olan Hatmigül'ün eli... Ama Mustafa bu eli ilk defa görüyor. İlk defa böyle yakından görüyor. İlk defa böyle yakından inceliyor. Hatmigül'ün Mustafa'nın dizindeki eli, toprağa düşmüş can vermekte olan minik sarı bir kuş gibi...

Uzun bir bekleyişten, inişler-binişler, yüklemeler, bağrışmalar, çağrışmalardan sonra minibüs kalkıyor. Bozuk yollarda minibüs sarsılarak ilerliyor. Hatmigül sarsıntıdan rahatsız, içinden bir şeylerin koptuğunu hissediyor. İlk kez şehre gidecek. Hep bakardı oysa şehre gidenlerin arkasından ve hemen şu dağın arkasında sandığı şehri çok çok merak ederdi. İlk kez çok merak ettiği şehre gidiyor. Ama hasta Hatmigül. Artık ne şehir, ne bindiği minibüs çekmiyor ilgisini. Puslu camdan görünen dışarı ve ilk defa arkasına geçtiği Kümbet Tepe çekmiyor ilgisini. Görüntüler bulanık, minibüsün sesi kulaklarında uğulduyor.

Mustafa, dizindeki Hatmigül'ün elini içi burkularak, derin bir acıma hissiyle seyrediyor; ama tutamıyor. İçindeki ta-

rifsiz bir denetim bu ince, bu zayıf, bu küçük eli tutmasına engel oluyor.

Biraz sonra Hatmigül uykuya daldı ve küçük başı da Mustafa'nın koluna düştü. Mustafa sarsılan başı yavaşça aldı dizine koydu. Bir güvercin kadar hafifti bu baş:

-Allahım!.. Allahım! Ben ne yaptım!.. diye inliyordu Mustafa.

“Ben ne yaptım? Neden bu kadar zamandır fark edemedim Hatmigül'ü. Kızımın, benim küçük yavrumun neden anlayamadım hastalığını. Neden? Ya tehlikeli bir durumu varsa? Ya?.. Hayır, hayır!...”

Düşünmek istemiyor Mustafa. Kötü bir ihtimâli hatırına bile getirmek istemiyor. Kurtulmalı kızı, kurtulmalı. Kasaptan alacağı bütün parayı harcamaya hazır... Hatta bütün hayvanlarını satmaya, hatta bütün malını satmaya hazır Mustafa. Yeter ki Hatmigül kurtulsun. Hatmigül'ün ince, zayıf yüzü gülsün. Hatmigül oynasın, Hatmigül koşsun... Hatmigül koşsun ve :

-Baba! Babacığım!” diye gelip Mustafa'nın boynuna atılsın, yüzünü yüzüne sürsün. Başını göğsüne yaslasın ve Hatmigül'ün kahkahaları çınlasın odalarda, sofada. Hatmigül'ün kahkahaları çınlasın bahçelerde, tarlada, sokakta... Hatmigül kurtulsun tek!...

Mustafa'nın dudaklarından gayri ihtiyari:

-Allah'im! sözü dökülünce minibüstekiler dönüp baktılar. Utandı Mustafa.

Doktor, filmleri inceledi uzun uzun, tekrar tekrar... Garip rakamlar yazılı tahlil kâğıtlarına, numunelere, dosyalara tekrar tekrar baktı. Mustafa merakla, heyecanla doktorun yüzünü inceliyordu. Kötü bir şeylerin olduğunu anlıyordu; ama

Abdulkerim Dinç

yine de bir ümit parıltısı görmek istiyordu. Doktor elindeki kâğıtları masaya fırlattı, geçip sandalyesine oturdu:

-Neredeydin şimdiye kadar? Diye azarladı Mustafa'yı.

-Cahillik!... diyebildi Mustafa sadece. Cahillik!...

Bu sefer doktor daha bir sinirlendi

-Cahillik olur mu? Kız gözünüzün önünde eriyip gidiyor, kız gözünüzün önünde ölüp gidiyor ve siz görmüyorsunuz. Adını da cahillik koyuyorsunuz. Böyle cahillik olur mu? Böyle aptallık olur mu?

Mustafa başına eğdi. Bütün azarlamalara, hakaretlere razıydı. Yeter ki Hatmigül kurtulacak desin, “Şunu şunu yap desin”, “Canını ver desin”, malını ver desin... Ama demedi, demedi doktor.

İyi bir adamdı doktor. Masasında, yüzünü ellerinin arasına aldı, kollarının arasından uzun uzun baktı tahlillere ve konuştu sonunda.

-Kızın ölecek.

-Deme doktor!... Kurbanın olayım deme! ...Ayaklarının altını öpeyim deme!...

Şimdi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu Mustafa. Dağ gibi Mustafa hıçkırarak ağlıyordu.

-Deme doktor bey!... Ben, ben... Allahım! Allahım!... Hiç mi doktor bey?... Hiç mi ümit yok?..

Doktor kafasını salladı ümitsizce.

-Şimdi bir ilaç yazıyorum. Onu al. Zaten bir kaç gün sonra acılar, ağrılar başlar. Kullanın o ilacı. Başka bir şey gerekmez. Bir de ne isterse yerine getirin. Allah'tan ümit kesilmez ama hemen yarın da, bir ay sonra da, üç ay sonra da çok çok...

Mustafa'nın elleri titriyordu. Öylece, ama öylece Doktorun gözlerine, gözlerinin içine bakıyordu ıslak gözleriyle. Sonra dudaklarından anlaşılmaz sözler dökülmeye başladı:

-Ben.. Ben... Göremedim, bilemedim, anlayamadım... Bir defa sevmedim kız diye. Okşamadım saçlarını, öpmedim yanağını, bir defa gözyaşlarını silmedim. Ateşler içinde kıvrılırken, "Çocuk işte!..." diye görmezlikten geldim.. İnlerken duymadım. Kızdı; çünkü oğlan değildi. Çocuktu, üşütür iyi olurdu. Çocuk değil mi?...Ateşlenirdi. Göremedim doktor bey. Gözlerinin rengini bugün fark ettim.. Acısını bugün duydum. Dün dokundum. Başını sadece dün dizime koydu minibüste. Saçlarını okşamadım bile...

Hıçkırıyordu Mustafa. Doktor, reçeteyi uzattı:

-Ağrılar artınca vermeye başlarsınız.

Mustafa başı önünde, omuzları düşük çıktı doktorun odasından. Baktı, Hatmigül hastaların arasında adeta kaybolmuş, oturduğu sırada başını arkalığa yaslamış; baygın, boş gözlerle tavana bakıyordu. Hatmigül kızı, evlâdı, yavrusu... Mustafa Hatmigül'ü, kuş gibi Hatmigül'ü, kucağına aldı. Götürüp en lüks lokantada yedirecekti. En lüks mağazalardan en güzel entarileri, en güzel çorapları, en parlak ayakkabıları alacaktı.

Hatmigül'ün saçları çenesinde ağladı ağladı Mustafa. Yürüdü ağladı. Gözyaşları Hatmigül'ün kumral ipek saçlarını ıslattı. Göğsünde, tam yüreğinin üzerinde, Hatmigül'ün minik kalbinin çırpıntısını duyuyordu. Bir serçe gibi çırpınıyordu Hatmigül'ün minik kalbi göğsünde.

Mustafa hiç bir şey görmüyor, hiçbir ses duymuyordu. Ağlıyordu sadece. Eğildi, Hatmigül'ün zayıf yanağından ilk kez öptü, uzun uzun öptü.

Hatmigül'ün yanağı cennet kokuyordu.

HER ŞEY YANIP GÜL OLDU

Malazgirt'te açan gül Balkanlar'da solunca...

Fransa'nın kuzeyindeki Normandiya'ya bugün gitsem elimle koymuş gibi bulurum çıkarmanın yapıldığı yerleri. Dev savaş gemilerinin, çıkarma gemilerinin ve amfibilerin nereden harekâta katıldıklarını, ilk askerin nerede karaya ayak bastığını rahatlıkla gösterebilirim. Yaşı elli ve üzerinde bulunan benim kuşağımın bütün gençleri ezbere bilirler Normandiya'yı ve 6 Haziran 1944'de gerçekleşen Normandiya Çıkarması'nı. Rommel'in Libya'dan başlayarak Mısır'a kadar harekâtını gün be gün, ezbere biliriz biz.

Ya Güney-Kuzey Savaşı?...

Sadece "Rüzgâr Gibi Geçti" değil, daha çok Güney-Kuzey Savaşı olarak bilinen Amerikan iç savaşını anlatan ne çok film seyrettik. Vietnam Savaşı'na dair onlarca film... Hafızamı, hatıralarımı zorluyorum, sinema tekniği ve dili kullanılarak yapılmış bir tek film hatırlamıyorum, Balkanlar'a, Yemen'e, Sina Çöllerine, Trablusgarp cephesine, Allahuekber Dağları'ndaki trajediye, Çanakkale'ye ve en son Millî Mücadele'ye dair.

Turan Oflazoğlu'nun bir sohbetimiz esnasında söylediği:

"Türkler kadar tarihi zengin; fakat Türkler kadar tarih şuurundan mahrum bir başka millet yoktur!" sözü, bir gerçeğimizin ve hatta bugünkü buhranımızın işareti gibi.

Tarih şuru tarih kitaplarından kazanılmaz. Tarih şuru genç zihinlere, genç kuşaklara ancak tiyatro, sinema, roman, hikâye, resim ve şiir gibi san'atlarla kazandırılır. Bu vesileyle, tiyatro edebiyatımızı araştırdım ve ne yazık ki Millî

Mücadele'ye dair yazılmış tiyatro eserlerimizin sayısının sadece on sekiz olduğunu gördüm. Bunların bir kısmı Nutuk'un ruhunu bile kavrayamamış belgeselleri, büyük bir kısmı, tiyatro tekniği ve dilinden uzak hamasi diyaloglardan kurulmuş piyesler... Hâlbuki yüzlerce tiyatro eseri yazılmalı, sahnelenmeli; yüzlerce film çekilmeli, destanlar kaleme alınmalıydı. Çağdaş destan denemelerinde ise sadece Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun ismiyle karşılaşılıyor. Onun kaleme aldığı, Alperenler Destanı, Boğaç Han Destanı, Bozkurtların Destanı, Bozkurtların Ruhu, Destanlar Burcu, Destanlarda Uyanmak, Gençosman Destanı, Kopuzdan Ezgiler, Kürşad İhtilali Destanı, Malazgirt Destanı, Salur Kazan Destanı... Bu eserler, gençlere tarih şuuru kazandırma bakımından çok kıymetli eserler.

Çanakkale Savaşını, bu millet son yıllarda keşfetti. Ümit ediyorum ki her hazine gibi, hoyrat eller ve çirkin politika bu kutsal savaşı da kirletmez. Ders kitaplarında bile bir iki paragrafta geçiştirilen bu destan hakkında çeşitli kitaplar kaleme alınmaya başladı. Gönülden geçen ise başarılı bir çizgi filmle yetinmeyip Türk sineması bu destanın filmlerini çeksün, diziler hazırlansın, yeni belgeseller çekilsün... İşin bir tuhaf tarafı, Çanakkale Savaşı ve Gelibolu'ya dair kaleme alınmış bazı eserlerde Türk-İslâm ruhunu göremeyecek kadar kör kalemlerin Anzaklar'a veya başka emellere sevdalı tecrübeleridir.

Bir kadın uğruna yapılan Troya savaşı için dizilmiş İlyada destanı, bugün Batı toplumlarında İncil'den sonra en çok okunan eserlerden biridir. Temelinde ve sonunda hile ve desiseler bulunan, evrensel hiçbir kıymeti ifade etmeyen, entrikalara tanrıların bile karıştığı Troya Savaşı için İlyada yazılırken neden Çanakkale Destanı için bir kalem cesaret göstermesin?

Mehmet Âkif'in o muhteşem manzumesinden sonra yazılmış ve sesi çok cılız kalan şiirler o ruhu terennümde çok

Abdulkerim Dinç

yetersizdirler. İşte bu noktada genç bir şâir, bir deneme ile çıktı karşımıza. Çanakkale Savaşı'nın destanı ile: Çanakkale, Her Şey Yanıp Gül Oldu.

Yağmur şairi Nurullah Genç'e ait , “ Çanakkale, Her Şey Yanıp Gül Oldu”. Destan denemesi, bir giriş manzumesi ve altmış şiirden oluşmakta. Şair, alt alta sıraladığı şiir başlıklarından bir giriş manzumesi oluşturmuş. Ortaya bir mukaddime çıkmış. Her ne kadar altmış şiirden oluşmuş gibi görünse de, bütün olarak baktığımızda, bir destanın bölümleri olduğu hemen fark ediliyor. Sinematografik özellikler taşıyan eser için senfonik bir kompozisyon diyebiliriz.

Genç, şiirini kurgularken 18 Mart Zaferi yahut o kanlı kara savaşlarıyla sınırlamıyor kendisini. Haçlı Savaşlarından beri devam eden Hilâl ve Sâlip mücadelesine atıflarda bulunuyor. “Gül burcundan bakan” Alparslan'dan getirdiği tarihimizi irdeleyiyor. Bu tarih zihniyeti Yahya Kemâl'i tedai ettiriyor.

Bir muzaffer kumandanı “gül burcunda ”görmek şairane bir imaj gibi görülebilir; ama esasında bu bakış, Alparslan'ın kaynağına, “Kızılelma” da diyebileceğimiz ilâhî ülküsüne, bir işaretidir.

Alparslan gül burcundan bakıyordu âleme

Tebessüm akıyordu Yesevî ırmağından

Bir damla âbıhayat dokununca kaleme

Heceler hakan oldu o Ümmî'nin çağından

Yesevî ırmağından gelen ve tek gayesi İlâ-yı Kelimetullah olan Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi, Söğüt'te “ulu çınarın rüyası oluyor ve gül burcunu İstanbul'a kuruyor.

Gecesinde dolunay, göğsünde ulu çınar

Osman Gazi göklere kubbelerden yürüdü

Bir tecelli ki, sırrı mahşere kadar yanar

İstanbul'un ufkunu kehkeşanlar bürüdü

Nurullah Genç, Osmanlı'nın çöküşünün sebeplerini ir-
delerken her ne kadar "Bilemedik nerede bozuldu kutlu mi-
henk" dese de, daha sonra bu çöküşün kaynağına işaret eder:

Akıl sustu; ruh çöktü; yürekte söndü ışık

...

Yesevî ırmağı ki, akıldır, ruhtur, gönüldür, kalptir. Çökü-
şün sebebi Yesevî ırmağından kopuş, gül ağacını zehirli zak-
kumların sarması, gül ağacında zakkum koklamaktır. İşte o
zaman:

Kalmadı bizden başka düşman dünyada bize der. Bu
çok önemli bir tespittir; tarihimizin analizidir. Sonuçta,
Malazgirt'te açan gül Balkanlar'da solacaktır. Ancak Nurul-
lah Genç'in şiirlerinde laytmotif gibi tekrar ettiği bir imaja
dikkat çekmek istiyorum: "Gül"...

Gül, edebiyatımızda ve kültürümüzde Hazreti
Peygamber'dir. Daha girişte üzerinde durmamız gereken ese-
rin ismine, "gül" imajına, dönmek istiyorum. Mehmet Akif'in
"Bedr'in Arslanları"na benzettiği Çanakkale Zaferini kazanan
askeri, çeliğe rağmen zafere götüren "gül"dür... Balkanlar'da
solan gül; Çanakkale'de merminin, güllenin, yangının, alevin,
adeta cehennemnin ortasında yeniden açmıştır. "Her Şey Yanıp
Gül Oldu" ismi yeni bir doğuşa da işaretir.

Mitolojik Kaknüs, üç yüz yıl yaşadktan sonra tüylerin-
den tutuşur ve küllerinden yeniden doğar. O doğuş ki, Millî
Mücadele'yi gerçekleştirmiştir. O yangın ki, Osmanlı'nın
küllerinden Türkiye Cumhuriyeti'ni çıkarmıştır.

Çanakkale Savaşı'nı kronolojik olarak ta takip
edebiliyoruz eserden. Savaşın o korkunç trajik boyutu ses
buluyor Genç'in şiirinde.

VEYSEL... VE TOPRAK

Veysel toprağa düşer önce...

Ne ebelerin yumuşak ve sıcak elleri kavrar onu ne de o, gül ve lavanta kokan ipeklilere, ak patiskalara, pamuklulara sarılıp sarmalanır. Toprağa düşer o, tohum gibi...

Köylerinin karşı yamacında, Gültepe sırtlarında doğurur anası Veysel'i. Ve oracıkta taşla keser göbeğini.

*Doğurmuştu beni Sivas ilinde
Sivrılan köyünde, tarla yolunda
Azığı sırtında, orak belinde
Taşlı tarlalarda avuttu anam.*

Yıllar sonra çocuklarına vasiyet eder: "Ben nerede doğmuşsam, anam beni hangi yoldan yürüyerek evimize getirmişse, öldüğüm zaman da, beni aynı yoldan götürerek o doğduğum yerde toprağa koyun, diyorum. Gözlerimi dünyaya açtığım yerde toprağa karışıp gideyim istiyorum."

Her şey aslına irca eder:

Muradı, maksudu hepsi yalan

Ölümü dünyada hakikat gördüm diyen Veysel de, doğduğu yerde kavuşur sadık dostuna.

*Aslıma karışıp toprak olunca
Çiçek olur mezarımı süslerim
Dağlar yeşil giyer bulutlar ağlar
Gökyüzünde dalgalanır seslerim*

*Ne zaman toprakla birleşir cismim
Cümle mahlûk ile bir olur ismim
Ne hasudum kalır ne de bir hasmum
Eski düşmanlarım olur dostlarım*

*Evvel de topraktır sonra da adım
Geldim gittim bu sahnede oynadım
Türlü türlü tebdilata uğradım
Gâhi viran, şen olur da postlarım*

*Benden ayrılınca kin ve buğuzum
Herkesе güzellik gösterir yüzüm
Topraktır cesedim güneştir özüm
Hava yağmur uyandırır hislerim*

*Âlimler âlemi ölçer biçerler
Hanını hasını eler geçerler
Bu dünya fanidir konar göçerler
Veysel der ki gel barışak küslerim.*

Anadolu insanı yüzyıllarca toprakla boğuşup durmuştur. Hele Sivralan gibi dağ köyünde, insan toprağa değil; toprak insana hâkimdir. Bire üç, bire beş verir toprak. Kimi zaman yaz bahar olur, bir damla rahmet düşmez gökten. Toprak şerha şerha, daha bir karış olmadan yanar kavrulur ekin. Bir yağmur yağar, afat olur; alır götürür bir avuç buğdayı, sapı-samanı. Kimi zaman:

*Baharda coşarsa bu ulu toprak
Vücuda getirir her türlü yaprak
Al yeşil giyinmiş dağlara bir bak
Besleyip büyüten yer çiçekleri*

Abdulkerim Dinç

Veysel köyünü sever, nere gitse köyünün hasretliğini çeker:

*Kokuyor burnumda Sivralan Köyü
Serindir dağları soğuktur suyu
Yâr mendil göndermiş yadigâr deyi
Gözünün yaşını sil deyi yazmış*

Veysel köyünü, daha çok köyünün toprağını sever. Köy Enstitülerindeki saz hocalığından ayrılıp 1946'da köyüne döndüğünde, geçimini çiftçilikle sağlamaya çalışır. Sivralan'ı bereketli bir meyve bahçesiyle ilk defa güzelleştirir. Asırlardan beri, meyveyi kasaba veya şehir manavlarında gören Sivralan köylüsü, Veysel'in büyük bir hevesle diktiği, titizlikle baktığı ve kendi ifadesiyle "dallarını, yapraklarını, çocuklarının saçlarını okşar gibi" seve seve büyüttüğü meyve fidanlarını ciddiye almazlar:

- Bu kör adam, eski köye yeni âdet getirmek istiyor. Hiç buralarda meyve ağacı yetişir mi? diye söylenmeye, birbirleriyle yârenlik etmeye başlarlar. Ama toprak gülümseyince; çeşit çeşit fidanlar, çeşit çeşit meyve verince aynı köylüler:

-Kör olan Veysel değilmiş. Meğer gözü kör olanlar bizlermişiz diyerek gözlerini açarlar. " (Yavuz Bülent Bakiler; Aşık Veysel, Kültür Bak... Yay...Ankara-989, s. 19)

*Çalışırsam toprak verir cömerttir
Emeksiz istemek dermansız derttir
Çalışmak insana büyük servettir
Kese coşar, gönül coşar, el coşar...*

Toprak anadır... Toprak vatandır... Toprak asıldır... Toprak evvel ve ahirdir...

Veysel'i yedi yaşında gözleri terk eder önce. Bu yüzden

eli silah tutan herkes cepheye koşarken o, köyde kadınlar ve yaşlılarla mahzun kalır. Sonra sekiz yıllık karısı Esmâ, altı aylık yavrusunu Veysel'in kollarında bırakıp başkasına kaçar.

İnsan acımasızdır, insan almadan vermez, insan hak yer, insan aldatır...

Kendisiyle yapılan bir konuşmada: “Oysa toprak daima cömerttir. Toprak kimsenin hakkını yemez, kimseyi aldatmaz. Yeter ki toprakta çalışılsın. Yeter ki toprağa önem verilsin.” der.

Öylesine toprağa bağlı olan Veysel'in içine “Toprak” şiirinin tohumları 1944 yılında, Çiftçiler Köy Enstitüsü'nde düşer. Şöyle der bir konuşmasında: “Ben çiftçi ailesinden geliyorum. Bu bakımdan toprağın insan hayatındaki önemini çok iyi biliyorum.”

Toprak, Veysel'in bu şiirinde şahsiyet kazanır. Ak yüzlü insanlara rağmen “sadık yâr” kara topraktır, dosttur, vefalıdır, almadan hep verir, kendisine kötülük yapanı gül ile karşılar, hayatın devamıdır toprak. Toprak anadır.

*Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sadık yârim kara topraktır*

*Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır*

Abdulkerim Dinç

*Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile döğmeyince küt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır*

*Âdem'den bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyva getirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sadık yârim kara topraktır*

*Karnın yardım kazmayınan belinen
Yüzün yırttım turnağının elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sadık yârim kara topraktır*

*İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdin
Benim sadık yârim kara topraktır.*

*Havaya bakarsam hava alırım
Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılısam nerede kalırım
Benim sadık yârim kara topraktır.*

GELİN CANLAR BİR OLALIM

Cemre düştü ya önce havaya, havada bahar kokusunu da hissetmeye başladık. Baharla beraber duygularımız daha bir yoğunlaştı, daha bir yaşar olduk şiiri. Ve şiir içimizde, dilimizde; şiir gözümüzde, şiir gönlümüzde...

Güzel yurdumun pek çok yerinde beyaz gelinliğin altından kardelenler fıskırdı; masmavi gökyüzüne, güneşin sıcak yüzüne “merhaba” dediler.

Dağlar elvan elvan çiçeklere gark olacak. Çiğdemler açmaya başlayınca artık nevrudur.

Konyalı Nigâri, çiçeklerin güzelliğini mısra mısra terennüm etmiş:

*Yârin bahçesine eyledim seyran
Gördüm susam ile sümbül eş olmuş
Ne güzel münâsîp ikisi akran
Birbirini bulmuş pek bir hoş olmuş*

*Karanfil kokusu şirin menevşe
Gonca hiç dayanmaz solar güneşe
Yâsemen erguvan çıktı güleşe
Reyhanın âleme haddi fâş olmuş*

*İlkbaharda nevrüz açılır çiğdem
Sümbül sersem boynu eğridir her dem
Servi veş öğünür ol siyah perçem
Hamleder âşîka hançer şiş olmuş*

Abdulkerim Dinç

*Açılır lâleler gelince bahar
Dilber kirpiğine eyledim nazar
Zambak ile sadef beraber gezer
Nigârî üç rengiz gözler beş olmuş*

Gözümüz artık tabiatın beyaz gelinliğinden soyunup elvan elvan çiçeklerine bürünmesini arar oldu. Nigârî'nin de dediği gibi susamlar, sümbüller, karanfiller, menevşeler, yâsemenler, reyhanlar, çiğdemler, sümbüller, lâleler, zambaklar... Bin bir renk, bin bir koku ile gözümüzü, ruhumuzu, gönlümüzü aydınlatacak; mutluluklar, muştular saçacak.

Eğer tabiat tek renk, tek çiçek olsa kim bilir ne çirkin olurdu ve ruhumuz nasıl tahammül ederdi bu tekdüzeliğe? Oysa güzellik renklerin, seslerin, kokuların çeşitliliğinde. Bizler de bin bir çeşit görünüşümüzle, bin bir çeşit düşüncemizle, bin bir çeşit sesimiz, hayat biçimimiz, beklentilerimiz ve umutlarımızla bu toprağın, bu güzel vatanın çiçekleri değil miyiz? Farklılıklarımız, esasında zenginliğimiz değil mi? Hiç tabiatta bir nesne diğer bir nesneye galebe çalıyor mu? Hiç bir çiçek, diğer bir çiçekten öne çıkmaya, hiç bir çiçek, diğerini yok etmeye çalışıyor mu? Öyle olsaydı?... Tasavvuru, düşüncesi bile ne korkunç. Ne güneş aya, ne yağmur kara, ne gece gündüze, ne nergis lâleye, ne çiğdem sümbüle, ne bülbül kumruya üstünlük taslıyor. Ve birbirlerinin sınırlarını asla aşmıyorlar. Oysa bu toprağın çiçekleri olan insanlardaki bu ayrılık gayrılık neden diye düşünmeden edemiyor insan. Hele bizim toprağımızda, bizim vatanımızda...

*Allah birdir; Peygamber hak
Rabbü'l- âlemindir mutlak
Senlik-benlik nedir bırak
Söyleyeyim geldi sırası.*

diyen Aşık Veysel hepimizi vatan sevgisine, vatan muhabbetine, vatan uğruna birliğe davet etmiyor mu? Bakınız ne diyor:

*Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtk ile çalışır içten duyarak
Milletine, devletine uyanlar
Demez neme lâzım, neyime gerek*

*Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa
Tesir-nüfuz olur her bir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek*

Nasıl bülbülün vatanı bağlar, bahçeler ise bizim vatanımız da bu topraklar. Bu sümbül, karanfil, menevşe, yasemen, reyhan, kekik, lâle, zambak kokulu vatan. Bu vatan bizim, başka bir vatan yok ve bizler her rengi, her kokusuyla bu vatanın öz be öz evlâtları, çiçekleriyiz. Bu güzel vatanın kıymetini bilecek, birbirimizi severek, ayrılığı-gayrılığı; Veysel'in deyişiyle senlik-benliği elimizin tersiyle iterek sevgide buluşmalıyız. Sevgi varlığımızın kaynağı, sevgi varlığımızın sebebi, sevgi varlığımızın, hayatımızın kaynağı...

Biz ki, yaratılmışı Yaratan'dan ötürü sevmez miyiz? İkiliği bir tarafa atamaz mıyız:?

*Veysel sapma sağa sola
Sen Allah'tan birlik dile
İkilikten gelir belâ
Dâvâ insanlık dâvâsı*

Abdulkerim Dinç

Hakikaten bugün davamız, ama tek davamız insanlık davası. Bütün insanlığın acısını acı bilen bir medeniyetin, bir kültürün mensuplarıyız ikiliğe götüren değil. Ve yine Veysel:

*Birleşiriz bir bayrağın altında
Biz Türklerin ikilik yok aşında
Yanar tutuşuruz vatan aşkında
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız
Yine:*

*Çalışalım, kurtulalım buhrandan
Nedir senlik benlik, usandık candan
Irkımız, neslimiz, aynı, bir kandan
Yurdun yaraların saralım gardaş!*

Demiyor mu? Değil mi ki, aynı türküleri yaktık, değil mi ki aynı acıları yaşadık. Aynı topraklar için can verdik. Aynı topraktan karnımızı doyurduk. Aynı düğünlerde aynı halayları çektik, aynı türküleri çığırdık. Aynı sulara çimdik. Aynı sevdaları yaşadık ve değil mi ki Türk'üz.

*Türk'üz, Türk'ler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşımız
Türk'üz, türkü çağırırız*

*Yaylalarda, yataklarda
Odalarda, otaklarda
Koyun gibi koytaklarda
Türk'üz, türkü çağırırız*

*Veysel inler arı gibi
Bülbüllerin zârı gibi
Turnalar katarı gibi
Türk'üz türkü çağırırız*

Ve türkü çağırmanın tam zamanı şimdi. Bahar geldi, birkaç gün sonra gündönümü: Nevruz. Tabiatın dirilişi... Tabiatın, Türklüğün bayramı Nevruz. Bu güzel günleri yaşayıp da türkü söylememek mümkün mü? Veysel de bu duygularla olsa gerek, “Sen bir çiçek olsan ben de bir yaz olsam” diyor:

*Her sabah her sabah suya giderken
Yâr yolunda toprak olsam toz olsam
Bakıp dört köşeyi seyran ederken
Kara kaş altında elâ göz olsam*

*Üğrünü üğrünü giderken yola
Nice dilsizleri getirir dile
Gövel ördek gibi inerken göle
Ya bir şâhin olsam, ya bir baz olsam*

*Veysel ördek olsun, sen de göl, yârim
Yeter gayrı, kerem eyle gel yârim
Lâle sümbül mor menevşe gül yârim
Sen bir çiçek olsan, ben bir yaz olsam*

GEÇMİŞ ZAMAN DÜŞLERİNE BİR YOLCULUK

Geçmiş zaman düşlerine bir yolculuk yaptım. Bitmemiş bir masalı yaşadım geçtiğimiz güz. Allı, morlu, sarılı, yeşilli, elvan elvan, çiçek çiçek fistanların hâlâ gözlerimde oynadığı bir masalı yaşadım. Tozlu yollarında yanık türküler çığırın kağnıların hâlâ sap taşıdığı ve çeşmelerin hâlâ efsaneler söylediği Doğanşar’da bir gün yaşadım. Bir masal günü... Bir masal günü ki, bütün zamanlar iç içe...

Al bir yazmanın altında fes; kalın, kara kaşların üzerinde bir sıra çil çil altın; yazmanın altından dışarı taşmış zülüfler, sarı bir fistan, peşli, kuşak, allı morlu çoraplar... Genç bir gelin alıp götürdü beni, yanı başımızda; ama masalların Yemen’i kadar uzak Doğanşar’a... Hâlbuki, otobüsle Erzurum’a gidip gelirken gördüğüm işaret levhasındaki bir isimden başka anlamı yoktu benim için Doğanşar’ın..

Sarı fistanlı gelin olmasa nereden bilirdim defalarca gördüğüm işaret levhasındaki alelâde bir ismin zengin bir coğrafyaya, zengin bir kültüre dönüşebileceğini. Karacaoğlan, Emrah mısralarının şekil bulup kekik kokulu, al yanaklı, kömür gözlü güzellere dönüşebileceğini nerden bilebilirdim. Elmas parıltılı çeşmelerin hâlâ geçmiş zaman efsanelerini anlattığını, Teke Dağı’na dumanın gurbet türküleri gibi çöktüğünü; yaylaların, besmeleyle konulup besmeleyle kaldırılan bereketli sofraları süsleyen sütlerin ve balların hâlâ kekik kekik, çiçek çiçek kokabildiğini nereden bilebilirdim. Tandır evlerinden odalara, odalardan dışarılara taşan tandır ekmeği kokusunu, Doğanşar güzelleri gibi nakışlı keleklerin raks ettiği; tarla kuşlarının, böceklerin ötüştüğü, yayla yelinin yüzleri ve gönülleri okşadığı bu masal diyarını nereden bilirdim, sarı fis-

tanlı gelini görmesem.

Çirkin beton duvarların kâbuslar gibi üzerimize üzerimize geldiği kent labirentinde asfaltın, egzoz dumanının, motor gürültüsünün, trafik canavarının, enflasyonun, terörün, asık suratlı öfkeli insanların üzerimize üzerimize geldiği, boğduğu kentin tam orta yerinde gördüm al yazmalı, sarı fistanlı, üç etekli, fesli, zülüflü, ayaklarında renk renk, nakış nakış yün çoraplar, yeşil naylon ayakkabılı gelini. Kendisi gibi genç, yakışıklı kocasının kolunda yürürken geçmiş zaman masallarından tayy-i zaman etmiş gibiydi. Hemen yanlarına yanaştım ve sordum:

- Nerelisiniz?

-Doğanşarlı' yım, dedi genç adam.

-Bu kıyafet?

Güldü.

-Bizim orda hep böyle giyinir kadınlar.

Doğanşar Belediye Başkanı Hüseyin Bey, belediye otobüsünde yerimi ayırtmıştı. İlçede de Tarih Öğretmeni Fikri Karaman karşılayacaktı.

Sivas'tan Hafik'e kadar yolu âdetâ ezberle biliyordum. Hafik'in hemen çıkışında, Doğanşar levhasının gösterdiği istikamete, kuzeye doğru, dönünce otobüsümüz büyümlü bir âleme doğru başlayan yolculuğun heyecanlı ürpertisi sardı içimi.

Doğanşar'a yaklaştıkça coğrafya ve mimari değişmeye başlıyordu. Karadeniz'e doğru yaklaşmakta olduğumuzu hissediyordum. Doğanşar, İç Anadolu coğrafyası ile Karadeniz

Abdulkerim Dinç

coğrafyasının kucaklaştığı yerd. Hafık'ten daha çıkar çıkmaz âdeta, pek yüksek olmayan bir koridorda gidiyorduk. Doğanşar, dört bir yanı dağlarla, birbirine girmiş sıralı tepelerle çevrilmiş kapalı bir havza idi âdeta..

Otobüsümüz Doğanşar'a varmadan bir su başında durdu. Buz gibi, polat gibi yayla suyunun yanmış yürekleri söndürdüğü bir çeşme başında. Avuç avuç içtiğim suya kanamıyordum. Aşağıda bir alabalık tesisi kurulmuştu. Çeşme başında buz gibi su, havuzdan canlı canlı çıkarılan leziz alabalıkların ızgaralardan yayılan kokusu iştahları daha bir kabartıyordu. Ya manzara? Aşağıdan Dipsiz Göl deresi çağıl çağıl akıyor; tepelerde ormanda yeşilin bin bir rengi...

Otobüs yolcularından başka kimse yoktu çeşme başında. Hâlbuki, şehrin gürültüsünden hiç değilse bir hafta sonu kurtulup neden buraya kaçmaz Sivaslı?

Dipsiz Göl deresi dedim ya, dereye adını veren gölü merak edip sordum: "Görürüz şimdi" dediler. Biraz ilerde. Doğanşar'a giderken yolun sağında, ormanlık bir tepenin hemen eteğinde, pek geniş olmayan, koyu yeşil ve dipten kaynayan bir göl. Dediklerine göre, girenler dibini bulamamışlar. Tam ortasındaki hava kabarcıklarından gölün dipten kaynadığı anlaşılıyor. Gölün asıl ilginç, asıl görülmeye değer tarafı yerin altından elli-yüz metre kadar devam eden akıntısının bir şelâle oluşturması. Şelâlenin nefis manzarası karşısında kurulacak bir tesis, bu güzel tabiat parçasını görmek isteyen insanları mutlaka çekecektir. Güreşleri ve Ahmet Ayık gibi güreşçileri ile şöhret bulmuş Doğanşar'a sembol olabilecek bir güzellik Dipsiz Göl ve şelâlesi.

Gelinlik kızlar gibi salına salına akan derelerden, ormanların gölgelediği vadilerden ve sarsıntularla tırmandığımız tepelerden sonra Doğanşar birdenbire çıkıverdi karşımıza. Akşam güneşi, mor tepelerde turuncu helezonlar çiziyordu.

Fikri Karaman beyi, Doğanşar meydanında bekliyor buldum. Hoş beşten sonra Kaymakamlık binasının önünde sandalyelerimize kurulup demli çaylarımızı yudumlamaya başlıyoruz. Doğanşar, hem Sivas'a hem Tokat'a uzak. Bu yüzden geri kalmış, bu yüzden göçler yaşamış; ama bu yüzden kültürünü hâlâ muhafaza edebilmişti. Bu yüzden ki kaybettiğimizi sandığımız güzel değerlerimizi kıymetli hazineler gibi korumuştur.

Doğanşar'ın havası lâtif, tabiatı hoş; ama insanı daha lâtif, insanı daha hoştu. Dediğim gibi, kaybettiğimizi sandığımız bütün güzel değerlerimizi Doğanşar insanının davranışlarında görebiliyordunuz.

Yanımdakiler hemen toparlanıyorlar. Gayri ihtiyari ben de kalkıyorum.

“Kaymakam bey!” diyorlar. Şaşırıyorum. Giyimi, kuşamı, davranışları halktan birine benzeyen bu adam mı kaymakam? Kaymakam Fuat Türkel Bey de hemen bir sandalye çekip oturuyor. Çaylar tazelandikten sonra koyu bir sohbet başlıyor. Ben fark ettirmeden Kaymakamı inceliyorum.

Doğanşarlıların çok sevdiği, tayini çıkacak diye korktukları Fuat Türkel. O, romanlarda okuduğumuz, filmlere ve karikatürlere konu olan; o ulaşılmaz, o önünde elpençe divan durulan “hükümet” değil. Genç; ama bilgili. Genç; ama tecrübeli. Daha da önemlisi halkını tanıyor. Genç yaşına rağmen, pek çok hizmetleri var Doğanşar'a. Halktan biri gibi, sokakta bir sandalyede çay içebiliyor. Doğanşarlıların, kaymakamlarına selam verirken gözlerinde parıldayan sevgi ışığını görebiliyorum. Sevdikleri kadar da sayıyorlar. O, hükümet kadar uzak değil; hükümet kadar yakın. “İşte” diyorum, “Bize böyle kaymakamlar, bize böyle valiler lâzım”.

Abdulkerim Dinç

Ertesi sabah, erkenden yola çıkıyoruz. Durağımız önce Sütlüpınar. Bir zamanlar kadın memesi şeklinde olan ve süt renginde akan Sütlüpınar, benzin istasyonu yapılıncaya yıkılmış ve yolun sol tarafına taşınmış. Suyu da bildiğimiz su renginde. Anlatılanlara göre, cahil bir kadın Sütlüpınar'ın suyunda çocuğunun kirli bezini yıkayınca efsanevi su bütün büyüünü kaybetmiş. Hâlbuki sütü az olan nice kadın umutlarla koşmuş Sütlüpınar'a.

Kadınlarımızı hayatın içinde görmek için Çatpınar obasına doğru yeniden zorlu bir yolculuk başlıyor. Yollar çok bozuk. Daha önce Doğanşar obasında gördüğüm gibi Çatpınar obasında da yan yana, hiç aralık bırakmadan dizilen çadırlar bir üçgen oluşturuyor. Doğu Anadolu'da olduğu gibi dikey-periyodik gerçekleşen yaylacılık, Doğanşar'da Doğu Karadeniz'e benzer şekilde farklılık gösteriyor. Doğanşar'da önce obaya, daha sonra yaylaya çıkılıyor. Yaylaktan iniş de önce obaya, bir süre obada kaldıktan sonra kışlağa, yani köye yahut ilçeye şeklinde gerçekleşiyor.

Obalarda çadır biçimleri ve obanın yerleşim şekli, filmlerde gördüğümüz Kızılderili obalarına ilginç denecek derecede benziyor. Obanın ortasında filmlerde gördüğümüz totem eksik diyeceğim; hayır, her obanın ortasında mutlaka ulu bir ağaç bulunuyor. Obayı seyrederken, bir sürü Kızılderili savaşçının çığlıklar atarak hücum edeceği vehmine kapılıyorsunuz. Oysa obada hayat çok sakin. Farklı bir araştırmaya ihtiyaç duyan obaların günlük hayatı mutad şekilde devam ediyor. Pek çok çadırda genç kızlar yayık yayıyorlar. Hepsinin üzerinde pırlıl pırlıl, tertemiz; beni Doğanşar'a çeken kıyafet. Her biri çiçekler kadar zarif ve çiçekler kadar güzel.

Alan köyünde Yavuz abiyi tanıyoruz. Dünya güzeli, hoşsohbet, gani gönüllü bir insan Yavuz abi. Zamanımızın dar olduğunu söylememize rağmen hemen sofrayı kuruyor. Tan-

dırdan yeni çıkmış ekmekler, taze peynir ve balla bir kahvaltı daha yapıyoruz. Gurbetlikten, köyün problemlerinden, geçmiş zamanlardan konuşuyoruz.

Sütlü kahvelerimizi Beşağaç köyünde içiyoruz ve kızağı orada görüyorum ilk. Beşağaç ve yöredeki pek çok köyde kullanılıyor kızak. Engebeli arazide, otu ve sapı traktörlerle veya kağnılarla taşımak mümkün olmadığı için kızaklar kullanılıyor.

Beşağaç ‘tan Boyalı ‘ya tırmanırken arabamız, bir yamaçta onları görüyoruz. İki genç kız ve anaları orakla ekin biçiyorlar. Arabamızdan inip yanlarına yaklaşıyoruz. Selamımıza, güler yüzüyle, gönülden “aleykümselâm” diyen baba, hemen sofraya buyur ediyor. Kara, iri elleri şerha şerha Baba’nın. Kara, iri, şerha şerha elleriyle ayran ikram etmek istiyor hiç değilse. Bu eller Anadolu... Ananın, yazmayla iyice kapattığı esmer, yanık; ama nurlu yüzü Anadolu... Orak tutan kınalı eller Anadolu... Ve onlar, alınlarının teri kadar bile iri olmayan ve onlar alınlarının teri kadar bile bereketli olmayan ekinlerini, bin yılların kaderini biçiyorlar susuz dağ yamaçlarında.

Boyalı, Yeşilçukur ve Avcıçayı... Ceylan bakışlı, keklik sekişli güzeller diyarı Avcıçayı. Yaşlı, genç, çocuk sevgisiyle, muhabbetle karşılıyorlar bizi. Muhtar Tayyar Görmez’e misafir oluyoruz. Muhtar, yıllarca İstanbul’da taksi şoförlüğü yapmış, güngörmüş, uyanık biri. Bir o kadar gönül adamı, bir o kadar da hoşsohbet. Yemekten sonra köyün seteninde sohbetimiz devam ediyor. Avcıçayı’nın kızları, bizim için halay tutuyorlar. Halay değil, güvercin dansı bu, kınalı keklik dansı...

Ayrılış da bir o kadar hüzünlü oluyor. Adresler alınıp, adresler veriliyor. Bilinmez bir zamanda yeniden buluşmak üzere vedalaşıyoruz.

Güneş mor tepelere yaklaşırken Söbüler’e, Kıpçak’a doğ-

Abdulkerim Dinç

ru yola düşüyoruz. Tozlu yollara... Bir geçmiş zamanlar düşü daha sona eriyor. Gözlerim dalıp gidiyor. Tarifsiz duygular yaşıyorum. Saadet, hüznün ve büyü...

(Bu yazı 1995 yılında Atlas Dergisi'nde "Kasabanın Düşleri" ismiyle fotoğraf sanatçısı Fatih Özenbaş'ın fotoğraflarıyla yayımlanmıştı. Fatih bey, arayıp Doğanşar'da yaylaya çıkışı yeniden fotoğraflamayı teklif etti. Ben de Doğanşar Kaymakamını 2012 Nisan ayında aradım. Saygıdeğer Kaymakam, eski yaylacılığın ilçede kalmadığını, yaylacıların artık kamyonlarla beton evlerin yapıldığı yaylalara gittiklerini ve o giysilerin de az giyildiğini söyleyince içimden bir tel koptu.)

EMİNE

Geçtiğimiz hafta sevgili dostum İsmail Bingöl'le bir köye davetliydik. Birkaç saat kalıp dönecektik. Sarıgül'ün hazırladığı nefis kuymağı, leziz köy peynirini, kayganayı yedikten ve tavşankanı çaylarımızı yudumladıktan sonra yola düştük. Güneş, mor dağların üzerinden ayçiçeği tarlalarına, uzayıp giden yeşil ovaya gülümsüyordu. Tam köyden çıkarken, genç bir kadın gördüm. Üzerinde çok eski bir entari, kucağında sarı saçlı, mavi gözlü dünya güzeli bir bebek vardı. Yüreğim cız etti. Emine'yi hatırladım.

Emine mi?... Sabrederseniz anlatayım Emine'yi size.

Bir saat sonra dersim vardı. Notlarımı gözden geçiriyordum. Dalmışım. Niyazi emmi kapıyı açınca sıçradım. Yanında kahverengi ihramlı bir kadın vardı. Kadın, beni görünce Niyazi emminin sözünü yarıda keserek atıldı:

- Hocam!..

Tanıyamamıştım.

- Hocam, beni tanımadınız mı? Ben Emine, hocam.

Emine?.. Emine?.. Genç kadının yüzü yabancı gelmiyordu; ama bir türlü kim olduğunu çıkaramıyordum.

- Karacaören köyünden hani...

Birden hatırladım. Emine'ydi. Ama Emine'yi karşımda bu hâlde görebileceğimi mümkün değil düşünemezdim.

Abdulkerim Dinç

- Hayrola Emine? Bu ne hâl böyle!...

Yıllardır unutamadığım, hayâlîmden silemediğim Emine bu muydu?

- Kocam.. Kocam hastanede. Yaralı. Çok perişan.. Aklıma siz geldiniz hocam.

- Hastanede mi?

- Araştırma Hastanesi'nde, ameliyata aldılar . Ben de size koştum.

Gitmeliydim. Emine, ağlamaktan kızarmış gözleriyle öylece bakıyordu gözlerimin içine. "Gelemem. Dersim var." desem, biliyorum kahrolacaktı. Bana kadar, kocasını ameliyatta bırakıp gelmişti.

Hemen kalktım. Derse yetişemezsem bir çaresine bakmalarını bölüm başkanına söyleyip çıktım. Emine, iki adım arkadan geliyordu. Soluk alış verişini duyuyordum. Ne söyleyeceğimi, ne soracağımı bilemiyordum. Koridorları adeta koşarak geçtik. Taksi şoförüne bizi Araştırma Hastanesi'ne götürmesini söyledim.

- Hayrola Emine, ne oldu kocana?

- Kavga etmişler hocam. Köy yeri biliyorsun. Kürekle beline vurmuşlar. İlçeye götürdük, Erzurum'a sevk ettiler. Bir arabaya atıp getirdik. Ameliyata aldılar. Aklıma siz geldiniz. Akrabalar var ; ama bilmiyorum evlerini. Siz geldiniz aklıma.

- İyi ettin Emine.

Dönüp yüzüne bakamıyordum. İhramın altından elleri gözüküyordu. Elleri kirliydi. Ya tarladan, ya ahırdan çıkmış; üzerine bir ihram atıp gelmişti. Bu eller, hatırladığım eller değildi. Bana uzattığı, kekik kokan kınalı eller değildi bu eller.

Merdivenleri soluk soluğa çıktık. Asansörü bekleyecek zaman değildi. İri harflerle “Ameliyathane” yazılı camekânın önüne geldiğimizde, döndüm; Emine ağlıyordu. Kapıları açtım. İri burunlu, esmer bir genç ayağa kalktı. Kucağında iki yaşlarında bir çocuk vardı. Çocuk, Emine’yi görünce kollarını açtı. Emine’nin kızıydı. Mavi gözlü, sarı saçları bukle bukle omuzlarına dökülmüş güzel bir çocuktü. Emine, gencin kucağından kızını alıp bağına bastı. Tokalaşmak için elini uzatan genç, yerlere kadar eğiliyor, elimi öpmek istiyor, yalvarıyordu.

- Hocam, yardım edin ağabeyime.

Omuzunu tuttum.

- Ameliyata aldılar. Bir saat on dakika oldu. Bel kemiğı zedelenmiş. Felçten bahsediyor doktorlar. Bir şeyler yapın hocam.

- Ameliyata almışlar. Hele bir çıksınlar bakalım. Allah’tan ümit kesilmez. İnşallah korktuğumuz olmaz.

Beyin cerrahiden tanıdığım yoktu. Emine ve kayına “Kimseyi tanımıyorum” diyemezdim. Onlardan ayrılıp, birkaç arkadaşına telefon ettim. Nihayet, arkadaşlardan birisi, İbrahim beyle görüşüp selâmını söylememi istedi. Yukarı çıktım. İbrahim Bey ameliyattaymış. Yani Emine’nin kocasının ameliyatında. Yeniden ameliyathaneye döndüm. Emine, bir sıraya oturmuş, kucağında sıkı sıkıya sardığı kızını şuursuzca sallıyordu. Beni görünce ihramını düzeltti. Yine öyle, gözlerinin içine bakıyordu. Esmer genç, mucize bekler gibi yanıma koştü.

- Bir tanıdık buldum dedim. İbrahim Bey, ağabeyinin ameliyatında. Yukardan, iyi şeyler söylediler. Korkmanıza gerek yok. İnşallah ameliyat başarılı geçer. Şimdi dua etmekten

Abdulkerim Dinç

başka bir şey gelmez elimizden.

Oturdum. Emine, şimdi karşımdaydı. Zayıflamış, biraz solmuştu; ama hâlâ güzeldi. Yazmasının altından bir tutam kumral saç çıkmıştı. Gözleri, etrafındaki morluğa rağmen, yıllar önce gördüğüm yakıcı mavilikteydi. Gözlerinin beyazı kızarmış; bakışları ne kadar yılgın ve yorgun olursa olsun... Bağına bastığı küçük kız gözlerini kırıştırarak beni inceliyordu. Rengi solmuş kırmızı entarisi yer yer yamalıydı, yırtıktı. Ürkek bir kedi yavrusunu andırıyordu.

- Maşaallah, ne güzel kızın var Emine. Kaç yaşında bu güzel şey?

- İkisinde hocam.

- İsmi ne?

- Hülya.

- İsmi de kendisi kadar güzel.

Eğildi, kızına acıyla baktı. Derin derin içini çekti.

Kantine kadar gidip küçük kıza meyve suyu, çikolata, bisküvi aldım. Minik kız, ayda yılda bir gördüğü şeyleri hemen kapıp göğsüne bastırdı. Ona, kollarımı uzattım.

- Bana gelir misin güzelim?

Utandı. Anasının kucağından alıp dizime oturttum. Meyve suyunu açtım. Bisküviden ağzına verdim. Belli ki çok açtı. Meyve suyunu çubukla içmeyi beceremiyordu. Piskırınca, dizim kıpkırmızı meyve suyu oldu. Hülya, bir suç işlediğini anlamıştı. Dudaklarını büzdü. Öpücüklerle teselli etmeye çalıştım. Emine, kızını kucağımdan utanarak aldı. Hülya da utanmış, yüzünü annesinin göğsüne gömmüştü. Tombul bileğinde mavi boncuklardan bir bilezik vardı.

- Sizi de rahatsız ettik hocam. Üstünüz de battı.

Emine, fakültenin koridorlarında, gülüşen, şakalaşan öğrencilerimin yaşındaydı. Ama gözlerinde, dışarı fırlamış elmacık kemiklerinde, gözlerinin altındaki morlukta, yazmasından dışarı fırlamış saçlarında acı çekmiş, çok tecrübeler geçirmiş insanların izlerini taşıyordu. Bakışlarında kırkına yaklaşmış kadınların olgunluğu vardı. Oysa, kayalarda nasıl da sekerdi Emine...

Hem folklor araştırması, hem de kısacık bir tatil yapmak için gittiğim Karacaören Köyü'nde tanıdım Emine'yi. Mezun öğrencilerimden Mustafa, köyelerinin farklı âdetlerinden, tabiat güzelliklerinden bahsedince bir haftalık izinle Karacaören'e gitmiştim.

Emine, Mustafa'nın amcasının kızıydı. Mustafaların ak-sine, Emine'nin babası çok fakirdi. Halk deyişiyse "bir göz dam"da yaşıyorlardı. Altı çocuğun en küçüğü olan Emine'yi, Mustafalara besleme gibi vermişlerdi.

Emine benden önce, götürdüğüm birkaç kitapla tanıştı. Kitaplara bakışı, eline alışı, siler gibi yaparak okşayışı dikkatimi çekmişti.

- Ne yapıyorsun? demiştim gülerek.

- Kusura bakmayın, kusura bakmayın hocam, diyerek sücüstü yakalanmış çocuklar gibi geri çekilmişti.

- Kitapları seviyorsun galiba?

Yanakları al al olmuş; boynunu bükmüş ve başını sallamıştı sadece.

- Okuma biliyor musun?

Abdulkerim Dinç

- Hı hı...

Biraz önce masaya bıraktığı, bir şiir kitabıydı.

- Çok beğendiysen, senin olsun.

Gözlerini iri iri açmış, öylece gözlerime bakıyordu Emine. İnanamıyordu.

- Çekinme al. İsmin ne senin?

- Emine.

- Okula gidiyor musun Emine?

- Cık...

- Hadi, al kitabı.

Kınalı ellerini uzattı, kitabı aldı ve kaçtı. Arkasından güldüm. Artık Emine, çevremden ayrılmaz olmuştu. Bana hizmet etmek için canla başla koşturuyordu. Emine'ye teşekkür etmekten sıkılır olmuştum. Ama biliyordum ki, o bana hizmet etmekten zevk alıyordu. Ertesi sabah müjdeyi fısıldayarak verdi:

- Kitabı okudum hocam.

- Peki, nasıl buldun?

- Çok, çok güzel. Şey...

- Evet Emine?

- Teşekkür ederim hocam. Aldığım ilk hediyeydi.

Şaşırdım. Emine gördüğümünden çok farklıydı. Saf, cahil bir köylü kızı değildi. Gözlerinde farklı bir ışık vardı.

- Kitap okumayı sever misin?

- Okurum. Çok severim kitap okumayı; ama müsaade etmiyorlar. Yengem elimden alıp yırtıyor.

- Niye peki?

- İlkokulu bitirdikten sonra babam burada yoktu. Kendim gidip ortaokula kaydoldum. Nermin öğretmen vardı. O çok severdi beni. Kışın babam gelip beni okuldan çıkarmak istedi. Nermin öğretmen eve gelip babamla konuştu ve razı etti. O sene sınıfımı takdirname ile geçtim. Sonra...

-E..e..sonra?

-Nermin öğretmenin tayini çıkıp başka yere gitti. Babam da beni okuldan aldı. Okumak istiyordum oysa.

İçimde, tarifsiz bir acı hissettim. Emine'den maniler, masallar derledim. Çok ısrar etmeme rağmen, türkü söyletmedim.

Bir hafta bitmişti. O gün, köyün üç kilometre kuzeyindeki yıkık bir kaleye gidecektik. Yiyeceklerimizi arabaya yükledik, erkenden yola düştük. Beş kişiydik. Emine de hizmet için yanımızdaydı. Kale sarp bir kayalıktı. Mustafa ve diğer çocuklar balık tutma sevdasına düşünce ben kayaları tırmanmaya başladım. Birkaç dakika geçince yorulmuştum. Çıkamıyordum artık. İnemiştim da. Aşağı bakıp korkuyordum. Çaresiz, öylece soluklanırken Emine bir keçi gibi tırmanarak yanımdan geçti. Bir taşın üzerine oturup beklemeye başladı. O tatlı mavi gözleriyle sinsi sinsi gülüyordu kâfir. Mahcup olmamak için bütün gücümü toplayarak tırmandım. Emine'nin yanına vardığımda yorgunluktan yığılıp kaldım.

- Size bir türkü söyleyeyim mi hocam?

- Türkü mü? Dün o kadar yalvardım niye söylemedin?

Abdulkerim Dinç

- Bilmem, içimden gelmedi.

Emine'nin mavi gözlerine baktım. Bakışlarında farklı bir ışıltı vardı. Yazmasının omuzlarına inmesine aldırılmıyordu. Kumral saçları, güneş ışığında ışıltılıydı. Beyaz teni, mavi gözleriyle çok güzel bir kızdı Emine. İlk defa farkına varıyordum. Başımı çevirdim, göz alabildiğine uzanan ovaya baktım. Emine içimden geçenleri anlamış, kendisini iyice fark etmemi istiyordu. Uçarı bir genç kız edasıyla, yeniden sordu:

- Türkü söyleyeyim mi?

- Çok sevindir.

Saçını elleriyle itti. Gözlerini ufka çevirip büzdü. Kırmızı dudaklarından türkünün nağmeleri dökülmeye başlayınca şaşırdım.

Kırmızı gül demet demet

Sevda değil bir alâmet

Konuşmasından farklı, berrak bir sestir. Hüzün vardı sesinde. Ben şaşkındım. Biraz daha Emine'ye bağlanarak dinliyorum, Emine'nin yüzünü inceliyordum. Birden sustu ve ağlamaya başladı.

- Ne oldu Emine?

Başını dizlerinin arasına koymuş, hıçkırarak ağlıyordu. Saçlarını okşadım. Başını koluma koydu. Ağladı, ağladı.. Gözyaşları ellerimi ıslattı.

- Ben ne yapacağım hocam? Öylesine çaresiz, öylesine yalnızım ki... Beni ilk defa siz insan yerine koydunuz. Benimle konuştunuz. Bana değer verdiniz. Size çok teşekkür ederim. Bana böyle yaklaşmanız, benim için inanılmaz bir şey. Buna ne kadar ihtiyacım vardı. Bilemezsiniz. Sizi çok yakın

hissediyorum kendime. Lütfen yanlış anlamayın beni. Ben ne yapacağım hocam? Bana elışı yap diyorlar, iyi bir kız ol diyorlar. Ben okumak, iyi bir insan olmak istiyorum. Aldılar elimden, her şeyimi aldılar.

Birden elimden kurtuldu. Yine keçi gibi sekerek; ama kayalardan düşüp ölmek ister gibi koşarak aşağı inmeye başladı. Arkasından bağırdım. Her adımında yüreğim ağzıma geliyordu. Kayalardan Emine'yi düşünerek indim. Unuttum kayaları da, uçurumu da, düşmeyi de, ölümü de...

Köyden ayrılırken kitaplarımın bir kısmını Emine'ye bıraktım. Yine kitap göndereceğime dair söz verdiğem de gönderemedim. Fakat kaleyi, o kayaları, o türküyü, Emine'nin mavi gözlerini, okşadığım kumral saçlarını asla unutmadım.

Ameliyat, üç buçuk saat sürmüştü. Bütün çabalar, Emine'nin kocasını, felçten kurtaramamıştı. Yirmi dokuz yaşında dağ gibi bir insan, artık yatağa bağlı yaşayacak ve mutluluğu neş'eyi tatmamış Emine, yatalak kocasına ömür boyu hizmet edecekti. Elbisesini giydirecek, yemeğini yedirecek, altından alacaktı... Emine, kucağında mavi gözlü, altın sarısı saçlı Hülya'sı ile henüz benim hayat, mutluluk kaynağı öğrencilerimin yaşındaydı.

Emine'nin kocası hastanede yirmi gün yattı. Satacak ne tarlaları, ne de mülkleri vardı. Üç koyunla bir danayı satıp hastanenin parasını ancak temin edebildiler.

Köye dönme vakti gelmişti. Emine'nin kocasını, arabanın koltuklarını indirerek hazırladığımız yatağa yatırdık ve köye doğru yola çıktık. Yıllar sonra Karacaören'e yeniden gidiyordum. Ama Mustafa yoktu. Tayini Mardin'e çıkmıştı. Babası öldükten sonra anasını alıp köyden tamamen ayrılmıştı.

Abdulkerim Dinç

Hülya, bir taraftan çikolatasını yalıyor, bir taraftan burnunu cama yapıştırmış dışarıyı seyrediyor. Kendi kendine kahkahalar atıyordu. Hiçbir şeyin farkında değildi minik Hülya.

Sıkıntılı bir yolculuktan sonra, köye akşamüstü varabildik ancak. Emine'nin tarifine göre geldiğimiz bir toprak evin önünde durdu arabamız. Kocasını büyük bir itinayla, alçak bir kapıdan geçirdik. Zifri karanlık bir avludan geçip iki basamak çıktık. Bir odadaydık. Küçük odayı, tavanda pence-re denilen bir oyuk aydınlatıyordu güya. İçeride ekşimsi bir koku vardı.

- Biz kaçalım Emine. Sana da geçmiş olsun arkadaşım. Allah şifa versin. Erzurum'a gelerseniz, beni aramayı ihmal etmeyin. Tamam mı?

Genç kadın, dudaklarının arasından teşekkür ediyordu. Kaderine sitemler ettiği her hâlimden belli oluyordu. Korka korka:

- Yemeğe kalsaydınız... Şey, çay...

Emine, bu hâlini görmemi istemezdi asla. Burada yemek ikram etmek istemezdi bana. Biliyorum. İçimden bir şeylerin koptuğunu hissettim. İçimizde hoşnutsuzluğunu tek belli eden altın sarısı saçlı, mavi gözlü Hülya oldu. Çikolatası öylece kalmıştı elinde. Bu evi, bu hayatı sevmediği her hâlimden belli oluyordu. Yirmi gün ne güzel şeyler yaşamıştı oysa...

- Sağ ol Emine. Başka bir zaman inşallah. Bir an önce yola çıkalım.

Emine'yi de, Hülya'yı da kollarından tutup götürmek istiyordum. Şehrin aydınlığına, aydınlık bir apartman dairesine götürmek istiyordum. Ama... Emine, bir hayvan gibi satıldığı ve asla sevmediği, her gün dayak yediği bir adamın hizmetini görecekti, bu karanlık fare deliğinde... Hayır, Emine bütün

bunları asla hak etmemişti.

Kapıya çıktık. Arabaya binerken döndüm, Hülya, Emine'nin kucağında ağlamaksı bakıyordu öylece. Emine iki adım attı, bir şeyler söyleyecekti.

Camı açtım.

- Hocam.

- Buyur Emine!...

- Hülya bana benzemeyecek hocam. Hülya benim kaderimi yaşamayacak. Hülya'yı karanlığa mahkûm etmeyeceğim. Hiçbir güç ama hiç bir güç Hülya'yı okutmama engel olamayacak. Ben artık her şeyi görebiliyorum. Görebiliyorum hocam. Hülya, bu karanlığa mahkûm olmayacak.

İPEK

Minibüsümüz, yılan gibi kıvrılan yolları homurtularla tırmanıyordu. Bir pamuk yığınının, bulutların içindeydik şimdi. Bulutların arasından, hemen altımızdaki koyu yeşil gölü görebiliyordum. Buradan görünüşü, güzelliğine rağmen ürktü-tü-cüydü. Tek dalga kıpırdamıyordu. Birden durdu arabamız. Homurtu durdu. Zirvedeydik sanırım.. Gölün görünüşü korkunçtu. Başımı çevirdim. Minibüste kimsecikler yoktu; şoför bile.. Yapayalınızdim. Birden, içimi bir korku sardı. Ya araba kendi kendine hareket ederse?.. Uçurumdan, koyu yeşil gölün derinliklerine gömülebilirdim. Kıpırdamak istedim. Koltuğa yapışmıştım adeta. Korkuyordum. Kalbimin çırpınışlarını duyuyordum. Bağırarak istiyor, bağırarak istiyordum... Allahım, nereye gitmişti yolcular, nereye gitmişti şoför?.. Bir dağın zirvesinde yapayalınızdim. Kıvrılan yolların hemen altında koyu yeşil, korkunç bir göl vardı. Nasıl oldu bilmiyorum, bulutlar birden çekildi ve çekilen ak bulutların içinden bembeyaz bir at ve atın üzerinde beyazlar giyinmiş bir kız göründü. Öylece gülümseyerek bana bakıyordu. “Gel!” diye işaret etti. Kalktım. Kurtulmuştum koltuktan. Kapıyı açıp dışarı attım kendimi. İçimden de kara bulutlar kalktı. Minibüs şimdi istediği yere, gölün dibine bile gidebilirdi. Atlıya yaklaştım. Bembeyaz, ışıklı bir yüzü, başında papatyalardan yapılmış bir taç vardı. Saçları örgülüydü ve her örgü mavi boncuklarla, püs-küllerle süslenmişti. “Gel!” diye işaret etti yeniden. Gülüm-süyordu. Tarifsiz bir korku sardı içimi. “Kimdi bu beyazlı, başı çiçeklerle taçlanmış, saçları örgülü kız?” Bir peri kızı mı, bir hayâl mi, yahut kötülük cini mi? Bir uçurumdan mı atmak istiyordu beni?

Bir kişneme ile irkildim. Döndüm, arkamda bir başka beyaz at duruyordu. Beyazlı kız, binmemi işaret etti. Ben at binmeyi bilmezdim ki.. Ama büyülenmişim sanki ve bir emre itaat eder gibi sıçradım atın üzerine. Hiç de zor değildi.. Daha tam oturmamıştım ki eyere, uçar gibi koşmaya başladı at. Saçları örgülü kızın atı önümdeydi. Atlar sanki koşmuyor, yüzüyor.. hayır, hayır uçuyordu. Pembe bulutların çevrelediği bir ovaya indik. İçimden bütün ağırlıklar uçup gitmişti. Bir kuş kadar hafif hissediyordum kendimi. Uçuyordum adeta. Bir süre sonra hafif meyilli bir köprüden, altında beyaz köpüklü deli dalgaların kayalara vurduğu bir çayın üstündeki köprüden sağa saptık. Şimdi yeşil ağaçların tak gibi sıralandığı toprak bir yolda tozu dumana katarak uçuyordu atlarımız. Uçuyorduk... Beyazlı, saçları örgülü kız öndeydi. Arada bir dönüp gülümseyerek bakıyordu. Bal rengi gözlerini, gözlerindeki sevgi parıltılarını görebiliyordum. Bir bâkirenin gözleriydi bal rengi gözleri... Ne kadar gittik bilmiyorum; bir çitin önünde durdu beyazlı kızın atı. Attan bir hamlede sıçradı saçları örgülü kız. Beş metre kadar yakınında benim atım da durdu. Beyazlı kız, başındaki papatyalardan yapılmış tacı düzeltti. Örgülerini arkadan alıp bembeyaz ışıklı giysisinin üzerine attı. Mavi boncuklarla ve püsküllerle süslenmişti örgüler. Taşlı yoldan yürüyerek beyaz badanalı, pencereleri ve kapısı yeşil boyalı bir köy, bir bağ evinin yeşil kapısı önünde durdu. Kapısının önünde, kıvrımlı gövdesi kalın ve dalları yüklü bir incir ağacı vardı.

Attan bir hamlede sıçradım. Çite doğru yürüdüm. Şimdi çitin önündeydim.

- Çok mu istiyorsun saçlarımı? dedi bir bâkire utangaçlığıyla; arı duru sular gibi sesiyle... Gel al o zaman! İpek saçlarımı sana vereceğim!

Çite elimi uzattığım anda bir karanlığa doğru yuvarlan-

Abdulkerim Dinç

dım; korkunçtu...

Yataktan kan ter içinde sıçradım. Kalbim dışarı fırlayacakmış gibi çırpınıyordu. Odanın karanlığında, öylece sırılsıklam ter içindeydim. Kulağım uğulduyor; soluğum adeta duvarlara vuruyordu. Perdelerin arasından lâcivert gökyüzü görünüyordu. Lâcivert gökyüzünden, perdelerin arasından süzülerek geldi sabah ezanları...

Rûyanın bir anlamı olmalıydı; bir şeyler söylüyor olmalıydı... Perdeyi araladım; yıldızlar vardı sarı sarı, kıpır kıpır... Namaz kılmalıydim. Soğuk su ile abdest aldım; rûyanın bulutlarında uçarak kıldım sabah namazımı... Sabahı beklemeye başladım.

Evet, zirve rûyada gördüğüm gibiydi. Göl, Tortum gölü, rûyada gördüğüm gibiydi. Bulatlar yoktu yalnız. Arabaya bindim, şoföre dönmesini söyledim. Pembe bulutlar dışında ova da rûyada gördüğüm gibiydi. Birkaç kilometre sonra tabelayı gördüm. “Devam et!” dedim şoföre. “Bu ne biçim rûyâydı Allahım!”. Bir anlamı olmalıydı. Bilim adamları ne derdi bu duruma? Ruhumun buralara bir şekilde geldiğine inanıyordum. “Dur!” dedim şoföre. İşte köprü oradaydı; altından akan köpüklü çay oradaydı. Herşey rûyadaki gibiydi. Yemyeşil ağaçların çevrelediği bozuk yola girdik. Döndüm; arabamızın arkasından kalın bir toz bulutu kalkıyordu, rûyada olduğu gibi. Yolda, yüklü eşeğinin peşinde bir ihtiyar, birkaç çocuk, ehramlı bir kadından başka kimseyle karşılaşmadık. Yolun sağ tarafındaydı gözüm.

Gırtlığıma bir şey tıkanı; konuşacak hâlde değildim. Belki seslendim duymadı şoför... Omuzuna dokunup durma-

sını söyledim. Adam, şaşkın şaşkın yüzüme bakıyordu: “Hasta mısın abi?” dedi çekinerek... Başımı salladım. “Sen beni burda bekle” dedim. Arabadan indim. Çit oradaydı. Yürüdüm. Korkuyordum. Rûyada olduğu gibi bir karanlığa, simsiyah, dipsiz bir karanlığa düşecekmişim gibi korkuyordum. Çit, beyaz badanalı, pencereleri ve kapısı yeşil boyalı bağ evi... her şey yerli yerindeydi... Kapının önünde incir ağacı... ve dallarında olmuş incirler..

Taş eşikte yaşlı bir nine oturmuş fasulye kırıyordu. Kapıdan, beyazlı, örgülü saçları mavi boncuklarla ve püsküllerle süslü, başında papatyalardan taç bulunan kızın çıkmasını bekliyordum.

Yaşlı nine, elini gözüne siper ederek bana bakıyordu. Fasulyeleri kırdığı kevgiri bıraktı, yerinde doğruldu.

-Bir şey mi istedin oğul? diye seslendi.

Gözlerimi kapatıp çiti geçtim; düşmemiştim. Sarhoş gibi yürüdüm. Gözlerimin önünde beyaz benekler uçuşuyordu. Tansiyonum düşmüştü belki de. Şaşkın şaşkın yüzümü inceleyen nineye kadar yürüdüm. Pencerelerin perdeleri kapalıydı.

- Selâmünaleyküm nine..

- Aleykümselâm oğul, buyur! Yolcu musun? Hasta mısın oğul? Bir ayran, hemen bir ayran yapıp getireyim.. Otur hele, bir soluklan hele...

Cevap vermedim. Oturdum. Yaşlı, pamuk gibi sevimli nine, yarıçıplak bir Venüs resmi bulunan paslanmış tepsinin üzerinde, kırmızı şeritli bir bardakta getirdi ayranı. Titreyen ellerimle aldım; kana kana içtim.

- Ellerine sağlık nine..

Abdulkerim Dinç

- E.. oğul, hayrola böyle? Yabancısin sen.

- Yabancıyım nine. Erzurum'dan geliyorum.

- Hayrola... buralarda?

- Söylesem, bilmem inanır mısınız? İnanmazsın nine.. Beni garip bir rüya getirdi buraya..

- Hele bir anlat, hayırlar ola. Rûyayı hayra yormalı oğul. İnşallah hayırlara vesile olur. De bakalım!

- Dün gece nine.. dün gece, rûyamda buraları gördüm. Tortum gölünü, yolu, tabelayı, ovayı, köprüyü, sizin köye gelen yolu gördüm. Oysa buralara hiç gelmemiştim ben, Tortum gölü dışında. Evinizi gördüm nine. Aynen böyle. Bir atla geldik.

- Atla mı geldiniz? At murattır.. Geldik dedin. Bir başkası da mı vardı?

- Vardı ya nine.. vardı.. Beyazlı bir kız, ipek gibi kahve-rengi saçlı, saçları belki kırk örgü ve saçları mavi boncuklarla süslü, beyazlar giymiş bir kız. İkimiz de beyaz atlar üzerindeydik. Geldik... daha doğrusu o geldi; benim atım da onun peşinden beni getirdi. Bu evin önünde durduk. Koşup buraya, senin oturduğun yere geldi. "Saçlarımı çok mu beğendin" dedi. "Saçlarım senindir, gel all!" dedi. Ama siz yoktunuz rûyamda nine...

Başımı kaldırdım; nine ağlıyordu. Yazmasının kenarıyla burnunu, iri iri yaşlar akan gözlerini siliyordu. İncir dalında bir serçe deliler gibi ötüyordu. Şarkı mı söylüyor, bir şeyler anlatmaya mı çalışıyordu daldan dala sıçrayarak ve ta başımın üstüne kadar gelerek... Artık her şey daha bir muamma hâlini almaya başladı. Nineye neden ağladığını sormadım. O da bir şey söylemeden kalktı. Elimden tuttu. Elleri anamın

elleri gibi sıcacıktı. Peşinden yürüdüm. Gıcırdayan yeşil karpıyı açtı. İçerisi loş ve serindi. Meyve, peynir suyu kokuyordu. Sofadan, bir odaya geçtik. Karşıda halı yastıklar bulunan bir sedir vardı. Perdenin arasından ince bir ışık huzmesi odanın ortasına düşüyordu. Işığın içinde toz zerrecikleri parılıyordu, altın zerrecikleri gibi.. Duvarlarda işlemeli örtülerle süslenmiş, burada “terek” denilen raflar; üzerinde bir semaver, bardaklar, emaye tencereler, bir lüks lâmba ve tabaklar vardı. Kapının kenarındaki oymalı ceviz sandığın önünde diz çöktü nine. Durdu, dua ediyor gibiydi. Ağır ağır açtı işlemeli örtüyü, kapağı, çiçeklerle süslenmiş bohçalar vardı.. Bohçaların birisini alıp yere koydu. Kırmızı, yeşil, pembe, mavi başörtüleri, namazlıklar, yazmalar arasından kırmızı bir tül aldı; açtı... Birden şimşekler çaktı gözümde... Ense kökümünden sanki soğuk sular geçti. İşte, rûyada gördüğüm örgülü saçlar tülün içindeydi. Öptü saçları nine, döndü, avucunun içinde tuttuğu saçları bana gösterdi.

- Bunlar mıydı? Rûyanda gördüğün saçlar bunlar mıydı oğul?

Hiçbir şey, hiçbir şey diyemiyordum. Başımı salladım sadece. Şimdi, saçları yanaklarına sürüyor, kokluyor, kokluyor, öpüyordu. Yeniden tüle sardı. Sandığın önüne bağdaş kurdu. Ben öylece ayaktaydım.

“Onu burda doğdum oğul. Zor oldu doğumu. Öleceğimi sandılar. Ölmedim. Sarıp sarmalayıp yanibaşıma koymuşlardı. Uyandığımda gözüm ilk onu aradı. İpil ipil bakıyordu öyle. Uzandım, yanağını okşadım parmaklarımla; güldü sandım. Yanağı ipek gibiydi. “İpek” dedim. Sevinçten ağlayarak: “İpek, ipek kızım benim”. Adı, İpek kaldı. O hep ipek gibiydi. İnceydi, nârindi oğul.. İpek gibi yumuşaktı hep; kendisi de, huyu da.. Her şeyden, her şeyden sakınırdım onu.

Abdulkerim Dinç

Bilirdim, azıcık bir soğukta hastalanır, zora gelemeydi. O, benim ipeğimdi... Bahçeye, tarlaya yanımda götürürdüm ama çalıştırmazdım. Eline bir çapa vermezdim; su bile getirtmezdim ona, incinir elleri diye... Çay kıyısında oynamayı, kurbağalara taş atmayı, ayaklarıyla suyu çırpıtmayı çok severdi. Korkardım ki çay boğar kızımı, alır götürür... Oysa çay bir tavuğu bile boğamaz. Türküler söylerdi; kendi kendine türküler yakardı. Şu pencerenin kenarına oturur saatlerce saçını tarardım. “Güzel kızım benim, ipek kızım, güvercin kızım, kınalı kekliğim!” diye severdim. Öperdim, öperdim, okşardım, severdim.. “Ana, ben güzelim değil mi ana?” derdi. “Hem de ne güzel, sen sultanlara lâıyısın kızım. Sen beylere lâıyısın ipek kızım!” Döner, başını göğsüme koyardı. Saçlarını öperdim. “Ben güzelim anne. Ölürken de güzel olacağım!” Başını iterdim hemen, “ağzından yel alsın!” Tüylerim diken diken olurdu. İpeğimin ölümünü değil gözlerimin önüne getirmek, hayâl bile etmek... “Bana zulmetme kızım, böyle konuşma bir daha... ölüm bana gelsin!” Gülerdi acı acı. On üçüne gelince ihrama girdi. Aldık kopardık çayın kenarından, aldık kopardık oyundan, aldık kopardık bağdan, bahçeden... Şimdi sadece ihrama bürünüp benimle gelirdi bahçeye, tarlaya... Çalıştırmazdım. Herkes alay ederdi benimle. Etsinlerdi... Ama ihrama girince, ama oyundan alınınca bir çiçek gibi büzüldü kendi dünyasına. Kapandı içine. Soldu. Pencerenin kenarına oturur türküler yakar, türküler uydururdu İpeğim. Artık incir ağacına tırmanmıyordu. İncirler olur, “al!” derlerdi İpeğime; bilirdim incir ağacı da benim kadar severdi İpeğimi, benim kadar... En olgun, en tatlı meyvesini sunardı; el gibi dallarıyla uzatırdı da uzanıp almazdı İpeğim. Bu odada, bu eşikte oturur ve dantel, gergef işlerdi... Hiç kimseden nakış öğrenmez; hiç kimsenin bilmediği nakışları işlerdi. Ve... Görümüm Uzundere’de oturur. Zengindirler. İstediler İpeği. Söylemedi; ağzını açıp tek kelime söylemedi. Biliyordum istemedi. Babasıyla söz kestiler. Verdik İpeği.. O günden sonra

bir gül, beyaz bir gül gibi solmaya, sararmaya başladı. Gece-leri uyumaz, şu pencerenin önüne oturur sabaha kadar dışarıyı seyrederdi. Konuşmak istedim; günlerce, aylarca konuşmak istedim. Tek kelime söylemedi. Ne oğlanı sevmediğini, ne de derdini. Birini sevdiğini biliyordum ama söylemedi. Dedim: “Kızım söyle derdini; atarım nişanı. Kime tutkunsan, gidip kendim söyleyeyim!” Söylemedi. Gözlerimin içine mahzun mahzun bakardı. Yüzünü avuçlarımin içine alırdım; bakardı, ürkek bir güvercin gibi bakardı. Kafese kapatılmış bir kuş gibi... O zaman, işte o zaman bilirdim içinde bir kuş kafese kapatılmış, çırpınır. Saçlarını tarardım; artık ne türkü söyler, ne de türkü yakardı. Susardı. Sarardı, sarardı, soldu... Yatağa düştü sonunda. Babasının hiçbir şeyden haberi yok. Ne mümkün söylemek babasına... Yatağa düştü. Aylarca yattı. Bir gün yorganlara sarıp sarmaladık Erzurum’a götürdük. Çok hastaydı. Filimler çekildi, tahliller yapıldı; sonra bir kağıda bir şeyler yazıp gönderdi doktor. Verdiği ilaçları aldı; dediklerini yaptıksa da yok... Karlar eridi, suya düştü cemre... toprağa düştü... dallara su yürüdü... dallar tomurcuğa durdu... Kuşlar yuvada cıvıldaşıp durdu. İpeğim soldu.. Onun içinde ölmüştü cemre... içinde... İnce hastalığa tutulmuştu. Bir sabah, namazdan sonra kalkıp buraya geldim. Pencerenin önünde yastıkları arkasına koymuş saçlarını örtüyordu. “Ana” dedi sevinçle, “Ana, hani çocukken oynadığım mavi boncuklar var ya, onları bana verir misin?” “Veririm gurban” dedim, “veririm yavrum!” Hoşuma gitmişti hâli; sesi eskisi gibiydi. Boncukları getirirken Allahıma hamd ediyordum. Şükürler ediyordum. Kızım, yavrum iyi olacaktı. Sesi şendi eskisi gibi, sesi şakraklı... Yine türküler yakacaktı. Saçlarını tarıyordu kendi kendine. Düzelecekti.. bar tutacaktı... Ben karşısına oturdum. Saçlarını kendi taradı. Kırk örük yaptı. Örük yaparken türkü söylüyordu eskisi gibi. Ben, ben durmadan, ama sevinçten ağlıyordum. Kırk örük yaptı saçlarını; her bir örüğü mavi boncuklarla, sonra püsküllerle süsledi. Nasıl

Abdulkerim Dinç

sevinçliydim. Kuşluk vaktine kadar sürdü, daha da sürdü. Neredeyse öğlen ezanları okunacaktı. Karşısında oturup onu seyrettim. Yanakları solgundu, sarıydı... Avurtları, gözlerinin altı çökmüştü ama yine de güzeldi; ipek gibiydi.. Saçları ipek gibi parlıyordu. Örük yapması bitti. Bana baktı; gözlerinin içi gülüyordu:

- Ana! dedi.

- Buyur yavrum, dedim.

- Ana, biri gelecek, saçlarımı isteyecek; ver ona..

- Kim gelecek kızım? Ne saçları istemesi?

- Dinle beni ana, ben ölünce saçlarımı, örüklerimi kes al. Bir gün, biri gelip saçlarımı isteyecek senden, ona ver. Tamam mı?

İşte yine başlamıştı, yine ölümden bahsediyordu. Hastalıktan sayıklıyordu galiba. Kim gelip de saçlarımı isteyecekti onun. Gülüp geçtim. Öğlene babası geldi. Sofrayı hazırladım. İpeğimin yiyeceklerini de tepsiye koyup odasına gittim. Başını yastığa koymuş, pencereden dışarıya, incir ağacına bakıyordu. Pencerenin demirinde bir serçe ötüyordu cıvıl cıvıl.

- Kızım, yavrum ben geldim. Doğrul hele, doğrul da yemeğini ye!

Aldırmadı. Tepsiyi bıraktım; yanına gittim. Gözleri açıldı. İncir ağacına bakıyordu; penceredeki kuş durmadan ötüyordu. Bayılmışım...

Hâlâ ayaktaydım. Nine ağlıyordu. Hıçkırıklar arasında kırmızı tülü, içindeki kırk örgülü saçla birlikte bana uzattı.

- Geldin işte oğul! Geldin... Kırk yıl sonra da olsa geldin...

Tülbentin içindeki saçları bir serçe yavrusunu tutar gibi tutuyordum avuçlarımın içinde. Pencereye doğru yürüdüm. Sedirden onun baktığı yere, incir ağacına baktım. İncir ağacında bir serçe durmadan ötüyordu. Daldan dala sıçrayarak ötüyordu...

Elini öptüm. Yapayalınızdı nine... Kocası üç sene önce rahmetlik olmuştu. Yapayalınızdı. Her fırsatta ziyaretine geleceğimi, İpek'den konuşacağımıza söz verip ayrıldım. Çitlerin önünde durdum. Geri döndüm. Beyazlı kızın, saçları kırk örgülü İpeğin durduğu yerde nine, göz yaşlarını siliyordu. İncir ağacının gölgesi vuruyordu kapıya ve serçe...

AĞAÇ

Naci Ağabeyin evine geçen ramazan gittim. İftarımızı bahçede yaptıktan sonra mis gibi kokan çaylarımızı yudumlar- larken sohbet ettik. Evinin tam karşısında bir bina yükseliyor- du. Onların mahallelerine de müteahhitler girmeye başlamış- tı, aynen bizim Çavuşbaşı'nda olduğu gibi.

-Bizim ev de gidecek” diyordu. “Müteahhitlerin gelme- sini bekliyoruz. Ancak, bizim parsellerde problem var. Birbi- riyle uyumsuz altı aile var. Ne yapacağız bilmiyorum.

Hanımı ise:

-Vallahi, artık bu eve elimi bile sürmem. Boya filan yok. Yakında nasıl olsa yerine apartman yapılacak. Tertemiz bir daire alıp rahat ederim. Bahçeli evin pisliğini bilemezsiniz siz. Şu avluyu günde kaç kez temizliyorum.

Koyu yeşil gölgelerin oynadığı küçük havuzun ışıldayan suyunu ağaçların salkım saçak dalları gölgelendiriyordu. Bu yıl bahçeye, ağaçlara hiç bakım yapılmamış olmasına rağmen ruhuma tarifsiz bir sükûn veriyordu bu ev, bu bahçe... Belki içinde yaşayan insanlardan kaynaklanıyordu belki de bu evin ağaçlar, gölgeli avlu, su tulumbası ve küçük altıgen havuz- dandı..

İçim burkuldu. Demek bu ev de yıkılacak ve yerine on katlı bir apartman dikilecekti. Dünyaları küçük; ama bir o kadar da temiz, bir o kadar da saf insanlara bizim mahallemizdeki ağacı anlatmak istedim. Dudaklarıma kadar geldi sözcükler; ama anlatamadım. Sonra, anlatmamın ne faydası olacaktı ki!...

En iyisi size anlatayım:

Şimdi yıkıldı o ev de, Sivas'ta Çavuşbaşı mahallesinin ruhunu yansıtan evler de... Evleri yıkılanlar, verilecek apartman dairelerinden dolayı kendilerini dünyanın en şanslı insanları addediyorlar. Bir yerde haklılar da... Zira evlerini eski hâllerıyla satmaya kalksalar yerine yeni bir ev alabilmeleri mümkün değil. Ancak, yıkılan evlerinin yerine yapılan apartmanlardan verilecek daire bu yoksul insanlar için bir servetti. Sonra, kaloriferli ve devamlı sıcak sulu, hava gazlı, kapıcılı, aydınlık, yüksek bir binada modern insanlar gibi yaşayacaklardı.

O ağaç, üçüncü sokakta köşedeki kerpiç evin küçük bahçesindeydi. Yolun bu tarafında Naciye hocaların evi, karşısında o ev...

Naciye hoca dedim de... O ağacı anlatmadan önce size mutlaka Naciye Hocayı tanıtmalıyım. Üçüncü sokağın köşesindeki ev onlarındı. Kocasını Almanya'da çalışırdı. Benim Naciye hocaya 'elif ba' öğrenmeye gittiğim yaz izne gelmişti de görmüştüm kocasını. Beyaz, sarı saçlı, pembe yüzlü iri yarı bir adamdı. Tertemiz giyinmişti. Giyiminde 'Alamancı' olmanın ötesinde bir titizlik, bir beğeni vardı. Naciye hoca, mahallenin veletlerine bir karşılık almadan Kur'an elif bası, Kur'an öğretirdi. Elif banın yanında İslâm'ın ve imanının şartlarını, gusül abdesti, namaz abdesti gibi her müslüman çocuğunun bilmesi gereken bilgileri de verirdi.

O ağaç, üçüncü sokağın köşedeki kerpiç evin küçük bahçesindeydi. İki katlı ve sıvasız kerpiç evin çekici hiçbir tarafı yoktu. Hatta sıvasız ve boyasız olduğu için çirkin bir ev bile sayılırdı. Yüksek bir duvarın çevrelediği minicik bir bahçesi vardı ve bahçede o ağaç... Bütün bahçeyi gölgeleyen bu ağacın cinsi ne idi bilemiyorum. Kimsenin ve hatta ev sahibinin de ağacın cinsini bildiğini sanmıyorum. Sokağa kadar

Abdulkerim Dinç

taşan koyu yeşil yaprakları güneş ışınlarını bile sızdırmayan bu ağaç ne çiçek açar, ne de meyve verirdi. Dışından bakan evin içindeki yoksulluğu tahmin edebilirdi. Ancak, bu evde bir farklılık vardı. Bu salhurde eve, evin temsil ettiği yoksulluğa rağmen, özellikle akşamları bahçesinden - o büyük ağacın gölgelediği bahçeden- kahkahalar yükselirdi. Kahkahalar derken ‘hayat’ demek istiyorum. Özellikle akşamları o evin önünden geçerken içindeki insanları, onların saadetini merak ederdim. O evi, o büyük ağacın gölgelediği minik bahçeyi o mesut anlarında görebilmek için neler vermezdim. Neydi bu insanları böyle mesut kılan? Neydi sokağa taşan kahkahaların sebebi?...

Ve belki de ilk beton evlerden birisi yapılıyordu Çavuşbaşı’na. Ben izine geldiğimde evin yıkılmış, ağacın kesilmiş olduğunu gördüm. İçimi tarifsiz bir acı kapladı. Birkaç ay içerisinde üç katlı beton bina mahalleye gelen süslü bir gelin gibi bütün ihtişamıyla yükseldi. İçini insanlar doldurdu. Mor, eflatun, yeşil renkli binanın pencerelerini renk renk perdeler süsledi. Pencerelerinden sarı, beyaz, kırmızı ışıklar süzüldü. Sokak lâmbasının ışığında daha bir ihtişamlı, daha bir süzülen süslü gelinler gibi dururdu ev; ama o evden, o sokaktan kahkahalar eksildi. Renk renk duvarlar vardı, renk renk perdeler ve renk renk ışıklar; ama kahkahalar yoktu. Kahkahalar ve kahkahaların temsil ettiği saadet çekilmişti o sokaktan. Resmîyet ve soğukluk gelmişti. Kerpiç evlere karşı renk ve biçim çirkinini bir kibir gelmişti.

MÜŞERREF TEYZE

Müşerref teyzeyi tanırsın. Hani karanfillerin ve gül ağaçlarının süslediği, büyük bahçesinde kırmızı yanaklı elmalar yediğimiz yeşil kapılı konakta, bizleri daima güler yüzüyle karşılayan Müşerref teyze. Tahsin'in babaanesi... Tahsin şimdi Aydın'da öğretmen.

Müşerref teyze, iki aydır ürkütücü karanlığa ve sükûta gömülmüş yeşil kapılı konağa birkaç gün önce sessizce döndü. Dönüşünü kimse fark etmedi. Sanırım kendisini kimsenin görmesini istemiyordu. Ama ben gördüm. Saatin gece yarısına yaklaştığı vakitlerde bir taksiden, yıkılmış, çökmüş bir hâlde inişini gördüm. Etrafına ürkek nazarlarla baktı. Kendisini kimselerin görmesini istemiyordu. Anlamıştım... Ağır valizini güçsüz kollarıyla taşıırken seyrettim. Bahçe kapısını açtı. Bulduğum yerden, kapının gıcirtısını duyabiliyordum. Bir zamanlar saadetin, neşenin ışık olup perdelerin arasından süzüldüğü pencereler sıkı sıkıya kapatılmış ve bir ölünün gözleri gibi karanlıktı, donuktu.

Hatırlar mısın?... Tahsin bize, elma ağacının altında gitar çalardı ve Müşerref teyze, pırlıl pırlıl bir tepsinin içerisinde çörekler, çaylar getirirdi. Torununu gururla, aşkla öyle bir seyredişi vardı ki gıpta ederdim.

Yeşil kapılı konak mahallemizin en güzel evi, âdeta mahallemizin sembolüydü. Hacı İhsan Dede, merdiven başındaki sedire kurulus, anlayamadığımız kalın ciltli kitaplar okurdu. Bir bayram sabahı ürkerek yanına yaklaşmış ve iri, damarlı, beyaz elini öpmüştüm. Yelek cebinden para çıkarıp vermişti bana. İşte o zaman sakalının gül kokusunu duymuştum. Fatma nine nur yüzlü, belli iyice bükülmüş, sevimli bir nineydi. Sanırım kocasını hâlâ bir genç kız heyecanıyla seviyordu. Bir

Abdulkerim Dinç

gün yeşil kapılı konağın önünde insanlar toplandılar. Başlarında bir imam vardı. Etraftan kadınlar, erkekler yeşil kapılı konağa koşuyordu.

İnsanlar omuzlarında taşıdıkları tabutu mahallemizin camiine götürdüler. Artık yeşil kapılı konakta Hacı İhsan Dede yoktu. Yerinde, kambur da değil, âdeta toparlak bir hâlde Fatma nine otururdu ve hiç konuşmazdı.. Müşerref teyze, Fatma nineye bir başka itina gösterirdi. Yemeğini kendi elleriyle yedirir, suyunu kendi eliyle içirirdi. Bir gün, evet bir sonbahar günü; güneşin sarı ışıklarıyla, kırmızı yanaklı elmaları parlattığı bir sonbahar günü, Fatma nine de sessizce gitti. Mahalleden çıktıktan sonra nereye gittiklerini bilemezdik.

Tahsin ve ben, liseye beraberce kaydolduk. O zaman Tahsin'in dayısı da mühendis çıkmış, Doğuda bir yerlere tayin olmuştu. Müşerref teyzenin asil gözyaşlarını gizlemeye çalışarak ağlayışını asla unutamam. Yeşil kapılı konağın bahçe kapısı sonuna kadar açılmış ve oğulun arkasından su serpilmişti. Tahsin ağabeyi o günden sonra çok az görür olduk. Yıllar sonra bir gün yanında güzel bir kadınla görüldü. Birkaç gün mahallemizde ziyaretler yaptılar ve kayboldular. Tahsin ağabey Bursa'da müteahhit olmuş, öyle diyorlardı. Zaten kendisini bir daha görmemişim. Biri kız, biri oğlan iki çocuğu olduğunu annem söylemişti. Ama neden gelmezdi, neden çok merak ettiğim çocuklarını getirmezdi. Anlayamıyordum.

Ümran abla, beyaz gelinliğin içerisinde ne de güzeldi. Sanırım ben çocukluğumdan beri Ümran ablaya âşıktım. Beyaz gelinliğin içinde onu gördüğüm gün neden ağladığımı hâlâ bilemiyorum. Ümran abla İstanbul'a gelin gitmişti. Ve artık Ümran ablayı da öyle sık sık göremeyecektik. Hayır, hiç göremeyecektik.

Biz Üniversiteye giderken Tahsin de Eğitim Enstitüsüne kaydolmuştu. Enstitüyü bitirince Ağrı'ya tayin oldu. Annesi-

ni de birlikte götürdü. Şimdi o kalabalık yeşil kapılı konakta Müşerref TeYZe'yle kocası yalnız kalmışlardı. Tahsin ayrılmış, bizler bir taraflara dağılmıştık. Yaz tatillerinde Müşerref teyzeye uğradım ve güz gelip vedalaşmaya gittiğimde bahçedeki büyük elma ağacından koparılmış kırmızı yanaklı elmalardan ikram ederdi. Yiyemezdim. Geçmiş, bir yumru olup boğazıma tıkanırdı. Elmaları alıp eve gelir; ama evde de yiyemez, çocuklara verirdim.

Muhsin amca vefat ettiğinde ben askerdim. Annem telefonda söyleyince kendimi tutamayıp ağladım. Demek Müşerref teYZe yalnızdı. Şimdi Müşerref teYZe yapayalnızdı.

Asker dönüşü yanına uğradım . Merdiven başında oturup beraberce çay içtik. Tahsin'i sordum. Ne o geçmişini anlattı ne de büyük bahçede yaşadığımız o mutlu günleri hatırlattım. Ama evden ayrılıp Müşerref teyzeyi o koca konakta yalnız bırakır bırakmaz içim garip bir hüZünle doldu.

Müşerref teYZe bir gece döndü. Dönüşünü benden başka kimse görmedi. Ne oğlunun ne kızının ne de torununun evini 'evi' bilebilmişti. Artık bu dünya, Müşerref teyzelerin dünyası değildi. Apartmanlar Müşerref teyzenin evi olamazdı. Torunları, gelini ve damadı Müşerref teyzeyi onun inceliğini, zarafetini anlayamazdı. Müşerref teYZe, bir gece ansızın döndü. Elinde bir bavul, karanlık pencerele ve artık kapısında ölümün soğuk nefesi esen konağa girdi. Ama üç gün, üç gün ses soluk çıkmadı. Müşerref teYZe, eve girdikten sonra merdivenlere çökmüş ve...

Müşerref teYZe, kaybettiğimiz son güzel insanlarımızdandı. Artık bahçesinde kırmızı yanaklı elmaların yetiştiği, karanfillerin, güllerin ve kasımpatıların süslediği yeşil kapılı konağın kapısı bize kapanıyordu.

Ve güller kasımpatıları ve karanfiller soldu... Elma ağacı, bir daha kırmızı yanaklı elmalarından vermedi.

İĞDE KOKAN SOKAKLAR

Dört beş genç adam, acımasızca indiriyorlar kazmalarını. Asırlık kerpiçler parçalanırken içimden bir şeylerin koptuğunu duyuyorum. Beynim zonkluyor.

Düşlerim, çocukluk düşlerimin fotoğrafları, geçiyor gözlerimin önünden. Önce ve her şeyden önce babaannem... Gül kokar babaannem, cennet kokar...

Ve tren sesleri... Ve fayton sesleri ve çocukluğumun ezanları... İki katlı evimizin alt katındaki loş odada hep namaz kılar babaannem. Bir beyaz örtünün altına girip sabahlara kadar tesbih çeker ve demir parmaklıklı pencereden süzülen güneşin altın ışıkları içinde kutsal resimlere benzer babaannem.

Uzun kış geceleri, sobanın alevleri duvarlarda ve tavanda peri masalları gibi oynasırken, uzaklardan ama uzaklardan bir tren sesi duyulur. İşte o zaman, düşlerim loş bir kompartımanda uçar gider uzak ve güneşli diyarlara.

Hacı Murat Dede'nin sakalı Kâbe kokar. Hacı Murat Dede'nin Kâbe kokan gümüş sakalına başımı koyar Serkisof marka arkası trenli saatini dinlerim dakikalarca. Zamanın tik takları Düldül'ün nal seslerine karışır. Hûşû ile Ahmediye, Muhammediye, Battal Gazi dinlenir ve pencereyi döven tipi, seferberlik acılarını anlatırken "Hoş geldin" yazılı bardaklarda ışıldayan çaylar büyük bir zevkle içilir.

Artık, tren düdüklere büyüsünü kaybetti. Artık tren düdüklere ve fayton sesleri çocuk rüyalarına girmiyor. Artık, çember çevirdiğimiz güneşli sokaklar, yükselen apartmanların karanlığında boğuldu. Akasyaların gölgesinde dinlenen sükût, tra-

fiğın gürültüsünde ve egzoz dumanında boğuldu.

Çocukluk hatıralarımdan ve çocukluk rûyalarımıdan arta kalanları topluyorum. Ev fotoğrafları çekiyorum. Eski evlerin fotoğraflarını... “Neden?” diye soruyorlar bana.

“Kültürümüzü koruyamıyoruz, hiç değilse fotoğraflarla geleceğe taşımak istiyorum.” Diyorum.

Artık, eski konaklar, konakların gül kokan nur yüzlü ihtiyarları da yok oldu...

Eski evlerin fotoğraflarını çekiyorum. Yıkılmaya terk edilmiş olsalar da, insanlar dolaşmasa da odalarında, ben havalimde doldururum içlerini. Açılan bahçe kapısının gıcırtili sesini duyarım içimde. Merdivenlerde, odalarda dolaşan ayak seslerini içimde duyarım. Bir kahkaha, bir iç çekiş, bir besmele... Huzurun, saadetin sesi...

Bana diyorlar ki: “Neresi tarih bu evlerin?”

Onlara göre taş, toprak ve tahta... Onlar taşı, toprağı ve tahtayı görüyorlar sadece. Taşın, toprağın ve tahtanın arkasındaki ruhu hissedemiyorlar. Anlayamıyorlar ki, onlar yüzlerce yıllık hayat tecrübemizin, hayat tarzımızın ayakta kalabilen numuneleri...

Ve dört beş genç adam kazmalarını acımasızca indiriyorlar... Kerpiçler, asırlık kerpiçler asfalta düşüp parçalanıyordu. Bu ev, çocukluğumun sokaklarından birinde kalan son evdi. Yıkılan nice çocukluk ve gençlik hatıralarımdı. Başımı kaldırıp, bir zamanlar insanların yaşadığı pencerelere baktım.

Dört beş genç adam neyi yıktıklarının farkında değildi. Kazmalarını neye vurduklarının... Kazmalarının kerpiç duvarlara her inişinde nur yüzlü bir ninenin iniltisini, bir bebeğin feryadını, bir genç kızın çığlığını duyuyordum. Kazmalı

Abdulkerim Dinç

genç adamlar duymuyordu ama... Duyamazlardı; çünkü onları çalıştıran da, yıkıma izin verenler de duyamıyorlardı. O sesleri gelecek yıllara, gelecek yüzyıllara taşıyacak ruhu duyamıyor, göremiyorlardı.

Yükselen binalar ve egzoz gürültüleri arasında tren sesleri yok oldu. Fayton sesleri yok oldu. Babaannemin ışıık içinde ve hûşû ile namaz kıldığı evler yok oldu. Gıcırdayan merdivenlerde rüzgâr gibi koşan genç kız hayalleri, bir sabah ezanla hayata “merhaba” diyen bebeğin ahşap tavanda yankılanan sesi, patiska perdelerde dolaşan papatya eller, “âmin” sesleri, sünnet yemekleri, aşureler, gelin telleri ve duvaklar, kanatlı kapılar ve çocukluğumun tırmandığı asırlık ağaçlar yok oldu.

Eski evleri yıkmayın!.. Yıkmayın!...

Yıkılan, eski evler değil; yıkılan ruhumuz, tarihimiz, kültürümüz...

GEÇMİŞ ZAMANLAR SOKAĞI

Ateş Palas çay ocağında tavşan kanı çayımı yudumlarken Çifte Minarelerde tarihi yaşamış; san'atın, zerâfetin zirvelerinde sarhoş olmuşum adeta... Kale'yi de dolaşmalıydım, her ne kadar içerisi harabe, içerisi mezbele olsa da... Bilmiyordum ki Erzurum Kalesi'nin kapısı sımsıkı kapalı! Hayâl kırıklığına uğramış bir hâlde, başım önümde yürürken yetkililere sitemler ediyordum içimden. Halbuki, Erzurum Kalesi'nden ne güzel istifade edilebilirdi. Bir sahne ile açık hava tiyatrosuna; aile çay bahçesi veya açık hava müzesine dönüştürülebilirdi...

Nasıl oldu bilmiyorum, kendimi daracık bir sokakta buldum. Genişliği iki metre kadar, iki tarafı yüksek taş duvarlı uzun bir sokak... Nereye varacağımı merak ederek yürüdüm. Ansızın, bugüne kadar hiç görmediğim, hakkında herhangi bir şey duymadığım bir meydanlığa çıktım. Ortada eski taş bir havuz vardı. İğde ve akasya ağaçlarının çevrelediği havuzun fiskiyesinden ince bir su fışkırıyor; elmas zerreciklerde güneş ışınları oynaşyordu. Meydanı bir tip, kirli sarı ve kiremit rengi küçük taş dükkânlar çevreliyordu. Bazı dükkânları sarmaşıklar gölgeliyordu. Yüncü, yastıkçı, bir terzi, kundura tamircisi, bir sahaf... İki hammal akasya ağacına yaslanmış sarma sigara içiyorlardı. Konuşmuyorlardı; zamanın bir yerinde donmuş etten heykelleri andırıyorlardı. Sahaf dikkatimi çekti. Yürüdüm. Bu unutulmuş sahafta ne kıymetli eserler bulabilirdim. Heyecandan içim içime sığmıyordu. Etrafta, fısıkiyenin ve serçelerin sesinden başka ses yoktu. Bu şaşırtıcı durumu farkettiğim zaman, gölgelerin ve sarmaşıkların arasından süzülen tanburun sesini duydum. Fısıkiyenin ve serçelerin musikîsi, tanburun tok, lâhutî nağmelerine eşlik etmeye başladı. Bir eski plâktı; Tanburi Cemil olabilir miydi? Kuşku-

Abdulkerim Dinç

suz bir taş plâktı ve geçmiş zaman, fiskiyenin elmas zerreciklerinde ve yapraklarda ürperiyordu. Raflarda beni bekleyen kitaplara bir göz bile atmadan sese yürüdüm. Tanbur sesi, bir saat tamircisinden geliyordu. Asmanın serin gölgesinde geçmiş zaman hûlyâlarına dalmış bir saatçi dükkânı... Gölgelelerin ve camdaki yansımaların ardında saatleri gördüm. Cama yaklaştım; elimi siper edip içeri baktım. Karanlığa gömülmüş saatlere dikkatle bakınca içimi tarifsiz bir ürperti kapladı. Burası saatçiden ziyade antikacı dükkânına benziyordu. Küçük, eski bir tezgâhın arkasında kamburu iyice çıkmış, uzun, ak sakallı bir ihtiyar, bir cep saatini tamir ediyordu. Yaşlı Adam, başını ağır ağır kaldırdı. Suçüstü yakalanmışım; elimi camdan çektim. Geri çekildim. Yeşil, küçük gözleri gözlerimdeydi. Eliyle, içeri girmemi işaret etti. Bir çocuk ürkekliğiyle emre itaat ettim. Kapının eşiğinde iyice şaşırđım. Rûyâdaydım sanki... Dükkân, eski kartpostallara, geçmiş zamanları anlatan bir tiyatroyun mükemmel dekoruna benziyordu. Duvarlar, tezgâh, tezgâh vitrini antika saatlerle doluydu. Yaşlı Tamirci, bu defa başını kaldırmadan sadece eliyle oturmamı işaret etti. Eski, tahta bir sıraya oturdum. Gümüş çerçevesi bir cep saatinin zembereğini zarif hareketlerle tamir ediyordu. Zemberek, Yaşlı Adamın avuçlarının içinde, bir çocuk yüreği gibi çırpınıyordu...

Guguklu bir saatin kapısı açılmış, rengi iyice solmuş bir kuş kapıda ağzını açmış ve öylece donup kalmıştı. Zaman donmuştu pembesi beyazlaşmış gagasında... Kim bilir hangi konağın selâmlığından alınıp getirilmiş ceviz kaplama bir saatin sarkacı ağır ağır sallanıyor; ancak, sesi duyulmuyordu. Porselen, cam, ceviz, gümüş, ahşap... pek çok duvar, masa ve konsül saati zamanı dondurmuşlardı. Hâlbuki böyle bir dükkânda zamanın binbir sesi, dışarı taşmalıydı.

Müzik sustu. Yaşlı Adam, gözünü büzerek sanki tepkilerimi anlamak ister gibi önce bana baktı, sonra dönüp taş

plâkların arasından birini çekti. Sadece, gramofon karşısında oturmuş köpeğin resmini görebildim plâğın üzerinde. Plâğı değiştirdi. Çıkardığı plâğı itina ile en az saatler kadar eski bir gramofona yerleştirdi.

Şimdi ney üflüyordu. Dükkâna, bir mevlevihânenin uhrevî, serin esintisi doldu bir anda.

Saatlerin hemen çoğu durmuş, çalışan pek azı ise farklı zamanları gösteriyordu. Birisi, sadece birisi, akşam ajanslarında televizyon saatine göre ayarladığım kol saatimle saniyesine kadar ayar gidiyordu. Yaşlı Adam, merakımı yüzüme bakmadan anlamıştı. Başını kaldırmadan, derinlerden gelen bir sesle: “birisi zamanı göstermeli!” dedi. Bu ses, bu sokağa girdiğimden beri duyduğum ilk insan sesiydi. Belki yarım asırdır suskunluğunu devam ettiren sarı kuş, kafasını salladı ve öttü. Sarışın, tozlu, ürkütücü bir sestü...

Bir aldatmaca mıydı bütün bunlar? Köşede öylece bırakılmış kudüm, lâvta ve kemandan, duvara asılmış tanburdan; Yaşlı Adamın arkasında “Yâ Hû” yazılı meşkten gözümü ayırıp dışarı baktım. Sarmaşıkların arasından fiskiyenin elmas parıltıları hâlâ gözüküyordu. Yoksa farkına varmadan bir film plâtosuna mı girmiştin? Hiçbir şey demeden kalktım ve koşar adım meydana çıktım. Daracık sokağı bir koşuda geçtim. Şimdi yine Kale kapısıyla karşı karşıya idim. Kapı kapalıydı. Ben hâlâ koşuyordum. İsmail Bingöl Beyle burun buruna gelince uyandım sanki. Çaycı Recep, bu tarafa geldiğimi söylemiş kendisine.

Heyecandan tek kelime konuşmıyordum. Gazeteye kadar gittik... Çaylarımız gelince bütün olanları anlattım. Şimdi Ali Kurt, İsmail Bingöl ve genç muhabirler garip garip yüzüme bakıyorlardı.

Ayhan’la Dilek’i gönderdik; sokağı bulamadılar. Ertesi

Abdulkerim Dinç

gün, Kale'nin etrafında sokağı aradık. Kapı kapı, dükkân dükkân sorduk. Heyhat!.. Nasıl anlatacaktım güpegündüz görülen bu rûyâyı...

Yalnız, fıskiyeyi, iki hammalı, giremediğim için hep pişmanlık duyacağım sahafı, tanbur, ney ve o kuş sesini ve Yaşlı Adam'ın yüzüme bakmadan dudaklarından dökülen büyülü sözü asla unutamayacaktım: “Birisi zamanı göstermeli!..”

“GARDAŞ LA... CANINI YEDİM...”

-Pulurlu Hafız, Siciminoğlu, Lalıñoğlu Selahattin, Pişinoğlu Ömer, Çolak Ali, Çolak Cahit, Deli Nuri, Kızılbaşoğlu Yedigâr, Elmakıran Ayı Ahmet, Kızılbaşoğlu Veli, Şahinoğlu Hacı, Kara Hacı, Cin Ali, Galle Recep, Simitçi İbo, Kara Nuri... Bu isimler sana neyi çağırştırdı? dedi.

Güldüm. “Hapishane Çeşmesi ”ne uzun uzun baktı ve döndü:

-Yaşı ellinin üzerinde olan Sivaslılar bu isimlerin bir zamanların nam salmış Sivas kabadayıları olduğunu hemen hatırlar.

Çeşmenin basamaklarına oturdu. Ben de hemen yanına oturdum. Sol tarafa, Şehitler Anıtı tarafına, uzun uzun baktı. Derin bir sessizlikten sonra devam etti:

-Lalıñoğlu Selahattin vurulurken oradaydım. Amcası Cin Ali'nin intikamını almak isteyen sümüklü bir oğlan, hükümet binasına yüz metre kala arkadan vurdu onu. Sarsılmadı Lalıñoğlu. Bir adım, iki adım ve üçüncü adımda dizleri üzerine düştü ağır ağır. Bir dağ gibiydi. Ne bir bağırma, ne haykırış... Kısa bir süre dizlerinin üzerinde durduktan sonra yine bir dağ gibi sırt üstü yıkıldı. Kan yoktu gömlekte, sadece bir ıslaklık...

Lalıñoğlu Selahattin vurulurken oradaydım. Vurulan Lalıñoğlu Selahattin değil, kabadayılıktı, külhanbeylikti... Elbet Lalıñoğlu'ndan sonra da yumurta topuğun üzerine basarak yaylana yaylana yürüyenler; otururken, yürürken, konuşurken, sigarasını içer, rakısını yudumlarken kabadayı taklidi yapanlar çıktı; ama kabadayılık kültürü arkadan vurulmuştu

Abdulkerim Dinç

bir kere.

Ben Çavuşbaşı'yım, Kasap Mustafa'nın oğlu Şeref abinin bir plağa okuduğu türküsündeki o 'kan kokan çenebaşı' bizim daracığım başıdır. Yaz akşamları iki üç sokağın delikanlıları çenebaşına sofrayı kurar ve rakılarını içerler. Bazen raki sofrasına, Diyarbakırlı Celâl'den, Zaralı Halil'den, Malatyalı Fahri'den, Urfalı Hacı Bâki'den bir gazel eşlik eder. Ben onları uzaktan hayranlıkla izlerdim. Diyelim ki, bir aile geçiyor, diyelim ki on yaşında bir kız çocuğu geçiyor; o yiğitler hemen edeple ayağa kalkar, yüzlerini duvara döner, ellerini önlerinde birleştirirlerdi. Bu tabloları ben gördüm. İşte Sivas kabadayılarının özellikleri... Değil âlemin karısına, kızına, evlâd üryâline bakmak; bakanların da sonunu siz düşününüz.

İlkokuldayım. Çavuşbaşı'ndan aşağı iniyorum. Karşı kaldırımında iki üç metre ilerde de Salih ağabey gidiyor. Bir an, dikkatim Salih ağabeyle birlikte benim taraftaki kaldırıma yöneldi. İkinci sokaktan bir kız geliyordu aşağıdan. Arkasında da muhtemelen Çavuşbaşı'nı bilmeyen sarışın bir delikanlı. Zavallı genç yabancıydı. Yerli olsa, bu mahalleye değil bir kız peşinde, destursuz girilemeyeceğini de bilirdi. Çok iyi hatırlıyorum, Salih ağabeyle genç kızın gözleri karşılaştı. Kız, bakışlarıyla peşinde bir gençle mahalleye girmekten utanç duyduğunu anlatıyordu. Salih ağabey karşı kaldırıma geçti, kızın büyüüne kapılmış sarışın delikanlının önüne kadar geldi. O kadar... On saniye sürmedi sanırım. Sarışın delikanlı kanlar içinde sokağın ortasında yatıyordu. Ölmemişti; ama belki bir ay kendisine gelemeyecekti. Hiçbir şey olmamış gibi genç kız yukarı, Salih ağabey aşağı yürüdüler. Hâlbuki Salih ağabey de bir delikanlıydı ve kızın akrabası, aynı sokaktan komşusu değildi. Aralarında üç sokak vardı. Komşunun hatta mahallenin namusu, kendi namusu olarak telâkki edilirdi. Çavuşbaşı'ndan karakola taşınmış bir namus vakası gösterilemez. Çavuşbaşı isminin bu namus anlayışıyla da bir

ilgisi var.

Rahmetli babam anlatırdı. Mahallemizin önceki ismi Abadan imiş. Benim çocukluğumda da yaşlılar Abadan derlerdi mahallemiz için. Camimizin levhasında da Abadan Camii yazar. Hikâye şöyle... Pünzürük Deresi üzerinde yaşayan kimsesiz, yoksul; ama çok güzel bir kız varmış. Hemen yukarıdaki askeri birlikten bir çavuş bu kıza musallat olmuş. Her gece kızın kapısına dayanırmış. Kız çaresiz...

“Namusundan şüphe ederler.” diye kimseye açamıyor derdini. Bir gün dayanamıyor ve mahallenin kabadayılardan birisinden yardım istiyor. Kabadayı -ki ismini babam söyledirdi - gece kızın evine geliyor ve:

-Çavuş gelirse, içeri al, diyor.

Biraz sonra çavuş yine sarhoş geliyor kızın kapısına. Kız kapıyı açar açmaz da Kabadayı, çavuş'un kafasını kesiyor. Bu günden itibaren de Abadan mahallesinin ismi Çavuşbaşı oluyor halk arasında. Mahallenin hemen üzerindeki askeri birlikte mahallenin adı: “Çavuşkesen”dir. Ancak, mahallenin askere karşı çok aşırı bir muhabbeti vardır. Yeter ki, kızına, gelinine karşı bir saygısızlık olmasın.

Sustu. Dudaklarına tatlı bir tebessüm yayıldı:

-Tebessüm ettirecek hoş bir hatıra, hadi!...

Gençler yine Çavuşbaşı'nda Çenebaşı'na sofrayı kurmuşlar. Mecid Emmi de yatsı namazına yetişecek. Bunaltıcı bir Temmuz gecesi... Mecid Emmi gençlere selâm veriyor. Hepsi edeple ayağa kalkıp selamı alıyorlar. Biraz önce bahsettiğim, Gurbani Emmi'nin oğlu Salih abi - ki çok genç yaşta rahmetli oldu - bir muzırlık düşünüyor o an.

-Mecid Emmi, bu sıcak havada nereye böyle hızlı hızlı?

-Yatsı namazına oğul diye cevap veriyor Mecid Emmi.

Abdulkerim Dinç

-Gel emmi diyor Salih abi. Sana soğuk bir ayran vereyim de için ferahlasın.

Mecid Emmi, hiç şüphe duymadan bardaktaki ayran rengi soğuk rakıyı bir yudumda dikey tepesine. Sonra namaza gidiyor. Dönüşte dedeme diyor ki:

-O delikanlılar bana ne içirdilerse, namazda başım fırıl fırıl döndü.

Sustu... Nice öykülerin, destan gibi romanların kahramanlarına yuva olan hapisshaneden hatıra olarak kalan Hapishane Çeşmesi konuşuyordu şimdi.

Sol elimi tutup avuçlarının içine aldı. Gözlerinde hüznün ve gizli bir yalvarma vardı:

-Biliyor musun niye anlattım bunları sana? İnsan cevherimizi kaybediyoruz. Kimliğimizi kaybediyoruz. İnsanımız değişiyor. Hâlbuki daha dün şu kaldırımlarda dolaşıyorlardı o destan insanlar, kabadayılar... Yiğitlik, mertlik, gözünü bu daktan esirgememek asıl özellikleridir onların. Tabanca yahut tüfek asla taşımazlar. Onların silahları yumrukları ve bıçaklarıdır. Yaşlıya, çocuğa, kadına, zayıfa asla el kaldırmazlar. En namlı kabadayıyı, mahallenin bir yaşlısı meydanlık yerde tokatlayabilir; bir kusurundan yahut kusur gördüğü bir durumdan dolayı. Ama kabadayı değil el kaldırmak, değil karşı çıkmak; ellerini önünde birleştirir ve karşılık vermeden bir çocuk gibi başını eğer. Zayıfın, mazlumun yanındadır. Zayıfın koruyucusudur kabadayı. Kim olursa olsun büyüğe saygılıdır.

Onlar Koroğlu'nun torunlarıdır. Onlar kabadayılığın ruhudurlar. Esasında kabadayılar, Sivas kabadayıları kültürümüzün bir boyutu...

Sen yaz. Sivas kabadayılarını sen yaz gardaş la!.. Canını yediim...

CIBILLAR PARKI NOTLARI

Cıbillar Parkı'ndayım. Behiye Aksoy, Zeki Müren şarkıları dökülüyor sanki kaldırımlara Tan Sinemasından. İşte elinde sesini yükselttiği hunisi ve sağ kolunda afiş levhası ile Tayyare geliyor. İki buçuk da başlar filmler Tan Sineması'nda, Yalçın, Esen, Omay sinemalarında... Bir kaç saat sonra gözlerini büzmüş seyirciler, bir rüyâdan bir başka rüyâya uyanacaklar. Şimdi Yalçın, Tan, Esen ve Omay sinemaları yok. Yazlık Nur sineması yok. Cıbillar parkı yok. Eşyayı ve zamanı yerleştirip "Atelye Borusu"nu beklemeye başladım.

I

Sarıkamış Şehitleri'nin hemen yanı başında, Soğanlı Dağları'nın zirvesindeki Çakır Baba'dan, yedi Horasan erinin medfün olduğu Horasan Baba'ya, oradan Hasankale'ye ismini veren ve Hasankale'nin hemen kuzeyindeki zirvede bulunan Hasan Dede'ye, Erzincan'da Terzibaba'ya, Soğukçermik'te Ahmedî Duran ve yalçın bir kayanın zirvesinden şehrin üzerine ışıktan kanatlarını yaymış Abdülvahab Gazi'ye kadar bu toprakların asıl sahipleri zamana ruh verir, coğrafyayı vatan kırlarlar. Öyle ki, Şarkışla'da Arap Dede ile devam eden bu zirveler, Romanya'da hem Müslümanların hem Ortodoksların aziz kabul ettikleri Sarı Saltuk'a kadar uzanır. Sarı Saltuk'un hemen yamacında Babadağın zirvesinde, Dobruca, Besarab-ya ovalarını, Tuna'yı, Tuna'nın Prut'la kucaklaşmasını seyreden Koyun Baba, geçmiş zamanların destanlarını konuşur Sarı Saltuk'la.

Abdulkerim Dinç

II

Biz suyun sesi sanırız, biz suyun rengi sanırız. Kızıldağ'dan bir kol kalınlığında doğan ve şen çocuklar gibi türküler çığırarak vadilerde koşuşan o derecik, yani Kızılırmak, tam Sivas'tan geçerken Abdülvahab Gazi'ye hürmeten, önce gelirler; sonra kızıl bir gövdeye bürünüp munis bir ejderhaya dönüşür; zamanın ruhu, rengi ve sesi olur. O ruhu topraklara serpe serpe deryalara koşar. Köprülere ve duyabilen kulaklara anlatır o ruhu. Aras, Çoban Dede köprüsüne; Kızılırmak Eğri Köprüye; Üsküp'te Vardar, Fatih'in nişanı Taşköprü'ye anlatır.

III

Uluğ Türkistan'dan Üsküp'e, Prizren'e uzanan ışık yolu üzerinde bulunan Sivas, bir "Medine" olarak "mümtaz bir şahsiyete" sahiptir. O şahsiyeti şekillendirenler Horasan erenleri, Abdülvahab Gazi, Ahmedi Duran, Ahi Emir Ahmed, Şemseddîn-i Sivasî, Pir Sultan Abdal, Şeyh Çoban, Kul Himmet Üstadım, Ruhsati, Arap Şeyh, İhramcızâde İsmail Efendi, Âşık Veysel'dir. Kubbeler, minareler, yatırlar, ziyaretler, makamlardır. Gökmedrese, Buruciye, Çifte Minareli Medrese'dir. Mundar ırmaktır, Mısmıl ırmaktır, Kızılırmak'tır. Destanlar, efsaneler, masallar, halaylar, türküler, ramazanlar, bayramlardır. Sivas, günümüzde o ruhu ve o kimliği devam ettiren şanslı bir şehir. O ruha nüfuz etmiş şahsiyetlere sahip olmakla şanslı bir şehir.

Belediye Konservatuvarı, Buruciye etkinlikleri, dergileri, yayınları, ramazan boyunca gerçekleştirilen ve daha sonra kongrenin manasına uygun kültür ve san 'at faaliyetleri ile "Sultan Şehir" sıfatına lâyık olduğunu göstermiştir Sivas.

IV

Sivas Belediyesi bir “Şemseddîn-i Sivasî Enstitüsü” kurabilir. Zengin bir kitaplık ve arşive sahip olacak bu enstitü bünyesinde, herkesin her an ziyaret edebileceği bir Sivas etnografya müzesi oluşturabilir. Araştırmaların ve tez çalışmalarının maddi ve manevi olarak desteklendiği bu enstitü, yayın faaliyetlerini de programına alabilir. Bir program dâhilinde Sivas halkının ve özellikle gençlerin katılımı sağlanarak sempozyumlar, paneller, konferanslar tertip edilebilir.

Her ortamın değerlendirileceği “okuma zamanları” bu enstitünün en önemli etkinliği olabilir. Meselâ, Şemseddîn-i Sivasî hazretlerinin eserleri okunup değerlendirilir. Kadı Burhaneddin’in, Âşık Veysel’in, Ruhsatî’nin, Pir Sultan Abdal’ın şiirleri yorumlanabilir. Böylece, Abdulhad Sivasî, Abdulkadir Gulâmî, Kulhaşzâde Rahmî, Kul Himmet Üstadım, Ruhsatî çağımızın gençlerine seslenmiş olur.

Uzmanları tarafından Şemseddîn-i Sivasî eserlerinin, Kadı Burhaneddin ve bilge hekim Ahmed bin Abdullah es-Sivasî, Abdulkadir bin K r Ali d vanları yorumlanır. Aynı zamanda Ahmed bin Mahmud es-Sivasî’nin “Risâlet- n Necat” gibi eserleri, İbrahim bin Hasan es-Sivasî et-Tennurî’nin, “G lz r-ı Manevî”si, Sivaslı Müftüoğlu’nun “Ayn’ l Hayat”, Mur Ali Baba’nın “Tenb h- s Sal k yn” isimli eserleri ve daha daha başkaları günümüzde yeniden hayat bulurlar. Bu okumalarda sadece eserler değil şahsiyetler de gelecek kuşaklara tanıtılabilir. Ulu Camii haziresinde medf n İsmail Hakkı Efendinin g n lere tanıtılması o ruhun devamı, manevî dünyamızın şekillenmesi bakımından büyük hizmet olacaktır.

GÜLSEMA

Gülsema'yı tanımazsınız. Kimsecikler tanımaz Gülsema'yı. Hatta her gün önünden geçen yüzlerce insan, ondan alış veriş yapanlar bile tanımaz.

Gülsema'yı ilk gördüğümde sıkı sıkıya sarılmış kundağında, dişsiz ağzını açmış, gül goncası dudakları ve bal rengi gözleriyle gülümsüyordu. Bana gülümsüyordu. Kendimi tutamayıp tombul yanağına bir öpücük kondurdum. Süt ve cennet kokuyordu. İsmi sordum. Genç baba, sevgi ve biraz da gururla bebeğine baktı; sonra bakışlarını çevirmeden :

-Gülsema dedi.

Babası komşu apartmanın kapıcısıydı. Çok severdim Yusuf'u. Hoş sohbet, temiz kalpli, çalışkan bir Erzurumluydu. Zaman zaman eşimle evine giderdik. Çaylarımızı yudumlar larken köyünden, köylerimizden bahsederdik. Babasından, dedesinden dinlediği eski hikâyeleri anlatırken nasıl da zevkle dinlerdik.

Gülsema, önce kundaktan çıktı. Sonra sürünmeye başladı. Beni tanıyor, görür görmez pamuk ellerini açarak kucağıma atlıyordu.

Dişlerinin çıkışını çok iyi hatırlıyorum. Annesi, diş hediğini çay tepsisinde getirirken nasıl da mutluydu.

Gülsama'nın önce anneye, sonra Yusuf'a doğru ilk adımlarını atışını, hastalıklarımı hatırlıyorum.

Bir bayram sabahı cıvıl cıvıl renkli elbisesini, parıldayan kırmızı ayakkabılarını bana göstermek için badi badi yürüyerek dizlerime kadar geldi. Damağına iğreti tutturulmuş iki

inci gibi dişi pırıl pırıl parlıyordu. Gülüyordu. Gülmüyor, coşkudan uçuyordu Gülsema. O gün, Gülsema'yı öpücüklerle boğmuş, "tavşan kız" diye sevmiştim.

Yıllar, nasıl da geçiyor.

Yusuf'la Dadaş sinemasının önünde karşılaştık. Daha doğrusu ceketimin eteği çekilince fark ettim onları. Gülsema beni görünce babasının elinden kurtulup koşmuş, ceketimin eteğinden çekiştirerek soluksuz konuşuyordu. Heyecanlıydı, mutluydu.

-Babam bana önlük alacak diyordu. Babam bana kitap alacak, çanta, defter alacak, kalem alacak...

Gülsema, ilkokula başlıyordu. Yusuf'la ikimizin arasında ellerimizden tutmuş sıçrayarak koşuyor, zaman zaman kendini tutamayıp bir kahkaha savuruyordu. Hep böyle neşeliydi Gülsema. Hayat doluydu. Cıvıl cıvıldı. Yerinde duramaz, bir şeyleri kırıp döker; ama çevresini daima mutlu ederdi.

Okula giderken, okul dönüşlerinde görürdüm. Yürümez koşardı, sıçardı. Güler, oynar, diğer çocuklardan daima fark edilirdi. Onun bir kapıcının kızı olduğunu anlayamazdınız. Her karnede bana koşardı mutlaka. Hep teşekkür, hep takdirname...

Gülsema büyüyüp serpilirken arka arkaya üç kardeş daha katıldı aileye. Hepsi birbirine benzeyen, hepsi birbirinden sevimli dört çocuk. Ancak Gülsama'nın yeri başkaydı.

Yusuf : "Bu iş böyle gitmez" deyip elini şakağına koyarak düşünmeye başladı. Aldığı kaloriferci maaşı ile beş nüfusu doyurması mümkün değildi. Öyle sosyete semtlerde olduğu gibi bahşiş filan veren de yoktu. Önce inşaatlara ameleliğe gitti. "İşi aksatıyorsun." diye apartman sakinleri itiraz ettiler. Vazgeçti. Sonra, bilmem kim kafasına girdi apartmanın önüne tezgâh kurup sebze-meyve satmaya; o günden sonra da yüzü

Abdulkerim Dinç

gülmeye başladı. Başladı ya, apartman sakinlerinin de yüzü asılmaya... “İşi aksatıyormuş!...” Oysa verdikleri maaş, değil beş nüfusu; bir bekârın karnını bile zor doyururdu. Kıskanıyorlardı. Sanıyorlardı ki, Yusuf sebzedden servet kazanıyor. Hatta kendilerine sebze, meyveyi bedava vermesini bekliyorlardı.

Yusuf çaresizdi. Gülsema okulu bitiriyor; arkadan ikisi oğlan üç çocuk büyüüp serpiliyordu.

Öğlen yemeği için eve gelmiştim. Sofra hazırlanırken dışarıyı, karne almış evlerine koşuşan çocukları seyrediyordum. Gülsema'yı gördüm. Daha doğrusu önce havada uçan karneyi... Beni gördü ve pencereye dönerek bağırdı:

-Geçtim sınıfımı.

Sevinçten gözlerim doldu. Evet, kundağını sanki daha dün kollarımın arasına almıştım.

Tatil sonrası Millî Kütüphane’ de çalışmış, geç dönmüş-tüm. Öğlene doğru hem Yusuf’u görmek, hem de bir şeyler almak için sokağı çıktım. Tezgâhta Yusuf yoktu. Gülsema, tezgâhın arkasına büzülmüş sebze sandıklarının arasında kaybolmuştu âdeta.

- Sen ne yapıyorsun burada Gülsema? dedim.

Başı göğsüne düştü.

- Baban nerede? Hem, senin okulda olman gerekmez mi bu saatte?

Gülmüyordu Gülsema. Bir serçe yavrusu gibi ürkekti. Utanarak, kızarak, suçlu suçlu baktı yüzüme, yutkundu.

- Hasta mısın Gülsema?

Bu defa, gırtlığında düğümlenen hıçkırıkları tutamadı. Elleri tuttu. Artık tombul değildi elleri, titriyordu. Yere

çömeldim. Gözlerine bakmak istiyordum, kaçırıyordu. Göz-yaşlarını silmem, saçlarını okşamam onu teskin etmedi.

Gülsema, artık okula gitmeyecekti. Gülsema, aile bütçesine katkıda bulunmak, arkadan gelen kardeşlerinin istikbâllerini kurtarabilmek için fedakârlık edecekti. Artık akranları gibi koşmayacak, oynamayacak, formasını giyip çantasını sırtlayıp okula gitmeyecekti. Gülsema, okul ziline sesini uzaklardan duyacak. Gülsema:

-Öğretmenim ben söyleyeyim diye fırlamayacak ayağa. Gülsema karne almayacaktı. Gülsema, sınıf geçmeyecekti. Ve Gülsema'nın yanaklarında artık güller açmayacaktı.

Gülsema'yı görmemek için Yusuf'un tezgâhına gitmiyor, yolumu değiştiriyordum.

İki ay kadar sonraydı galiba. On dakika sonra dersim vardı. Hem fakülteye geç kalmış, hem de yağmura yakalanmıştım. Rüzgâr şemsiyeyi savuruyor, ıslanıyordum. Paçalarımı kıvrırıp, yolun iki yanından coşkun bir dere gibi akan bulanık suların üzerinden atlayarak durağa koştum. Durakta kalabalıktan kendime bir yer açmıştım ki, Gülsema'yı gördüm. Tezgâhının üzerini naylonla örtmeye çalışıyordu. Döndü... Yüzünü görünce irkildim. Kemikleri iyice dışarı fırlamış, dağınık saçı yüzüne yapışmıştı. Gözlerinden yanaklarına yuvarlanan yağmur suları değildi. Ağlıyordu. Zayıftı, çelimsizdi. Çaresizdi ve ağlıyordu. Bütün çabalarına rağmen tezgâhın üzerini tam örtememişti. Kısacak boyu, çelimsiz kollarıyla örttüğü yeri rüzgâr yeniden savuruyordu. Ağlıyordu. Çok iyi biliyordum, ağlıyordu. Koşmak, Gülsema 'ya o minicik kuzuya sarılmak istiyordum. Farkına varmadan döküldü dudaklarımdan ismi: "Gülsema!..." Duraktakiler şaşkın şaşkın bana bakıyorlardı. Gizlendim. Durağı dolduran kalabalığın arkasına saklandım. Gülsema görmemeliydi beni.

Baktım, Gülsema ağlıyordu.

EVİM

İnsanlar gibi şehirlerin, evlerin de ruhu var.

Balkonda son defa grubu seyrederken göğsüm daralıyor, hıçkırıklar boğazımda düğümleniyor. Grubu buradan yüzlerce defa seyrettim oysa. Kana bulanmış güneş, mor dağların ardında bulutlara bürünüyor.

Bir melâl...

Evimin iç çekişini duyuyorum arkamda. Biliyorum evimin de bir ruhu var.

Son bakış, son sigara ve elveda hatıralar... Elveda, ömür takviminden on yıl...

Kapıda anahtarı ilk defa çevirdiğim zaman, heyecandan bütün vücudum ürpermişti.

İşe girmiştım, on gün sonra evlenecektim ve yuvadan ayrılıp yeni yuvasını kuran bir kırlangıcın heyecanıyla doluydu içim.

Kapıyı açıp içeri girdiğimde büyük bir hayal kırıklığına uğradım. Bu beton yığınının kalıpları arasına ruhumu nasıl hapsedecektim.

Sekiz günlük karımı bir sabah gün doğarken tanıştırdım evimizle, yuvamızla... Çocukça bir sevinç vardı gözlerinde, bütün gece yolda olmamıza rağmen. Sanki “Nereden temizliğe başlayayım, çeyiz sandığımı nereye koyayım?... diye düşünüyordu.

Evlerin de ruhu var. Evler var, sizi kendisine benzetirler. Evler var, siz onlara ruh verirsiniz.

Kitaplarım çoktu ama kitaplığım yoktu. Kitaplarımı, duvar diplerine dizi dizi sıralardım. O zaman «at bin cirit oyna» diye gülüştüğümüz salonumuz sergisizdi. Zamanı sokak sergisinden alınmış ucuz bir dijital saatten öğreniyorduk. Zamanı kavramıyorduk; çünkü zaman sonsuzdu önümüzde.

İki pilli minik bir el radyosunda ajansı dinliyordum. Güzel bir radyoydu, minikti ama... Şarkıları, türküleri tam bize göreydi. Bir heyecandı “Radyo Tiyatroları”, “Arkası Yarın”lar...

Karım, birkaç tabak ve bir iki tencere ile ne leziz yemekler yapıyordu. Duvarlar, yemek kokusunu mutfaktan alıp odama getiriyordu. Saadet kokuyordu. Olsun... Makarna da olsa, patates de olsa soframızda ağızımızda bir başka tat vardı.

Kaşık, çatal seslerinin bir birine karıştığı kalabalık bir aileden sonra ilk iftarımızda karımla baş başa, iki kişiydik. İkimiz de hüznüydük, sıldan uzakta yediğimiz ilk iftar yemeğimizde. Her bir şey tamdı sofrada. Özenle hazırlanmıştı yemekler, salatalar... Ezan ramazanlarımızın ezanı, sofraya müslüman... Biz gurbetteydik. Besmelemizi gizledik, kaşık sesimizi gizledik ve sessizce çekildik kenara. Yoksa ikimiz de ağlayacaktık. Bir günün hasreti sonunda dudaklarımızın arasına koyduğum sigaramı çekince gözümde yaşlar boşandı.

Âlem-i ervahtan kopup evimize düşünce kızımın ruhu... Evet, çok iyi biliyorum evimin de yüreğine düştü ruh. O

Abdulkerim Dinç

gün aldım Grundig marka radyomu. Şimdi şarkılar daha bir başkaydı. Seviyordum. Seviyorduk evimizi pembe panjurlu, yeşil panjurlu olmasa da.

Kundağına sıkı sıkıya sarılmış, oyuncak bir bebeği andıran kızımı hastaneden getirirken, evimizin de nasıl telâşla beklediğini biliyordum. Sanki kapı kendiliğinden açılacak, bütün eşya ve duvarlar «Hoş geldin minik şey» diyecekti kızıma.

Evlerin de ruhu var. Bir anne şefkati sarar insanı, bir anne şefkâti ile okşar, soluğuyla büyütür. Kızımın ilk kahkahaları evimin duvarlarında çınladı; odalarında süründü ilkin. İlk adımlarını salonda attı. Yatak odasında saatlerce salladık battaniyenin içinde.

O hastalanınca duvarların rengi veremli kızlar gibiydi. O güldü... Duvarlarda güller açtı. Kızım için pencerelerine buyur etti evim, en cıvıltılı serçeleri...

Evlerin de ruhu var. Konuşurlar, bilerseniz lisanını. Anlatırsanız, dinler. Sırlarınızı âleme açmaz en yakın dostlarınız gibi. Karınıza bile açamadığınız sıkıntılarınızı duvarlarınıza dökebilirsiniz. Oturur uğradığınız haksız muamelelere, lâyıık olmadığınız durumlara karşı istifa mektupları yazarsınız. Seyreder sizi tam ensenizden.

Boğulur gibi olduğunuz an, güneşi çağırır pencereye. Güneş güler, pencereler güler, duvarlar güler... Ve bir ses duyar-sınız. Bu ses içinizden değil evinizin yüreğinden gelir:

«Bu böyle bir dünya, riyakârların, yüze gülücülerin, yalancılara, menfaatperestlerin dünyası... Sen çoluğunu çocu-

ğunu düşün, yırt şu kâğıdı. Ama riyakâr da, yüze gülücü de, yalancı da olma. Doğru bildiğini yap. Nefsine ağır gelen senin için mutlaka hayırlıdır. Herkesin ettiği kendi yanına kalır. Yo... Yukarda Allah var, her şeyi gören...»

Bir gece boyunca kaleme aldığım mektup buruşur avucunun içinde hınçla... Olsun... Ruhlar ne kadar karanlık olursa olsun pencereniz aydınlık, duvarlarınız aydınlık ya...

Saksıda bir çiçeğin ürperdiğini hissedersiniz.

Evler vücudumuza, her bir tarafı bir uzvumuza benzer. Eşya daha bir süsler evi. Süsler ya, nasıl giyimi insanın karakterini yansıtırsa eşya da evlerin ruhunu... Ya çocuklar... Can şenliğidir evimizin.

Misafirler gelince, evin hanımı gibi bir telâş alır evimizi daha bir güzel görünmek için. Bir Osmanlı zarafeti vardır kahveler yudumlanırken.

Kavgalarda daha bir solar rengi duvarların. Telâşeden ayaklara takılır eşya ya da siner her tarafa korkudan. Odalar dinler karıyı da kocayı da ve eğilir kulaklara. «Hadi!» der «Bırak inadı da git sen barış önce, insanlık sende kalsın!»

Küs devam ettikçe daralır duvarlar, üzerine üzerine gelir insanın. Bunalır, kaçmak, atmak isterseniz kendinizi sokağa.

Kızım ilk önlüğünü giyince, aynasını daha bir parlattı evim... Biz sormadan daha, aynası : «Senden güzel yok!» diye aldı yüreğine. Sevdi, okşadı, öptü, saçlarını taradı. Öyle ya ana emeği vardı üzerinde. Üç günlüktü düşmüştü kucağına.

Abdulkerim Dinç

Karne beklerken bizden daha bir heyecanlı olurdu. Açardı penceresini iki de bir okul yolunu gözlerdi.

Oğullarıma çocuk parkı oldu koridoru, salonu, balkonu... Onlar vurdukça topa, duvarlar da oynardı. Bisikletlerini sürdükçe gürül gürül kahkaha olurdu duvarlar. “Yeter!” derdik... “Yeter, komşular rahatsız olacak!...”

Komşular, gül komşularımız, sevimli komşularımız...

Evet... Acısıyla, tatlısıyla bir on yıl... Ömür takviminden uçan on yıl...

Şimdi evimden ayrılıyorum. Etle tırnak gibi olduğum evimden... Bir başkası olsa da sahibi, evim diyorum. Biliyorum, sahibi de kiracı aslında.

Balkonunda son defa grubu seyrederken evimin hıçkır-dığını hissediyorum. Kapıyı çekip çıkacağım, evim burada kalacak. Evimin ruhu benimle gelecek ama...

Evime yeni yükler, yeni eşya, yeni insanlar girecek. Ve yüreğine yeni bir ruh düşecek. Belki duvarlarda bir kaç kahkaha, bir kaç hıçkırık çınlayacak. Kızım gülüşlerini unutacak kapı arkasında. Pencereerde eller... Pencereerde beni bekleyen kızımın yanacıkları unutulacak. Gecenin bir yarısında bir öksürük, bir rüyâ perdelerden düşecek. Şaşırarak yeni gelenler

Evim, seni asla unutmayacağım!... Ve hep benimle olacaksın. Kalbimde aziz bir emanet olarak taşıyacağım hatıralarını.

ZEMHERİDE BİR GÜL SOHBETİ

Kaç yıl oldu hatırlamıyorum. Balıkesirli bir arkadaşla Yenişehir'den üniversiteye yürüyerek iniyoruz. Sevgili dostum:

-Ne zaman kurtulacağız şu Erzurum'dan dedi.

Sesinde tarifsiz bir bıkkınlık, yılgınlık vardı. Ben, teselli gayesiyle:

-Görmesini bilersen, burada da güzellikler var... dedim.

Ona, Sâid-i Nursî'nin, "Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen hayatından lezzet alır" sözünü hatırlattım. Sözümün arkadaşım için bir mânâ ifade etmediğinin farkındaydım; ancak o anda gözüme yol kenarında boynunu bükmüş duruven gelincik takıldı. Takıldı ya, sanki gelincikle aramızda gizli bir akış oldu. Boynu bükük gelincikle akşam buluşmak üzere bakışıverdik ve dostumla yolumuza devam ettik.

O yıllarda akşamları en büyük zevkim, minik kızım Ayşegül'le Yenişehir'in kırlarında dolaşmaktı. Bazı akşamlar Erzurum'u gören tepede semaver çayı içerdik. Ne güzel gündüldü...

Bütün gün gözlerimin önünden gitmeyen boynu bükük gelincikle sohbet etmek, hemhâl olmak için kızımın elinden tutup patıkaya yürüdüm. Oradaydı... Yine öyle, boynu bükük, ama başını batıya çevirmiş öylece duruveriyordu. Biricikti, etrafta başka bir gelincik yoktu. Alev gibi bir rengi vardı. Sanki bir Sümmani, bir Emrah mısraı gibiydi. Yanına oturdum:

-Ne yapıyorsun böyle yol kenarında yapayalnız? diye sor-

Abdulkerim Dinç

dum Yunus'ça.

-Birini mi bekliyorsun? Hangi kader seni bu kızıl renge boyadı da yol kenarına mahkûm etti? Hangi efsanede anlatılır senin hikâyen ey gelincik? Aklar, sarılar, pembeler, yeşiller giyinen bir bey kıızıydın da hangi sevda kana buladı rengini, hangi töre bu yol kenarına bırakıp gitti?

Sorular... Sorular... Boynu bükük, alev rengi gelincik hiç bir soruma cevap vermedi. Vermedi ya biliyorum her sorumda titriyordu. Titrediğini görüyordum yahut ben öyle sanıyordum. O, "Tutam yâr elinden tutam, çıkam dağlara dağlara" diyen şâirin toprağa düşmüş bir mısraı, bir kelimesi, sesiydi. O sesti, renkti, o ruhtu, o çarpan bir kalpti alev rengi, bir aşkı görebilen göz için.

Alev renkli bir gelincikle başladı çiçek sevdası bende. Erzurum'dan nefret eden arkadaşşıma göremediği, yanından geçtiği, hatta üzerine basarak ezdiği güzellikleri göstermek için çiçek fotoğrafları çekmeye başladım. Çektiklerimi Hemşin Pastanesi'nde dostlarla paylaştım. Sadece Erzurum'da; ama sadece Erzurum'da yüzlerce çiçek fotoğrafı çektim. Ilica'ya gitmeden, Tortum'a, Pasinler'e gitmeden, Erzurum'da çektiğim çiçek türü yüzü geçmişti. Slayt gösterisini seyreden dostlarım: "Bütün bunlar Erzurum'dan mı?" diye şaşırdılar.

Çiçek fotoğraflarını çekerken yaşadıklarımı kelimelerle ifade etmem mümkün değil. Bir şiirdi. Toprağa uzanırken, bir çiçeğe yaklaşırken, toprağın ve çiçeğin kokusunu genzimde hissederken; Allah'ın varlığını, yüceliğini, san 'atını görüyordum. Yaşadıklarım tek kelime ile ibadetti. Üzerine basıp geçtiğimiz toprağın kucağında binlerce, milyonlarca kalbin atışını duyuyordum. Hiç de ilgimizi çekmeyen, ot deyip de geçtiğimiz bitkilerin şeklindeki, desenlerindeki, renklerindeki muhteşem san 'at beni sarhoş ediyordu. Ve: "Ya Rabbi!.. Sen ne büyüksün Allah'ım!.." demekten kendimi

alamıyordum.

Divân Edebiyatı derslerinde rahmetli Halûk İpekten hocamız, mazmunları anlatırdı. Güller, lâleler, nergisler uzak iklimlerin efsaneleri gibi büyülerdi bizi. Tambur nağmeleriyle süslenmiş birer minyatür figürü gibi, bizim gerçekliğimizden uzak, mesnevilerin bahçelerine has güzelliklerdi çiçekler ve güller... Biz büyülenirdik sadece.

Hayatımda bir sarı gül ve bir de Yenişehir'deki alev renkli gelincik var dokunabildiğim. Dokunabildiğim derken elle-rimle değil, kalbimle, ruhumla, gözlerimle, imanımla dokunabildiğim.

“Gül” deyince içim burkular, gözlerim dolar ve hayatımın en büyük pişmanlıklarından birini hatırlarım. Biz Anadolu çocukları gülü bilmeyiz. Onun rengini bile tam mânâsıyla renkli sinemadan sonra Türkan Şoray'lı, Hülya Koçyiğit'li, Filiz Akın'lı filmlerin renkleri arasında tanıdık. Ama bir gül, bir sarı gül var ki, işte burada itiraf ediyorum, onun ıstırabını hiçbir zaman unutamayacağım:

İlkokul ikinci veya üçüncü sınıftayım. Sivas'ta Selçuk İlkokulu'nda okuyorum. Okuldan eve gelirken, önünden geçtiğim tek katlı şirin evin sevimli bahçesinde bir sarı gül görüyorum. İri, sarı bir gül... Pırıl pırıl, aydınlık gülümsüyor öylece. Ona bakmadan geçemiyorum.

Bir cumartesi günü, yağmur sonrası geniş caddede kimsecikler yok. Kaldırım diplerinden hâlâ derecikler akıyor. Gül orada, sarı gül oracıkta şuh bir kız edasıyla öylece duruyor. Yağmurda yıkanmış daha bir aydınlık gülümsüyor. Sanki: “Al beni!” diyor. Kalbimin hızlı hızlı çarptığını hissediyorum. Hâlâ anlayamadığım bir sevk-i tabî ile tahta kapıyı açıyor,

Abdulkerim Dinç

bir başkasının bahçesine izinsiz giriyor ve güle uzanıyorum. Gözlerimde ışıklar yanıp sönüyor ve nasıl oluyor anlayamıyorum. Gül elimde, işte o sarı gül elimde... Bir sesle irkiliyorum. Pencerede bir el... Hızla kaçıyorum. Arkamda başında beyaz namaz örtülü, yaşlı bir nine bir şeyler söylenerek koşuyor. Geri dönemem, dikenini elime saplanmış sarı gülü yerine koyamam. Eve kadar koşuyorum. Her gün önünden geçerken gülümseyişinden mutluluk duyduğum gül şimdi elimde; ama çok mutsuzum, çok... Çok.. Çok pişmanım... Ağlıyorum... Gülü hiç kimseye göstermiyorum, saklıyorum. Ertesi gün onu solmuş, yaprakları dökülmüş buluyorum. O nineyi, o beyaz namaz örtülü nineyi, o sarı gülü, hiç ama hiç unutamıyorum. Girmemem gereken o tahta kapı, çiçekler arasındaki sarı gül, beyaz namaz örtülü nine hayatım boyunca bir şeylerin sembolü olmuştur. Olacak da... Ve ben nerede sarı gül görsem ağlayacağım.

Sonra Nurullah Genç denilen, benim gibi Anadolulu, benim gibi gülü kartpostallarda ve filmlerde görmüş bir genç dost, gülü gösterdi. Ama ne tahta kapılı küçük bahçede, ne Yenişehir'in Erzurum'a bakan yamaçlarında zaman ve mekân boyutlarını aşarak bir tarih, bir kültür olarak...

Gül bir kültür, başlı başına bir kültür... İnanmayanlar Beşir Ayvazoğlu'nun "Güller Kitabı"nı okusunlar. Gülün, hele çiçeklerin tarihini yazmaya kalksak ciltlerce eser; ama daha da güzeli; ama daha da acıklısı biz çıkarız ortaya. Biz çıkarız... Ve Nurullah Genç, bir senfonik eserde, "Gül ve Ben"de, bizi mısralara düşürüyor. Bir yanda sarı gül; bir yanda alev renkli, yollara düşmüş, boynu bükük gelincik; diğer yanda «Gül ve Ben...

"Ben", diyorum, "Ben fotoğraf makinemle kır çiçeklerinin peşine düşmüş neyi arıyordum?... Neyi?..

Bütün bu yaptıklarım bir günah çıkarma mı? Renkler mi? Kokular mı? Farklı olmak mı?..”

Bilemiyorum.. Belki hepsi, belki hiçbiri değil... Ama lîsân-ı hâl ile söylenebilen, bizim dilimize çevrilemeyen o şeyi “Gül ve Ben” de gördüm.

Diyorum ki, şiiri hayatımıza düşüremez miyiz? Bir çiğ tanesi, bir güneş ışını, cemre gibi... “Gül ve Ben” gibi... Hayatımıza, avlularımıza, balkonlarımıza, odalarımıza, bahçelerimize... Şiiri, şiirin çocukları çiçekleri, kasımpatılarını, karanfilleri, şebboyları, ateş çiçeklerini, civanperçemlerini, nevruz çiçeğini, hanımelini, hüsn-ü yusufu, zerrinleri, saksı güzelini, küpeleri, fulyaları, yasemenleri, zambakları, manolyaları, sünbülleri, susenleri, leylâkları... Ve gülleri, deli gülleri, gül defneleri, hatmiğülleri, ibrişimgülleri, gâvur güllerini, gül-i rânâları, gül-i sadbergları... Sarı gülleri, ak gülleri, kızıl gülleri... Ve hayatımızı gülşene çeviremez miyiz? Çevirebiliriz. Şehirlerimizi ve hatta köylerimizi ruhsuzluktan kurtarıp bir gül bahçesine çevirebiliriz. O zaman hayatımız daha bir şiirle, o zaman içimiz daha bir sevgiyle, o zaman ruhumuz daha bir güzelliklerle dolar.

Güllerde ve güzelliklerde buluşalım. Gül söyleyip gül dinleyelim, gül verelim, gül atalım.

Şâirin dediği gibi:

Gül alalım, gül satalım

GÜL VE BEN'İ OKURKEN

*Bir mevsim-i baharına geldik ki âlemin
Bülbül hâmuş havz tehî gülistân harab
Keçecizade İzzet Molla*

Kan ve gözyaşıyla beslenen çağımızda, şerha şerha çatlamış çorak topraklarımıza bir rahmet gibi “Yağmur” düştü önce. Ve çiçeklerin adını unuttuğumuz bir zamanda “Gül ve Ben” geldi. Rensiz ve kokusuz naylon çiçeklere gül adını koyduğumuz bir zamanda bülbüllerin sustuğu, gülzarın tarumar olduğu bir zamanda, “Yağmur “la yıkanmış topraklarımıza gül dikmeye geldi Nurullah Genç. Ve gördük ki “Gül Yağmur’un bir sonraki adıdır”.

Nurullah Genç, susuzluktan şerha şerha çatlamış, çorak topraklarımıza gül dikmeye geldi. Mikro kozmosun derinliklerinden makro kozmosun sonsuzluğuna açılan, dünyayı avuç içine sığdıran, hatta sanal bir dünya yaratan; ama kendi evrenini, kendi kozmosunu yitiren insanoğluna önce “Yağmur”, sonra “Gül ve Ben’le geldi Nurullah Genç. Ve aslında “Gül Yağmur’un bir sonraki adıdır”. Varlığın dört kaynağından birisini -suyu yağmuru- bir rahmet olarak takdim eden Genç, “Gül ve Ben’le güzelliğin bahçelerine bir pencere açtı, gerçek ve mutlak güzele bir pencere...

Gül ve Ben, Yağmur’un devamı. Daha uzun soluklu bir poem, bir mesnevi, alegorik bir eser. Üç ana bölümden oluşan senfonik bir eser Gül ve Ben.

Ve aslında gül, bir botanikçi için yabancı gülden türetilen

ve binlerce yıldan beri işlenerek çeşitlendirilmiş olan süs bitkisi veya bu bitkinin kokulu, taç yaprakları katmerli çiçeğidir. (Büyük Larousse, cilt: 9, s.4824) Ancak Gül ve Ben’de gül; ismi zikredilen çiğdem, zambak, gelincik, karanfil sümbül, erguvan, lale, nergis, zerrin, nilüfer ve Latin çiçeğiyle birlikte bir sanata, bir kültüre, bir felsefeye, insanlığın hastalığı için bir şifa reçetesine dönüşür.

Edebiyatta en çok kullanılan motiflerden olan gül; rengi, şekli ve kokusu bakımından da çeşitli benzetmelere konu teşkil etmiştir. Bunların başında onun her yönüyle Hz. Peygamber’e benzetilişi gelmektedir. Yunus Emre’nin:

Çiçek eydür: Ey derviş gül Muhammed teridir mısraında ifade ettiği gibi gülün kokusunu Resul-i Ekrem’in terinden aldığına inanılır. Halk arasında gül koklamak sevaptır sözü de daha çok bu çiçeğin Hz. Peygamber’in sembolü olmasından kaynaklanmaktadır. Gül koklandığında, gül yağı veya gül suyu ikram edildiğinde salat ü selam getirilmesi, bu inanın müslümanlar arasında köklü bir geleneğe sahip olduğunu gösterir. Mevliî törenlerinde gül suyu serpmek, bunun için yapılmış sanat eseri niteliği taşıyan gülâbdanların ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Tasavvufi sembolizmde gül ilahî güzelliği ifade ettiği gibi Allah’ın mahbubu Hz. Muhammed’i de temsil eder. Bundan dolayı “verd-i Muhammedî” veya “gül-i Muhammedî” adı verilen gül şeklinde hilye-i şerifler yapılmıştır. Öte yandan tasavvufta servi, vahdeti; gül de kesreti temsil ettiği için “serv-i gül endam” gibi sözlerle kesret altında gizlenen vahdet anlatılmak istenmiştir.” (Cemal Kur-naz: Gül. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, cilt: 14, s.220)

Gül, edebiyatta bülbülle beraber düşünülen bir motif... Bütün sanatlar gül ve bülbül etrafında, birlikte düşünülerek kurulur. Bülbülsüz gül, gülsüz bülbül düşünülemez.

Abdulkerim Dinç

Gül nazlıdır, naz libası giyer ve naz uykusuna yatar. Vefasız ve zalimdir. Efsaneye göre başlangıçta rengi kırmızı olmayan gül, bülbüle hiç yüz vermez. Gülün bu ilgisizliğine dayanamayan bülbül bir gün her şeye rağmen gidip gülün üzerine konar. Dikenler bülbülün gövdesine batarak kanatırlar. Gülün dibine dökülen bu kanlar onun kökünden damarlarına doğru yayılır ve gül o günden sonra kan rengine bürünür.”(Cemal Kurnaz, s.220)

Doğudan mülhem «Gül ve Bülbül» hikâyesinde Oscar Wilde'da, gülün doğuşunu, rengini bülbülün kanıyla açıklar. Gül varlığını, bülbüle borçludur. Bülbül, gül fidanının dikenine göğsünü dayayacak en güzel şarkılarını söyleyecek, o minik göğsünden damlayan kanlardan gül doğacaktır.

Edebiyatımızda, «Gül ve Ben “de de zikredilen Kara Fazlî'nin «Gül ü Bülbül»ü gibi pek çok mesnevî yazılmıştır. Bunlardan, Bekâyî'nin, Gazi Girây'ın, Lutfî'nin ve Niyazî'nin Gül ü Bülbül mesnevilerini sayabiliriz.

Gül ve bülbül konulu bu müstakil eserler hemen hemen birbirinin tekrarı gibidirler; işlenişleri farklıdır. Ancak içlerinde en tanınmış Kara Fazlî'nin Gül ü Bülbül'üdür. Alegorik bir eser olan Gül ü Bülbül'de «Gül ruhu, bülbül gönlü, nergis sağduyuyu, meltem nefsi, servi doğruluğu, ırmak saflığı, diken kin ve kibri...» (Mustafa Özkan, Gül ü Bülbül, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, cilt:14, s.222-223) temsil ederler. (Nurullah Genç'in eserinde, Gül'ü âşığa anlatan meltem, gülden haber getiren ise nergistir. Servi, Irmak... Eserin ikinci bölümünde başlıklardır.)

Bir mesnevi olarak kabul ettiğimiz Gül ve Ben ise, edebiyatımızda bu konuda yazılmış mesnevilerden hem şekil, hem de muhteva olarak tamamen ayrıdır. Şair, kültürümüze ait hayâl unsurlarını, imajları ve motifleri malzeme olarak kullanırken onların geleneksel anlamlarını değiştirmez; kendi icadı

orijinal imajlarla birlikte, gülü tarif için bir vasıta olarak kullanılır sadece. Diğer taraftan bu konudaki hemen bütün mesneviler, dikene rağmen gül ve bülbülün vuslatıyla sonuçlanırken Gül ve Ben'de, âşışın gül karşısındaki hâli hayal kırıklığıdır. Gül; ne cilveli, şuh, vefasız, zalim sevgili ne de mistik anlamlar yüklenen bir hayaldir. O, tarihi bir misyon yüklenir Gül ve Ben'de.

Nurullah Genç eserine «Gül ve Ben» adını koyar. Neden bu ismi tercih ettiği, eserinin başına koyduğu dörtlükte açıklığa kavuşuyor:

*Benim hülyam nerede
Nerede kibirli gül
Bir ömür öter bende
Bende ölür her bülbül*

Eserin anahtarı mahiyetindeki bu dörtlükte Şâir, gülün karşısına, bülbül yerine kendi 'ben'ini koyar. Dörtlük, «Bir ben vardır bende, benden içeru» mısraını çağrıştırsa da, Yunus Emre'de «ben» kavramı, Genç'ten farklıdır.

Nurullah Genç, geçmiş-gelecek bütün zamanları, bütün mekânları ve eşyayı gülle kuşatır. Kullandığı zengin tarih, mit, efsane ve masal malzemesini de gülü açıklama yolunda kullanır. İnsanlığın kurtuluşu, saadeti de «gül “dedir. Çünkü kâinatın yaratıcısının, âlemlere rahmet olarak gönderdiği, Habîb'i güldür; gül de Habîb'in terinden yaratılmıştır. Onun içindir ki, «gülün türevidir bütün çiçekler»... Genç'in eserinde gül: doğudadır, batıdadır, şehzâdedir, prenestir, kraldır, kibirlidir, maraldır, yeryüzü tahtında hep ışıldayandır, zürafanın deseninde gül iz vardır; karıncanın ayağındaki tozdur.

Abdulkerim Dinç

Topal karıncaya sorarlar:

-Nereye gidiyorsun?

Karıncı da:

-Kâbe'ye der.

-Bu cisminle, hem de bu topal ayağınla nasıl gideceksin?
Diye alay ederler. O da:

-Hiç değilse o yolda ölürüm ya! Diye cevap verir.

Gül sonsuzluktur. Asırlar, çağlar güldür. Yıldızlar, gece-
nin gül tomurcuğudur. Toprağa atılacak tohumlar gül tohu-
mudur. Havaya, suya ve toprağa düşen cemredir gül. Bir gül
dumanı çökmüştür. Bulutlar gül suyu ve rahmet gül yağmuru-
dur. Hasat gül hasadıdır.

Bütün aşklar gül aşkıdır. Zindanlar gül, âşıklar gül delisi,
yaralar gül yarası, yürünen izler gül izi, duyulan sesler gül
sesidir. Ve vefa gülü, şifa gülü, sultan gülü, gül havalarıyla
gelecek gül pınarlarından içecektir âşıklar.

Bir gül isyanı başlamış, gül çadırları kurulmuştur. Pusat-
lar güldür, yelesi gül atlar şaha kalkmıştır. Yazılacak destan
gül destanıdır. Ve gelecek, gül rahmindedir. Tutunulacak tek
ip gül ipidir (ayet-i kerimeyi hatırlayalım). Veda tepelerinde
(İslâm devleti) kurulan da gül devletidir.

Eser, üç bölümdür. Dramatik kurgulu üç bölüm...

Birinci bölüm, Kur'an'daki huruf-ı mukataa benzeri, her
biri bir harf taşıyan üç alt bölümden müteşekkildir: Elif-Lam-
He.. "Allah" kelimesi de bu harflerden oluşmakta. Eserine
Allah lafzıyla başlayan şair, bu bölümde okuyucusunu dra-
matik duruma da hazırlar. Bölüm başında bir üst başlık vardır:
"Meltemden Duyduklarım".

Genç, klâsik edebiyatımızda çokça kullanılan sabâ yeli yerine meltemi işler. Kara Fazlî'nin eserinde nefsi temsil eden meltem, “Gül ve Ben “de doğruyu, gerçeği ve güzeli gösterecektir. Meltem, ölüye can bahşeden İsa-Mesih nefesi gibi bütün bir tarihi, bütün bir destanı, gül etrafında yeniden canlandırır. Tarihin, destanın, kültürün, kimliğin adı yeniden konulur: GÜL.

Nurullah Genç, gülün tarihini İslâm'la başlatmaz. Türkler'in binlerce yıllık destanının parçaları olan Dede Korkut Hikâyeleri'nden “Boğaç Han” da, şaire ilham verir. Hikâye şöyledir:

Kırk namert, Oğuzun genç beyi Boğaç'ı bir avda babası Dirse Han'a vurdurlar. Boğaç'ın annesi oğlunun ilk avıdır diye büyük bir hazırlık yapmıştır. Fakat gelenler arasında oğlunu göremeyince deliye döner. Kırk namert, çocuğun avda olduğunu söylerler ise de annesi durmaz. Kırk ince belli kızı yanına alarak av yerine gider. Bir çukurda çocuğu kanlar içinde bulurlar. Boğaç korkmamalarını söyler ve yaralanınca Hızır'ın gelerek yarasını sıvazladığını, “Sana bu yaradan ölüm yoktur, ananın sütü ile dağ çiçeği sana merhemdir.” dediğini anlatır. Boğaç'ı getirip babasından gizli olarak tabiplere verirler. Kırk günde iyileşir. (Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı-I, Ankara-1994, s.5)

Bu hikâyede yan yana gelen “ana sütü ve dağ çiçeği”, Türklerin kültürlerini ve tabiatla münasebetlerini anlamak bakımından üzerinde dikkatle durulması gereken bir motiftir. Boğaç Han'ın, Genç'in mısraına göre “yarasına güller sürmesi”, İslâm'da şifayı bulmasıdır. O zaman Türk'ün keskin kılıcı, İslâm'la gül kılıcına dönüşecek ve kıvılcımlar saçacaktır. İslâm'ın bayraktarlığını yapacak olan bu kavim, “İstanbul'un dudağına gülü dokunduracaktır”.

Peygamber Efendimiz, İstanbul'un mutlaka fethedile-

Abdulkerim Dinç

ceğini müjdeler. Sultan II. Mehmet'e kadar nice büyük kumandan bu müjdeyi gerçekleştirmek, Hazreti Muhammed'in övgüsüne mazhar olmak ister. İslam'ın doğduğu coğrafya düşünülünce, hadis-i şerif üzerinde daha bir dikkatle düşünmek gerekir. Neden İstanbul?..

Allah'ın ismini yeryüzüne hâkim kılmak isteyen her kumandan gibi Ertuğrul Gazi de, "İslâmbol'u aç, gülizar yap." der vasiyetinde. Vasiyetini iki asır sonra yine bir torunu getirecektir yerine.

Ve bir bahar günü yani gül mevsimi başlangıcında Gülbahar ebenin ellerinde Peygamber'in övdüğü kumandan dünyaya gelir. Sabah namazını henüz kılmış, Kur'an okumakta olan babası Murad Han, bahçesinde açan Muhammed gülüne, yine Hazret-i Muhammed'in adını verir ve "Şehzade Mehmet'inin kudümünün şerefine âleme gül-âb-ı meserret saçılın!" diye emreder (Ayvazoğlu, Güller Kitabı, s.36) .

O Muhammed ki, terinden yaratılmıştır gül. Murad bahçesinde açan Mehmed ise:

Gülü İstanbul'un dudakların

Gülün dudaklarına İstanbul'u değdirecek kumandandır.

Gülbahar elinde dünyaya gelen, güllerle karşılanan, gül adı verilen Sultan ve İstanbul...

Fatih Sultan Mehmet'in eşlerinin adları da ilginçtir: Gülşah, Gülbahar ve Çiçek

Nakkaş Sinan'ın minyatüründe Fatih gül koklamaktadır. Ayvazoğlu: «Nakkaş Sinan Bey'in ünlü minyatüründe Fatih'in kokladığı gül, bu güllerden hangisini temsil ediyordu acaba? Belki de dünyanın -onun elinde açılan- en güzel gülünü, İstanbul'u...» (Güller Kitabı, 36) derken Nurullah Genç'le

aynı duyguları paylaşmaktadır.

Fatih'in gül çağını açtığı İstanbul gülzâra döner, her so-kağı gül isimleriyle anılan. Efsanelerle süslenen ve bugün hatıralarımızdan ve hafızalarımızdan silinen nice çiçek isimli sokak.

Ve İstanbul, 19. yüzyılla beraber gömlek değiştirir, kim-lik değiştirir. Hazreti Peygamber'in mutlaka fethedileceğini müjdelediği İstanbul'un dudaklarına dokunan, artık gül de-ğildir. Gül bahçeleri, gülzârlar, Marly bahçelerine dönüşür; gözü yaşlı, gözlerinden gül damlası dökülen, sürgüne gönderilen Harem Ağalarına rağmen.

Üçüncü Selim'le beraber başlayan değişim, sadece gülzârı değil, his ve tefekkür dünyamızı da tarumar eder. Gül, lâle bahçeleri tarumar edilerek yerine konulan ve estetik dünyamıza yabancı Marly bahçeleri, ilk önce Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin Sefâretname'sinde zikredilir. Çelebi'nin Fransa'da gördüğü ve hayranlıkla bahsettiği; Beşir Ayvazoğlu'na göre Doğu'dan alınan bu tarz peyzaj mimarisi, XIV. Louis'nin Marly-le-Roi yazlık sarayında uygulanmıştır ilkin.

Marly tarzı bahçe mimarisi, 18. yüzyılın ilk yarısında Kağıthane'de inşa edilen Sâdabâd Sarayı çevresinde uygula-nır. Türk bahçe sanatındaki ilk kapsamlı uygulamasını gördü-ğümüz Batı stilleri etkisi, giderek yaygınlaşmış, 19. yüzyılda Türk bahçesine Batı stilleriyle mezcedilmiş kompozit bir dil getirilmiştir (Gönül Aslanoğlu Evyapan.. 18. ve 19. Yüz-yıllarda Türk Bahçe Sanatında İzlenen Batı Etkileri. Sanat Dünyamız, Bahçe Kültürü. Sayı:58, Kış 1995, s.15).

Marly üslûbunu, Nuruosmaniye Camii, Muzika-i Humayûn ve diğer sanatlardaki değişimle birlikte düşünmek gerekir. Bahçe üslûbumuzdaki bu farklılaşma, görsellikle

Abdulkerim Dinç

alâkalı alelâde bir farklılaşma değildir, zira...

«Hiç batmayan güneşi toprağında» batıranlar, şimdi gül bahçelerini Marly üslûbu bahçelere çevirmiştir. “Şimdi gülizâr yapmalı şu İstanbul’u» diyen Ertuğrul Gazi’nin kabrinde hüznün vardır ve mezar taşlarının gözleri doludur. Şimdi Fatih’in dudaklarına dokunan gül değildir.

Ve hatıralarda kalır «Mor Salkımlı Evler». Mor Salkımlı Ev, Halide Edip Adıvar’ın çocukluğunu geçirdiği evini anlattığı hatıra eseri. Adıvar, çocukluğunu geçirdiği bu evi unutmaz. Beşiktaş’taki bu ev, aslında kaybettiğimiz ve hatıraları süsleyen, maddi ve manevi kültürümüzün mütevazı numuneleridir. Ayvazoğlu’na göre, «19. yüzyılın başlarından itibaren bozulan bahçe, tabiatıyla mimarimize rağmen Mor Salkımlı Ev gibi, birçok insanın hatıralarını hala süsleyen güzel Türk evlerinin küçük bahçeleri, bu tesirlere karşı yakın zamana kadar direnmiştir. Birer birer yıkılıp yerlerine lenduha apartmanlar dikilinceye kadar...» (Beşir Ayvazoğlu: Nerde O Eski Bahçeler, O Eski İstanbul. Sanat Dünyamız Bahçe Kültürü, sayı:58, Kış 1995, s.100).

İpek nağmeleri, çiçeklerin dilini unutanlar, hiç batmayan güneşi toprağında batırır. Bir Latin çiçeğine aldanan bakışlar, o her yanı gül kokan nakışları da unuttur. Unutanların ve hiç batmayan güneşi toprağında batıranların kalbinde yatan yine gül aşkıdır ve umut, yollara düşüp onu bağında bulmaktır. Ölü balığı ve turnayı canlandıran şifa gülü, vefa gülü, can gülü, yeniden doğuştur. O, herkesin olan sultan gülü arar:

Düş yollara, iki gözün aksa da

Kavuş güle, gül seni bıraksa da

İşte “Gül ve Ben “in birinci bölümü ve ikinci bölümü, Beşir Ayvazoğlu’nun tarihini yazdığı çiçekler dünyasının mısralarda hayat bulmuş görünüşüdür.

Klâsik sanatımızda saltanatını sürdüren gül, günlük hayatımızda dantel dantel çeyiz ve halılarımızda, kilimlerimizde nakış, mendillerimizde oya, kızlarımıza isim olur. Elbet, gül saltanatını sürdürürse saraylar gül, sultanın tacı tahtı, bağı duvarı da gül olacaktır. Ümmî Sinan:

*Gül alırlar gül satarlar
Gül den terazi tutarlar
Gülü gül ile tartarlar
Çarşı pazarı güldür gül der.*

Nurullah Genç ise:

*Sevdalılar gül alıp gül satarlar
Gül olanlar, gül tahtında yatarlar der.*

Bu bölümde ve daha sonra gül etrafında kurulan imajların kaynağı sadece İslâm değil; Türk tarihi, klâsik edebiyatımız, tasavvuf, mitoloji ve efsane dünyasıdır.

Şarap tanrısı Dionizos'un Doğudaki karşılığı Cemşid'dir. İran kültüründe ve Türk edebiyatında da şarabı Cemşid'in bulduğu sanılır. Şarabın rengi ile gülün rengi arasındaki benzerlikten yola çıkılarak, edebiyatımızda tasavvufî anlamlar yüklenen şarabı, Nurullah Genç, güle dönüştürür. Sadece Cemşid'in şarabını değil, şehidin şakağındaki kan da güldür. Zira cennetle müjdelenen ve kanlarıyla defnedilen şehitler, Peygamber'in sancağı altında şakaklarında kanlarıyla toplanacaklardır.

Gül ve Ben'de, Bâğ-ı Halvet, Bâğ-ı Vefâ, Bâğ-ı Sefâ gibi, Hüseyin Baykara vezirlerinin Herat'ta yaptırdıkları saraylar ve bahçelerden Bâğ-ı Hıyabân da, Doğu bahçe kültüründe ve edebiyatta şöhret bulmuştur. Musikili, şiirli, büyümlü Hüseyin

Abdulkerim Dinç

Baykara fasılları bu bahçelerde yapılmıştır ve efsane gibi asırlardan beri dilden dile anlatılmıştır.

Doğu bahçeleri, cıva havuzları, gümüş ağaçlar gibi masal atmosferi yaratırlar. Bu bahçeler âdetâ cennetten köşedirler. Eserde geçen Me>vâ da, Allah'ın müminlere vadettiği sekiz cennetten biridir. Diğerleri, Huld, Naim, Aliye, Adn, Firdevs, Darü's-selam ve Hayevan'dır.

Tekke kültürümüzde de gül zengin bir lügate sahiptir. Sadece Gülşenî tarikatı ve bu tarikatın adab ve erkânına bakmak bile bu zenginliği gösterir. «Rivayete göre Hz. Ali son nefesini vermeden önce Selman-ı Farisî'den bir deste gül istemiş ve getirilen gülleri kokladıktan sonra ruhunu Hakk'a teslim etmiştir. Bundan dolayı Bektaşîlik'te gül önemli bir semboldür.» (Kurnaz, 221).

«Kadiri tarikatı alâmeti olarak arakıyenin tepesine çuhadan dikilen daire şeklindeki parçaya da gül adı verilmiştir. (...) Rıfâîler'in zikir esnasında ateşte kızdırıp yaladıkları demire gül, bu işe de «gül yalamak» adı verilir.» (Kurnaz,221).

Nurullah Genç'in: «dervişlerin erguvanda gördüğü» mısrasında geçen erguvan ve dervişler, Güller Kitabı'nda anlatılır: Bursa'da yüz yıl öncesine kadar devam eden ve Evliya Çelebi'nin Erguvan Cemiyeti Faslı diye bahsettiği Erguvan Bayramı ,her yıl Nevruz başlarında yapılır. Anadolu'nun her yanından gelen dervişler bu bayramda, Emir Sultan türbe ve dergâhını ziyaret eder, sabahlara kadar zikrederlermiş.

«Arzuhal» üst başlığını taşıyan ikinci bölüm de kendi içinde yedi bölümden oluşmaktadır: Irmağa, Serviye, Geceye, Aya, Sabaha, Güneşe, Ulu Tanrı'ya...

Bu yedi başlık altında, Meltemden gülün adını öğrenen ve gül aşkına tutulan Âşık; Irmağa, Serviye, Geceye, Aya, Saba-

ha ve Güneşe ve sonunda Ulu Tanrı'ya gülü sorar:

*Irmağa yaklaştım; akarak gitti
Servi gözü yaşlı bakarak gitti*

*Gece, tenha koydu beni dünyaya
Kanlı çığlığını duyurdum aya*

*Acıdı hâlime gökte her yıldız
Sabah, saçlarımı okşadı yalnız*

*Güneş bile derman olmadı bana
Son bir ümid ile yöneldim sana
Boynumu kırdım da kapına geldim*

Ulu Tanrı'ya yalvarıştan sonra duası kabul olur ve “yitik bağı”nı bulur.

“Buldum Yitik Bağımı” üst başlığını taşıyan “Heyecan” isimli bölümde, sevgilinin yurdunu bulan âşık, nergisle konuşur ve gülden sual eder. Ancak, kibirli gül istihza ile kendisini gerçekten seven âşığı reddeder. Gülünü bulan âşık, bu ret ile yeniden hüzne kapılır. Gül başlığını taşıyan bölümde, Âşık güle karşı bir gazel söyler. Gazelde, kendi küllerinden yeniden doğan Kaknüs’le telmih vardır:

*Uzandığım her hayal tutuşturdu ömrümü
Her yangınla yeni bir yangın düştü cana gül*

Kaknüs, Simurg, Anka (Zümrüdüanka) ve Kafdağı, Gül ve Ben’de zikredilirler. Bu dört kavram birbiriyle yakından alakalıdır.

Kafdağı cinlerin, şeytanların, Ye’cuc ile Me’cuc’un arkasında yaşadığı tasavvur edilen bir masal dağıdır. “Güneşin

Abdulkerim Dinç

ışıkları bu dağa çarptıkça yeşile boyanır ve oradan aksedince de maviye bürünürmüş. Gökyüzündeki mavilik de bu ışıkların, okyanuslardan yansımalarıyla ortaya çıkarmış. Yüksekliğin, uzaklığın, ihtişamın ve kanaatin sembolü olarak şiirlerde Anka ile birlikte anılır. Bazı müfessirler Kaf suresini, Kafdağı olarak tefsir etmişlerdir ki yeşil zebercetten olduğunu ve semanın onun üzerinde bulunduğunu söylerler.” (İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü) . Tasavvufta ise Kafdağı, mürşîd-i kâmilin vücududur.

Kafdağı ile birlikte düşünülen, Gül ve Ben’de de zikredilen “Anka (Zümrüdüanka), ismi olup da cismi olmayan bir büyük kuştur. Yüzü insan yüzüne benzermiş. Boynu çok uzun ve boynunda bir ak halkası, vücudunda otuz kuşun renk ve alâmeti varmış. (Ahmet Talat Onay- Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar. Türkiye Diyanet Vakfı Yay.,Ankara-1992, s.40) . Anka, edebiyatta ve masallarda zikredilen Simurg veya Sireng, Kaknüs denilen masal kuşunun kendisidir.

Edebiyatta Simurg veya Sireng veya Kaknüs adı altında da zikredilen Anka’nın en büyük özelliği, renkli tüyleri, asla yere konmayışı, avlanmayışı ve ele geçirilemeyişidir. Bazen bir cennet kuşu olarak yeşil rengiyle ele alınır (Zümrüdüanka). Anka, halk hikâye ve masallarında hikâye kahramanlarına yardım eden, onları istedikleri uzak diyarlara götüren bir yardım kuşudur.

Batılıların Pheniks dedikleri Kaknüs, Hindistan’da yaşadığı farz edilen, güzel sesinden ve nakışlı tüylerinden de söz edilen mitolojik bir kuş... Uzun gagasında, her birinden ayrı bir musiki nağmesi çıkan üç yüz altmış delik varmış. Efsaneye göre, bir bilge, Kaknüs’le bir süre yaşadktan sonra gagasından çıkan sesleri taklit ederek musiki makamlarını icat etmiş.

Yeryüzünde tek olan Kaknüs bin yıl yaşar, öleceğini his-

settiği zaman çalı çırpı toplayarak tepe gibi yığar ve üzerine çıkarmış. Bir nefeslik ömrü kaldığını anlayınca kanatlarını şiddetle çırparak kıvılcımlar çıkaran Kaknüs, tutuşan çalı çırpıyla birlikte yanıp kül olmuştur. Fakat bu aynı zamanda onun için yeni bir başlangıçtır. Çünkü bir zerre bile ateş kalmayınca, küllerinden yeni bir Kaknüs doğarmış. Ve bu yanıp yok oluş, sonra yeniden doğuş sonsuza kadar aynı şekilde devam edecekmiş. Bunun için Kaknüs, edebiyatta biricikliği ve ebediyeti temsil eder. Batı dillerinde, üstün yetenekli, benzersiz kişileri tanımlamak için de “Pheniks” tabiri kullanılmaktadır. (Beşir Ayvazoğlu, Kaknüs-Şiirler, Ötüken Yay., İstanbul-1991).

Geçici, bir baharlık, halk arasında:

Ben yârime gül demem

Gülün ömrü az olur dediği gibi kısa ömürlü, fani ve aldatıcı gül yerine hakiki gülü bulan Âşık, gül tufanı içinde dualarla ve niyazlarla bir geleceği muştular:

Gölgeler şehrinde gül, kimseye kalmayacak

Öteler şehrinde gül, bir daha solmayacak

Turuncu, kırmızı, yeşil renklerin cümbüşünde ve misk ü amber, kâfur kokuları içinde, irem aldaticılığı yerine gülün gerçeğini gösterir. Pusat koyup gül alan ve seccadesi sularda bir dervişe dönüşen sipahilerin, nesilleri böylece gül alıp gül satacaklardır. Zehirli Ebucehil karpuzunu gülbeşekere dönüşüren gül tufanı, Nemrut'un Hz. İbrahim'i attığı ateşi gül bahçesine çevirecektir.



SON SÖZ YERİNE

Geçmiş zaman masallarının anlatıldığı bir yerler olmalı.

Yoksa rüyalarımızı, yoksa hülyâlarımızı, daha da kötüsü hafızamızı kaybederiz...

Cennet kokan göğüsler olmalı, masallarla büyülenmiş başımızı yaslayacağımız. Gül kokan parmaklar yanaklarımızı ninniler gibi okşarken, dualı dudaklar hiç bitmeyecek masalları mırıldanmalı.

Çocukluk masallarımızın ipek gecelerine, bilmediğimiz lisânlardan “hu” çeken kavak ağaçlarının perili gölgeleri düşmeli.

Soluk sarı pencerelerinde hüznü gölgelerin kıpırdadığı kara trenlerin yanık düdüklere yankılanmalı uzaktan, derinden, masallar diyarından...

Bekçi düdüklere, köpek havlamaları, yağlı kamçısının şakırdadığı bir fayton geçmeli tıkr mıkır...

Rüyâlar gibi... Tatlı, yumuşak, mavi rüyâlar gibi...

Ve masallar hiç bitmemeli... Hiç bitmemeli... Hiç...